

ЗМІСТ

НАША ОБКЛАДИНКА

- 1-а та 4-а Сільська школа: переможці конкурсу сторінки. „Первоцвіт”.
- 2-а сторінка. Освіта: виклики сьогодення.
- 3-я сторінка. Ювілеї навчальних закладів: вітаємо колег!

Інноваційна школа

- 14-та Міжнародна виставка навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2011” 4
Увага! Запрошуємо всіх освітян країни!
- 15-та ювілейна міжнародна виставка навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2012” 5
- Конкурси виставки „Сучасна освіта в Україні – 2011”: традиційні й нові 6
„Сучасна освіта в Україні – 2011”: новий конкурс „Первоцвіт”
- Ольга Виговська.* „Первоцвіт” – конкурс обдарованої сільської молоді та її наставників 11
Сучасна сільська школа: як неможливе зробити можливим
- Презентація досвіду роботи переможців конкурсу „Первоцвіт”. Новий формат роботи всеукраїнського проекту НАПН і журналу „Педагоги-новатори в Україні”:
Василь Кремень, Олег Єресько, Олександр Ляшенко, Олександр Карпов, Микола Гузик, Іван Осадчий, Олена Чинок, Іван Гончаренко, Лілія Донська, Олександр Карпенко, Ольга Виговська 18
- Абсолютні переможці конкурсу „Первоцвіт”**
- Лариса Земелева, Юлія Кривенко.* Система роботи з обдарованими дітьми: долаємо проблеми сучасної сільської школи 26
- Наталія Корж.* Школа – це стиль виховання, навчання й життя. Реалізація особистісного потенціалу учня: індивідуальна траєкторія його освіти та гімназійний освітній округ 46
- Наталія Неруш.* Супровід та підтримка обдарованих школярів у громадсько активній школі 66
- Переможці за напрямками конкурсу „Первоцвіт”**
- Валентина Калуцька.* Створення оптимальних умов для виявлення творчих ресурсів учнів і розвитку їхніх здібностей та обдарувань 78
- Людмила Козачок.* Немає неталановитих дітей, є нерозкриті дарування 90

ДИРЕКТОР ШКОЛИ ЛІЦЕЮ ГІМНАЗІЇ

МОН. АПН. ВАК

Всеукраїнський
науково-
практичний
журнал

Свідectво про державну реєстрацію
Серія КВ № 3826 від 22 листопада 1999 р.
Серія КВ № 3826 від 9 березня 2004 р.

ФАХОВЕ ВИДАННЯ З ПЕДАГОГІЧНИХ,
ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

Постанови Президії

ВАК

У К Р А І Н И

№ 5 – 05/4 від 11 квітня 2001 року

№ 1 – 05/1 від 26 січня 2011 року

№ 1 – 05/2 від 23 лютого 2011 року

Головний та науковий редактор
Ольга ВИГОВСЬКА

Відповідальний редактор
Тетяна ГОДЕЦЬКА

Анотації англійською
Наталія КОЗЛОВСЬКА

Бібліографічна індексація
Наталія ТАРАСОВА

Передвидавнича підготовка
Олексій ВИГОВСЬКИЙ

© О. Виговська, ідея та концепція

© О. Виговський, дизайн та оформлення

© „Директор школи, ліцею, гімназії”, 2011

ЗАСНОВНИКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.П. ДРАГОМАНОВА

ВИДАВНИЦТВО
„ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА“

ЦЕНТР СПРИЯННЯ
СУСПІЛЬНОМУ РОЗВИТКУ
ім. МИКОЛИ ПИРОГОВА

Передплатні індекси:
22953
23974

Редакційна рада

Голова **Василь КРЕМЕНЬ**

Віктор **АНДРУЩЕНКО**
Грина **БАРМАТОВА**
Володимир **БЕХ**
Іван **БЕХ**
Оксана **БЄЛКІНА**
Надія **БІБІК**
Володимир **БОНДАР**
Тетяна **БОРЗЕНКОВА**
Маріана **БОСЕНКО**
Людмила **ВАЩЕНКО**
Ольга **ВИГОВСЬКА**
Микола **ГУЗИК**
Грина **ГОРЕЦЬКА**
Ольга **ГРИВА**
Петро **ДМИТРЕНКО**
Лілія **ДОНСЬКА**
Олександра **ДУБОГАЙ**
Галина **ЄЛЬНІКОВА**
Валентин **ЗАЙЧУК**
Іван **ЗЯЗЮН**
Людмила **КАЛІНІНА**
Людмила **КАРАМУШКА**
Юрій **КУЗНЕЦОВ**
Володимир **ЛУГОВИЙ**
Олександр **ЛЯШЕНКО**
Василь **МАДЗИГОН**
Сергій **МАКСИМЕНКО**
Юрій **МАЛЬОВАНІЙ**
Валентин **МОЛЯКО**
Віктор **ОГНЕВ'ЮК**
Віктор **ОЛІЙНИК**
Іван **ОСАДЧИЙ**
Надія **ОСТРОВЕРХОВА**
Людмила **ПАРАЩЕНКО**
Павло **ПОЛЯНСЬКИЙ**
Павла **РОГОВА**
Світлана **РУДАКІВСЬКА**
Олександра **САВЧЕНКО**
Ганна **САЗОНЕНКО**
Володимир **СКИБА**
Георгій **ФІЛІПЧУК**
Василина **ХАЙРУЛІНА**
Наталія **ЧЕПЕЛЄВА**
Олена **ЧИНОК**
Микола **ШКІЛЬ**

Ігор Тосик. Щоб окрилити, треба бути
окриленим **96**

Світлана Різник. Талант народжений
любов'ю **100**

Альона Сагайдак. Організація роботи
щодо виявлення та виховання обдарованої
особистості **104**

Наші ювіляри **111**

Ювілеї навчальних закладів:
Житомирський обласний педагогічний ліцей,
Київський ліцей бізнесу,
Гуманітарна гімназія „Гармонія” м. Києва **112**

*Журнал рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету
ім. М.П. Драгоманова*

(протокол № 9 від 19 травня 2011 р.)

УМОВИ ПУБЛІКАЦІЇ В ЖУРНАЛІ

„Директор школи, ліцею, гімназії”

1. Статті мають бути написані спеціально для часопису „Директор школи, ліцею, гімназії” (ніде раніше не друкovanі і не надіслані до інших видань). Наукові статті повинні відповідати вимогам ВАКУ до наукових праць, а за тематикою – інтересам директорів шкіл та керівників середньої освіти.

2. Редакція залишає за собою право скорочувати, редагувати, а також структурувати статті, вносити зміни в їх назву.

3. За достовірність фактів, дат, назв і точність цитування несуть відповідальність автори.

4. Статті приймаються у вигляді файлів текстового редактора MS Word for Windows електронною поштою або на інших носіях.

5. Фотографії подаються в оригінальному вигляді або в електронних графічних форматах tif та jpg.

6. Дискети, рукописи, малюнки, фотографії та інші матеріали, надіслані до редакції, не повертаються.

7. Стаття має бути підписана всіма авторами і супроводжуватися авторською довідкою (вказати повне ім'я, по батькові та посаду), обов'язково стислими анотаціями укр., рос. та англ. мовами з виокремленням ключових слів також трьома мовами та УДК.

8. Авторські статті друкуються мовою оригіналу.

Електронна пошта редакції: **director@oldbank.com**

Адреса редакції: 03037, м. Київ, вул. Освіти, 6, к. 12.

Наш сайт: <http://director-ua.info>

<http://director.npu.edu.ua>

*Повний або частковий передрук матеріалів журналу
„Директор школи, ліцею, гімназії” можливий лише за
письмової згоди редакції.*

Підписано до друку 10.06.2011 р. Формат 70x100 1/16.

Папір офсетний. 9,5 умов. друк. арк. Наклад 1050.

Віддруковано на ЗАТ „Віпол”. Зам. 11-488

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру:
серія ДК №752 від 27.12.2001 р.

Центр ССР ім. Миколи Пирогова

03037, м. Київ, вул. Освіти, 6

Свідоцтво: ДК №1709 від 9.03.2004 р.

ІННОВАЦІЙНА ШКОЛА

Українське суспільство потребує чіткої організаційно-методичної системи раннього виявлення і максимального розвитку обдарованості на різних етапах освіти. Слід і далі розвивати тут співпрацю з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту і Малою академією наук.

***

Потрібно задіяти великий креативний потенціал, що міститься в щорічних виставках з питань розвитку сучасної освіти, співорганізатором яких виступає Академія.

Василь Кремень,
президент Національної академії педагогічних наук України
(З доповіді президента НАПН України на Загальних звітних зборах 17 березня 2011 р.)

ЧОТИРНАДЦЯТА МІЖНАРОДНА ВИСТАВКА НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

„СУЧАСНА ОСВІТА В УКРАЇНІ – 2011”

16 – 18 лютого 2011 р. в Київському Палаці дітей та юнацтва відбулася 14-та Міжнародна виставка навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2011”.

Девіз виставки – „Освіта. Духовність. Культура”.

Цей широкомасштабний освітнянський форум відкрили:

- Президент Національної академії педагогічних наук – **В.Г. Кремень**;
- Директор Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОН України – **О.А. Удод**;
- Президент Київської торгово-промислової палати – **М.В. Засульський**;
- Голова Навчального Комітету Української Православної Церкви, ректор Київської духовної академії і семінарії, **архієпископ Бориспільський Антоній**;
- Президент виставкової компанії „Карше” – **О.М. Карпов**;
- Директор виставки „Сучасна освіта в Україні-2011” – **О.Ю. Добровольська**.

Привітання виставці Міністра освіти і науки, молоді та спорту України

Д.В. Табачника зачитав директор Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОН України – **О.А.Удод**.

Голова Навчального Комітету Української Православної Церкви, ректор Київської духовної академії і семінарії **архієпископ Бориспільський Антоній** зачитав на урочистій церемонії відкриття вітальне слово **Митрополита Київського і всієї України Володимира**.

Церемонія урочистого відкриття виставки супроводжувалася виступами найкращих студентських танцювальних та співочих колективів навчальних закладів – учасників виставки.

На виставці було представлено більш ніж 400 навчальних закладів: вищі, професійно-технічні, загальноосвітні, позашкільні заклади, науково-методичні центри, державні установи освітнянської спрямованості, видавництва, міжнародні освітні центри, фірми та підприємства, що займаються розробками та виробництвом сучасних засобів навчання.

Переможці традиційного конкурсу з номінацій були нагороджені золотими, срібними і бронзовими медалями, а також їм було присуджено Почесне звання

**Василь
Кремень**

**Олександр
Удод**

– „Лідер сучасної освіти” та „Лідер у створенні сучасних засобів навчання”.

За три напружених дні роботи виставки було проведено більше 50 семінарів, тренінгів, майстер-класів та презентацій з актуальних проблем освіти. Ці заходи відвідали біля 2500 тис. осіб.

Виставка „Сучасна освіта в Україні” вже відома своїми творчими конкурсами для студентів мистецьких спеціальностей. Цього року вже вчетверте відбувся всеукраїнський конкурс концептуальних проектів з архітектури та 11-й рік поспіль проводився конкурс на кращу студентську роботу – „Рисунок академічної постановки”.

В цьому році були започатковані й проведені **нові конкурси**, які спрямовані на виявлення та підтримку обдарованої молоді нашої країни, а саме:

- музичний конкурс молодих композиторів імені Івана Карабиця;
- „Первоцвіт” – конкурс обдарованої сільської молоді та її наставників;
- Всеукраїнський конкурс на кращий інформаційний сайт „Веб-сайт – обличчя успіху”.

Переможці були нагороджені річними стипендіями, заохочувальними преміями та цінними призами.

Вперше на виставці „Сучасна освіта в Україні” працювала *Галерея*, де були представлені найкращі студентські роботи мистецьких спеціальностей: графіка, скульптура, фотография, живопис тощо. Також в Галереї відбулися виступи студентів Київського інсти-

туту музики ім. Р.М. Глієра, які збирали всіх любителів гарної музики і створювали позитивний настрій відвідувачам виставки.

За три дні роботи виставка прийняла більше 10 000 відвідувачів – школярів, студентів, їх батьків, всіх зацікавлених в отриманні другої вищої освіти та підвищенні свого освітньо-кваліфікаційного рівня, а також професіоналів освітньої галузі.

Організатори виставки щиро дякують усім експонентам і партнерам виставки за участь та сприяння проведенню заходів в рамках виставки.

Микола Засульський

Архієпископ Антоній

Запрошуємо всіх на 15-ту ювілейну міжнародну виставку навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2012”, яка відбудеться у лютому 2012 року.

З повагою, Оргкомітет виставки

Тел/факс: (044) 461-96-47, 461-96-51, 461-96-53, 461-91-06
E-mail: exhibitions@carshe.com, carshe.com
<http://www.osvita.carshe.com>

Укладач
Ольга
Виговська

КОНКУРСИ ВИСТАВКИ „Сучасна освіта в Україні – 2011”: ТРАДИЦІЙНІ Й НОВІ

Виставка „Сучасна освіта в Україні” відома своїми творчими конкурсами: 11-й рік поспіль проводився конкурс на кращу студентську роботу – „Рисунок академічної постановки”, який став вже традиційним. 2011 рік найбільш врожайний для нових започаткувань. Цього року започатковано й проведено три нових конкурси:

- музичний конкурс молодих композиторів імені Івана Карабиця;
- „Первоцвіт” – конкурс обдарованої сільської молоді та її наставників;
- всеукраїнський конкурс на кращий інформаційний сайт „Веб-сайт – обличчя успіху”.

Їх переможців було нагороджено фірмою „Карше”* річними стипендіями, заохочувальними преміями та цінними призами.

ОРГАНІЗАТОРИ ОСВІТЯНСЬКИХ ВИСТАВОК – НАЙПЕРШІ БЛАГОДІЙНИКИ

Наша виставка не є чисто комерційним проектом. Ті майданчики, на яких ми працювали, не отримували від нас матеріальної допомоги, ми будували їм підстанції, ремонтували приміщення, виставкові зали, системи освітлення. В Палаці дітей і юнацтва допомагали дирекції стелажми, стендами для експонатів. Цього року ми відремонтували вистав-

ковий комплекс, де вперше працюватимуть 2 виставкові зали, які були зроблені нашою монтажною командою.

Ми розглядаємо кожний конкурс як просування найталановитіших людей, які завтра будуть гордістю України. Я вважаю, що ця задача достатньо знакова, благородна і дуже приємна для душі кожного члена нашого колективу, тому що всі без виключення співробітники нашої компанії абсолютно щиро переконані, що кожна виставка, що проводиться, повинна мати творче обличчя, вона повинна стати відкриттям нових талантів, повинна відрізнятися кардинально від комерційних виставок, які проводяться, і я думаю, що нам це вдається і вдаватиметься надалі. Тому девіз кожної нашої виставки є: „Освіта. Духовність. Культура”.

**Олександр
КАРПОВ**
Президент компанії
„Карше”

* Чи знаєте Ви, шановний читачу, що виставкову діяльність в освітній галузі України започатковано фірмою „Карше”, ініціатором вже добре відомої виставки „Сучасна освіта в Україні”, яку в наступному 2012 році освітяни відвідуватимуть вп'ятнадцяте.

НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНКУРС АКАДЕМІЧНОГО МАЛЮНКА

Вже 11-й рік Національна Академія образотворчого мистецтва і архітектури бере участь у конкурсі на найкращий рисунок академічної постановки, що організований фірмою „Карше”. В Академії всього 700 студентів, а в останні роки кількість учасників конкурсу менше 100 не буває.

Лауреати конкурсу від фірми „Карше” щорічно отримують річні стипендії. І ці нагороди не є випадковими, бо студенти демонструють роботи на високому рівні.

ВЕБ-САЙТ – ОБЛИЧЧЯ УСПІХУ

У цьому році організатори виставки „Сучасна освіта в Україні” започаткували новий конкурс, який має назву „Веб-сайт – обличчя успіху”.

На конкурс надійшло 72 заявки. Кожний сайт міг набрати 200 балів. Судді незалежно виставляли оцінки всім сайтам.

Серед шкіл максимальну кількість балів набрала **Запорізька школа № 107 – 174 бали. Київська приватна школа „Афіни”** посіла 2

місці. На 3 місці – сайт студентського інформаційного порталу **Київського національного авіаційного університету.**

Ф і р м а „Карше” для відзначення переможців надала такі призи: ноутбук, принтер і фотоапарат.

Спеціальні призи від організаторів отримали такі школи:

- ліцей інформаційних технологій № 79 м. Києва;
- Київська духовна академія УПЦ;
- Перша гімназія м. Черкаси, яка посіла 4 місце, у неї дуже робочий і зручний сайт, є електронна приймальня і віртуальна екскурсія.

**Тетяна
ПОПОВА**

Голова правління Інтернет-асоціації в Україні, голова журі конкурсу

На фото:
найприємніші миті вручення та отримання призів

Від редакції

Приємно, що школи отримали чудові подарунки від виставкової фірми „Карше”, радіємо разом з переможцями й запрошуємо всіх до участі в конкурсах виставкової фірми „Карше” наступного 2012 року!

ПЕРШИЙ МУЗИЧНИЙ КОНКУРС МОЛОДИХ КОМПОЗИТОРІВ ПАМ'ЯТІ ІВАНА КАРАБИЦЯ

Наш конкурс унікальний, тому що в Україні такого конкурсу, як композиторський, немає. Є чудовий, розкішний конкурс піаністів ім. В. Горовиця, який проводиться під егідою інституту ім. Г. Глієра. До речі, першим у журі й людиною, яка започаткувала цей конкурс, був *Іван Карабиць*.

Композитори – найбільш талановиті люди і, мабуть, найбільш нещасні, тому що мають мало роботи після того, як закінчують академію. Часом вони навіть перекваліфікуються, йдуть у різні галузі, і тому підтримати їх – це є настільки благородною справою, що я ще й ще

раз низько вклоняюся організаторам.

Наше журі – це найбільш цікаві й найталановитіші педагоги всіх вищих музичних навчальних закладів України: Харкова, Львова, Одеси, Києва, Донецька.

Ми маємо виявити 2-3 лауреатів цього конкурсу, які отримають річні стипендії. В основному це будуть студенти вищих навчальних закладів і останніх курсів музичних училищ. У музичних училищах немає такої спеціальності, як композитор. Писати музику – це треба мати талант. І якщо ми підтримаємо наших талановитих дітей тим, що дамо їм можливість написати твір або зможемо видати компакт-диск з їхніми творами, надамо їм стипендію – ми зробимо надзвичайно велику справу.

Мар'яна КАРАБИЦЬ

Професор
Національної музичної академії ім. П.І. Чайковського, дружина Івана Карабиця

Олександр КАРПОВ

Окрім стипендії, яку ми хочемо дати і, звичайно, диплома учасника, переможець отримає дуже почесний і, як на мене, дуже зворушливий приз. Це будуть копії рукопи-

сів партитури Івана Карабиця, які підписані його сином, що є диригентом Англійського Королівського оркестру. Для музиканта це зворушливо і символічно.

Ігор ЩЕРБАКОВ

Співголова журі конкурсу, Голова Національної спілки композиторів України, професор Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, заслужений діяч мистецтв України

У нас обмаль серйозних конкурсів. Іван Федорович Карабиць сам був ініціатором і засновником Міжнародного конкурсу композиторів імені Мар'яна та Іванни Коць, фестивалю „Київ-Мюзик-Фест”.

Але в рамках виставки президент компанії „Карше” Олександр Михайлович Карпов уперше звернувся до сучасної академічної музики, яка у нас в загоні.

Це перший крок, який дозволяє нашим

дітям, студентам консерваторії та музичних училищ, послухати один одного, себе почути... Треба заходи, щоб ця майстерність весь час підтверджувалася. Тож чим більше таких конкурсів, тим краще.

На фото: О. Карпов, М. Скорик, І. Щербаков разом із переможцями конкурсу

ІНТЕРВ'Ю ОЛЬГИ ВИГОВСЬКОЇ З МАР'ЯНОЮ КАРАБИЦЬ

Мар'яна Карабиць – дружина Івана Карабиця, музикознавець, доктор мистецтвознавства, професор Національної музичної академії ім. П.І. Чайковського. Працює на кафедрі історії української музики, читає студентам курси з історії музики, веде дисертації.

Ольга Виговська: *Мар'яно, ідея щодо конкурсу виникла у Вас чи в Олександра Михайловича Карпова?*

Мар'яна Карабиць: Це й справді була якась дивна, фантастична історія. Колись у молоді роки Іван Карабиць і Олександр Михайлович дуже товаришували, і так сталося, що навіть до армії вони пішли разом, з інституту. А були це дуже важкі часи, початок 60-х років, хрущовсько-карибська криза. Тоді всіх студентів вузів було відправлено до армії. Ось і їх забрали з 1-го курсу на 2 роки. Олександр Михайлович, між іншим, написав про це у своїх спогадах і подарував їх мені, а також вірші, які присвятив Івану Федоровичу.

Вже в армії, коли всі засинали, вони вдвох йшли до невеличкої кімнати і там Іван Федорович сідав за інструмент і щось грав, а Олександр Михайлович читав вірші, відкриваючи другу великий світ російської поезії „срібного віку”, української поезії, Відродження. Разом читали філософські твори, спілкувалися. Саме в такий спосіб вони підтримували себе в ті непрості часи.

Вже після армії дружба ця не згасла, вона лише міцніла. Іван Федорович залишився диригентом ансамблю Київського військового округу. Посприяв професор Лятошинський, у якого він учився.

Дуже часто вони збиралися у нас вдома. На кухні були скляні двері, і Олександр Михайлович змайстрував красиві такі трафарети, дуже модерні, оригінальні, а Іван Федорович їх розписав. Навіть у цьому була їхня співдружність.

Ми з Іваном Федоровичем прожили разом 33 роки. Маємо дочку Іванку і старшого за неї сина Кирила. Зараз він прекрасний диригент, його визнав уже весь світ, він – лауреат міжнародних конкурсів, нещодавно виступив як диригент Вашингтонського національного американського оркестру (у цьому

оркестрі, між іншим, упродовж 20 років був диригентом М. Ростропович), і його там прийняли з радістю. Сьогодні він художній керівник англійського оркестру, до цього 5 років працював на „Радіо Франції”. Тобто він – людина світу, знає 7 мов. З одного боку, я, звичайно, задоволена, але з іншого... Шкода, що такий фахівець змушений працювати за кордоном, бо тут немає таких, як там, можливостей.

Якось Олександр Михайлович зателефонував і каже, що береже пам'ять про друга, і спало йому на думку створити конкурс. Я спочатку навіть збагнути не могла, як у наш такий суворий час у людей є такі високі думки, таке велике серце, що пам'ятає молодість, міцну дружбу. Я навіть розплакалась, а він мені каже: „Так, не треба тут сиріть розводити, будемо робити все, щоб люди пам'ятали Івана”. Ось так ми і розпочали свою роботу.

Ольга Виговська: *Мар'яно, розкажіть, будь ласка, нашому читачу про самого Івана Федоровича, про його наміри й справи.*

Мар'яна Карабиць: Іван Карабиць сам з Донецька. У Донецькому краї є найстарше місто – Артемівськ, у якому є музичне училище, яке ще до революції розпочало свою роботу. І він там навчався. Там були прекрасні кадри: педагоги з Петербурга, викладали учні Ліста. Багато викладачів переховувалися там від „режиму”, щоб їх не заарештували. Було взагалі дуже багато відомих людей.

Я бачила Івана Карабиця в житті, який він був порядний, чесний. Як він хотів зробити щось для України. В його творчості завжди провідне місце посідала тема рідної країни-матері. Він підіймав дуже болючі питання. І ось він був одним з перших, ще у 90-і роки, хто організував величезний фестиваль і назвав його „Київ-Мюзик-Фест”.

Цей фестиваль мав на меті підняти музику українську, щоб знали її в усьому світі. Тоді ми приймали українців з Америки, австралійців, канадців, голландців. Бо так пропагувати мистецтво, як це можуть зробити діячі культури, не зробить жоден з політиків чи дипломатів. А він це робив. Він провів 13 конкурсів.

А тепер вже Мирослав Скорик та Ігор Щербаков продовжують його справу, відроджують ці гарні традиції.

Ольга Виговська: *Мар'яно, щодо щойно започаткованого конкурсу, мабуть, не просто було залучити до складу його журі таких відомих майстрів?*

Мар'яна Карабиць: У нас 5 консерваторій в Україні, і має бути 5 представників. *Мирослав Михайлович Скорик*, безумовно, йде поза конкурсом. Він працює і випускає учнів і в Києві, й у Львові, він дає багато концертів, в оперному театрі йде його опера „Мойсей”, і ми пропагуємо його творчість. Наприкінці 90-х поїхав до Америки. І тоді ми подумали, що ще один талант загубили. Один його друг каже: „Ви знаєте, у вас є такий Олександр Іванович Ляшенко*. Його батько був академіком, музикознавцем, філософом, був завідувачем кафедри, ректором консерваторії і дуже багато зробив для Скорика”. Ми разом почали шукати Мирослава Михайловича по всьому світу, і знайшли його в Австралії. І він приїхав, бо місія мала продовжуватися!

Ольга Виговська: *Мар'яно, а як ви відбирали учасників цього конкурсу, молодих композиторів. Хто їх вам рекомендував?*

Мар'яна Карабиць: Я сама дзвонила всім директорам, кого знала. І надіслали нам 65 творів.

У нас престижне журі. Голови журі – *Мирослав Михайлович Скорик* й *Ігор Володимирович Щербаков*, відомі композитори, обидва лауреати Національної премії імені Т.Г. Шевченка, *Мирослав Михайлович* – Герой України, народний артист

* Олександр Іванович Ляшенко – академік-секретар відділення середньої освіти НАПН України, член редакційної ради нашого журналу, співголова Ради проекту „Педагогіноватори в Україні” та член журі конкурсу „Первоцвіт”.

України, *Ігор Володимирович* – професор Національної академії, голова Національної спілки композиторів України. Усі ми зібралися і просиділи майже добу.

І відібрано було 7 найкращих творів з 65 надісланих на конкурс.

Потім знайшли музикантів – з філармонії, оркестрів, ансамблів, які вичили ці твори, виконали. Усі музиканти працювали безкоштовно.

Ольга Виговська: *А як відзначено переможців?*

Мар'яна Карабиць: Нагородили трьома стипендіями. І премія – по 500 грн. щомісячно, ІІ премія – по 400 грн. щомісячно, ІІІ – по 300 грн. І був ще заохочувальний приз. Дістався він молодому композитору, дівчині, яка має поїхати на кілька днів на музичний фестиваль в Угорщину і в Австрію.

Ольга Виговська: *Що Ви можете сказати про переможців Конкурсу, які вони?*

Мар'яна Карабиць: Я відчула одне: наше молоде покоління не живе у радості, бо усі ці молоді композитори написали дуже драматичну, навіть трагічну музику. Але ж їм усього 19, 20 років. Саша Моцар (майже Моцарт), дівчина, яка отримала І-у премію, написала дуже глибоку музику, але ж у неї теж звучать трагічні мотиви.

Це взагалі дуже особливі діти, у нас мало таких. В Консерваторії на кожному курсі, може, по 5 осіб отаких дітей. Але усі вони – це наше діамантове щастя. І нам треба плекати таких дітей, бо й доля їх дуже тяжка. Закінчать вони заклад, і їм доведеться платити великі гроші, щоб їхню музику грали.

Але сьогодні велике щастя в тому, що їх помітили, що вони зможуть, врешті-решт, продати за кордон свої твори. Музиканти – дуже духовні люди, котрі мислять музичними категоріями, абстрактними. Це дійсно важко.

Ольга Виговська: *Чи має перспективу цей конкурс?*

Мар'яна Карабиць: Має. І *Мирослав Скорик*, й *Ігор Володимирович* понесуть цю ідею. І зроблять це з превеликою радістю. Бо є діти. Все є. Головне, щоб усі були здорові. І я дуже щаслива, що це сталося.

„Первоцвіт”

КОНКУРС ОБДАРОВАНОЇ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЇЇ НАСТАВНИКІВ

Інноваційна
школа

УДК 159.923.38:
159.928 :37.018.51

К оли вперше своєю ідеєю цього Конкурсу поділився зі мною **Олександр Карпов**, президент виставкової компанії „Карше”, запропонувавши йому таку поетичну назву – „Первоцвіт”, та ще й розповів про своє бажання щедро нагородити 3-х кращих з обдарованих дітей села, я відразу побачила карту України, яка усміхається щирими посмішками дітей, поруч з якими їх мудрі вчителі-наставники. А Олександра Михайловича переконала в тому, що обдаровану дитину села плекає саме сільська школа, бо якщо і керівник її творчий, обдарований та ще й турботливий громадянин нашої країни, то він розуміє свою місію, тож і створює ті умови, де народжуються, підтримуються, плекаються оці обдаровані діти.

Пригадаймо усталений вираз: талант сам проб'є собі дорогу. В той же час дані психолого-педагогічних досліджень стверджують, що з десяти таких один, тоді як дев'ять так і залишаються нерозкритими. Останнє спонукає до роздумів, стає вочевидь, яка ж значна роль вчителя, школи! Від них залежить, з одного боку, чи відбудеться дитина як особистість, талант, чи буде щасливою в майбутньому, а з іншого, чи буде кому в країні створювати її національне багатство, чи буде

достатня кількість обдарованих дітей, талановитих людей в країні, які складуть їй конкурентоспроможність серед визнаних інших високорозвинених держав. Тож, якщо душу дитини зігріє дбайливий педагог, то обов'язково проросте неповторний талант, який стане особистістю – первоцвітом. І згодом з 10 обдарованих всі розкриються, всі відбудуться – і це завдяки педагогам, школі й, не в останню чергу, її керівникам.

Доречно зазначити, що Олександр Михайлович заслуговує на особливу подяку керівників шкіл сільських регіонів країни, бо сприйняв мою пропозицію нагородити не окремих талановитих дітей, а сільські школи, які й плекають обдаровану юнь.

Тому серед переможців Конкурсу ми бачимо цього разу саме директорів сільських шкіл разом зі своїми вчителями та учнями.

Саме їх зібрала Чотирнадцята міжнародна виставка навчальних закла-

Ольга ВИГОВСЬКА

Головний і науковий редактор журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, керівник Проекту „Педагоги-новатори в Україні”, голова журі конкурсу „Первоцвіт”

Директор школи, ліцею, гімназії № 3'2011

„ПЕРВОЦВІТ” – КОНКУРС ОБДАРОВАНОЇ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЇЇ НАСТАВНИКІВ

Положення про конкурс

ІНІЦІАТОРИ КОНКУРСУ

Конкурс проводиться з ініціативи виставкової фірми „Карше” та за її фінансової підтримки, а також за програмно-організаційним та інформаційним супроводом всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

Як стати учасником конкурсу

Для участі в конкурсі Школа – учасниця конкурсу „Первоцвіт” – надсилає до 5 січня кожного року на адресу Оргкомітету такі матеріали:

- заявка директора школи про участь у конкурсі;
- анкета учасника; візитка школи-учасниці;
- лист-представлення районного методичного кабінету;
- короткий описово-ілюстративний матеріал та текст презентації-захисту інноваційної діяльності директора школи (вимоги до матеріалів – див. додаток 1 на цій сторінці).

Додаток 1

ВИМОГИ ДО МАТЕРІАЛІВ КОНКУРСАНТІВ

1. *Теми конкурсних робіт як і сам досвід сільських шкіл можуть бути різними, але головне – вони мають мати справді нестандартний (інноваційний) характер.* Різні інтерпретації традиційної організації освіти сільської молоді не є метою виставки „Сучасна освіта в Україні”.

2. Робота школи має бути представлена успіхами й досягненнями її учнів під час їх навчання в даній школі та у вищих навчальних закладах (протягом 5 років після здобуття загальної середньої освіти).

До матеріалів потрібно включити:

- візитку школи-учасниці;
- короткий опис системи інноваційної діяльності сільської школи з проблематики обдарованості учнів (загальним об’ємом від 12 до 25 сторінок з фотоілюстраціями та ін.);
- фото учнів школи, які є переможцями або дипломантами різноманітних заходів міжнародного, всеукраїнського, обласного й районного рівнів;
- їхні дипломи, грамоти, премії, медалі або їх фотокопії, інші відзнаки;
- анотації учнівських досягнень: праць, творів, винаходів;
- інформаційні довідки про вчителів, які виховали цих учнів й підготували їх до перемог (фото, ПІБ, посада, чим нагороджено й відзначено їхню діяльність);
- короткі інформаційні довідки зазначених заходів (назви, теми, форми й роки та місце проведення), склад учасників, серед яких і учні школи-учасниці конкурсу „Первоцвіт”, додаткові фотоілюстрації, діаграми, ін., що презентують ці заходи, їх виняткові результати для громади, країни, світу;

дів „Сучасна освіта в Україні – 2011”, в рамках якої започатковано новий конкурс, спрямований на виявлення та підтримку обдарованої молоді із сільської місцевості – „Первоцвіт”.

Для його проведення розробила Положення про конкурс, умови участі в ньому, критерії, за якими оцінюватимуться конкурсні роботи, збрала авторитетне професійне журі, яке й очолила (з цими документами ви можете ознайомитися у врізах на С. 12-16 цього часопису).

Конкурс підтримали директори шкіл, вчені НАПН, герої сторінок нашого проєкту „Педагоги-новатори в Україні”, відповідальні працівники МОН, молоді та спорту України та Інституту інноваційних технологій МОНМС України, які й згодилися стати членами незалежного журі – їх разом зі мною 14 (див вріз на С. 14).

ЯК ЖЕ МИ ОЦІНЮВАЛИ КОНКУРСНІ РОБОТИ

На перший конкурс „Первоцвіт” надійшло 18 робіт.

Всі конкурсні роботи були розподілені головою журі між його членами й глибоко вивчалися 2-3 експертами та оцінювалися ними за критеріями (див. додаток 3 на С. 15).

Головою журі та його членами **Олександром Ляшенком** та **Олегом Єреськом** *переглядалися всі конкурсні роботи*, рецензії на них й висловлювалася пропозиція щодо оцінювання, яка враховувалася при остаточному вста-

новленні рівня кожної конкурсної роботи.

На підсумковому спільному засіданні членів журі та керівництва компанії „Карше”, організаторів виставки „Сучасна освіта в Україні” заслуховувалися всі рецензії експертів, які обговорювалися всіма членами журі та переглядалися ними ще раз конкурсні роботи, вишукувалися оригінальні аспекти досвіду конкурсантів, ідеї й знахідки як школи, вчителів, керівників, так і дітей, вислуховувалося все стосовно цікавих людей цих шкіл й колегіально встановлювався рівень кожної школи-конкурсантки згідно з критеріями.

Відчути глибину роботи членів журі та їх ширю зацікавленість представленим на конкурс досвідом роботи сільських шкіл допоможе нашому читачу наведений для прикладу повний текст висновку з рецензії на конкурсну роботу *Ріпкінської гімназії* члена журі, першого експерта **Людмили Калініної**:

„Варто відзначити високий розвиток матеріальної бази гімназії, оскільки ще у 2004 році особисто з колегами Інституту педагогіки НАПН України мали можливість познайомитися з вагомим добробком педагогічного колективу гімназії та матеріальною базою під час проведення практичної частини науково-практичної конференції.

Заслуговує на увагу управління гімназією під керівництвом адміністративно-управлінської ланки на чолі з директором, яке є за характером державно-громадським, оскільки

● дані лонгітюдних спостережень щодо подальшої долі обдарованих випускників школи.

3. Для проведення захисту-презентації інновацій переможців та учасників цього Конкурсу (до 15 хв.) останні надсилають презентацію, яку виконано у програмі Microsoft Power Point. Обсяг презентації до 30 слайдів. Текст презентації – до 5 сторінок.

(Результат захисту-презентації: відбір претендентів на героїв наступних сторінок проекту „Педагоги-новатори в Україні”).

ПОРЯДОК І ТЕРМІНИ ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСУ

1. Конкурс щороку* триває до 5 січня.
2. Матеріали збирає Оргкомітет, який після отримання всіх робіт передає їх на розгляд професійному незалежному журі.

3. Професійне журі розглядає всі надіслані роботи і визначає три кращі сільські школи, які за час своєї роботи найбільшій кількості обдарованих учнів допомогли розквітнути їх талантам.

4. Роботи учасників Конкурсу стають підґрунтям для виготовлення спеціалізованого стенду „Первоцвіт” міжнародної виставки навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні”.

4.1. Методична частина надісланих на Конкурс коротких описово-ілюстративних матеріалів шкіл-конкурсантів слугуватиме основою виготовлення виставкового стенду „Модернізація сільської школи: як неможливе зробити можливим.” на площах всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, який у такий спосіб започаткує новий громадський рух „Модернізація сільської школи – спасіння села – рятування України”.

5. Учасники Конкурсу, матеріали яких експонуватимуться на спеціалізованому стенді „Первоцвіт”, а також на стенді всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, матимуть можливість публічного захисту-презентації свого інноваційного досвіду під час роботи Всеукраїнського проекту „Педагоги-новатори в Україні”. Особливо це стосується переможців цього Конкурсу.

5.1. Публічний захист-презентація стане основою відбору претендентів на героїв наступних сторінок проекту „Педагоги-новатори в Україні”.

* Тобто, у 2012 році конкурс „Первоцвіт” триватиме від моменту оголошення до 5 січня 2012 р. Тож наші читачі мають переваги у часі щодо поінформованості.

ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРСНИХ МАТЕРІАЛІВ

Здійснюється журі (див. додаток 2) за визначеними критеріями (див. додаток 3). Сумарний їх бал і є кількісним показником ефективності роботи школи-конкурсантки.

Оцінка журі носитиме відносний характер: роки роботи школи – кількість дітей, яким школа за цей час допомогла розкритися, відбутися як обдарованими й визнаними талантами в різних сферах людської діяльності.

СКЛАД ЧЛЕНІВ ЖУРІ КОНКУРСУ

ВИГОВСЬКА Ольга Іванівна – голова журі, керівник Проєкту „Педагоги-новатори в Україні”, головний і науковий редактор журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, провідний науковий співробітник Відділу науково-аналітичної обробки і поширення інформації в сфері освіти, кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України.

ГОНЧАРЕНКО Іван Дмитрович, герой 6-ої сторінки проєкту „Педагоги-новатори в Україні”, директор 13 ЗОШ м. Полтави, вчитель-методист, заслужений працівник освіти України.

ГУЗИК Микола Петрович, герой 4-ої сторінки проєкту „Педагоги-новатори в Україні”, директор Авторської школи М.П. Гузика м. Южного Одеської області, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, кандидат педагогічних наук, член редакційної Ради науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

ГОРЕЦЬКА Ірина Леонідівна, головний консультант Комітету свободи слова та інформації ВР України, член редакційної Ради науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

ДОНСЬКА Лілія Борисівна, герой 7-ої сторінки проєкту „Педагоги-новатори в Україні”, директор гімназії №30 „ЕкоНад” м. Києва, вчитель-методист, член редакційної Ради науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

ЄЛЬНИКОВА Галина Василівна, проректор з науково-педагогічної роботи, директор Інституту менеджменту та психології УМО НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, член редакційної Ради науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

ЄРЕСЬКО Олег Вікторович, директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України.

КАЛІНІНА Людмила Миколаївна, завідувач лабораторії управління освітніми закладами Інституту педагогіки НАПН України, старший науковий співробітник з галузевого управління освітою, доктор педагогічних наук, член редакційної Ради науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

КАРАМУШКА Людмила Миколаївна, завідувач лабораторії організаційної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, доктор психологічних наук, професор, член редакційної Ради науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

ЛЯШЕНКО Олександр Іванович, академік-секретар відділення загальної середньої освіти НАПН України, дійсний член Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, член редакційної Ради науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

ОСАДЧИЙ Іван Григорович, герой 5-ої сторінки проєкту „Педагоги-новатори в Україні”, начальник відділу освіти Ставищенської районної державної адміністрації Київської області, вчитель-методист, кандидат педагогічних наук, член редакційної Ради журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

ПУШКАРЬОВА Тамара Олексіївна, заступник директора Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України.

РОГОВА Віра Борисівна, начальник відділу менеджменту освіти Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України.

САЗОНЕНКО Ганна Стефанівна, директор Українського гуманітарного ліцею КНУ імені Тараса Шевченка, кандидат педагогічних наук, Народний вчитель України, член редакційної Ради журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”.

ми можемо простежити предметно-об'єктний аспект державно-громадських відносин між суб'єктами керування гімназією та органами учнівського самоуправління й громадського врядування району, повноцінної реалізації їхньої компетенції, повноважень, прав та обов'язків і громадської відповідальності через розробку, участь і реалізацію низки соціально значущих соціальних програм.

Родзинкою є не тільки плекання обдарованих учнів, а й представлення Галереї Особистостей Ріпкінської гімназії”.

А ось ще декілька реплік членів журі, які переконують нашого читача в щирості й об'єктивності членів журі:

- Особливої уваги заслуговує розвиток обдарованості Ганни Паляниці, що два роки поспіль виборола на 20 Міжнародному чемпіонаті світу та Європи Золоту і Бронзову медалі з розв'язування логічних математичних задач.

(Про Михайлівську ЗОШ)

- З практичної точки зору заслуговує на увагу зразок портфоліо обдарованої дитини та його наочне представлення найбільш обдарованих учнів.

(Про Михайлівську ЗОШ, Корецький НВК та ін.)

Тож після вислуховування всіх точок зору й врахування всіх думок рецензентів кожна конкурсна робота отримувала певні бали з 220 можливих.

У такий спосіб були виявлені абсолютні переможці та переможці за напрямками, а узагальнений висновок журі Конкурсу став таким:

1. Школи, які набрали від 170 до 220 балів, стали абсолютними переможцями конкурсу „ПЕРВОЦВІТ” й посіли I-III місця, а саме:

I місце: Михайлівська середня загальноосвітня школа I–III ступенів Вінницької області – 196 балів;

II місце: Ріпкінська гімназія Ріпкінської районної ради Чернігівської області – 190 балів;

III місце: Хотівський навчально-виховний комплекс „ЗОШ I-III ступенів-гімназія” Києво-Святошинського району Київської області – 180 балів.

2. Школи, конкурсні роботи яких набрали від 110 до 169 балів, було визнано переможцями за напрямками та дипломантами конкурсу „Первоцвіт” (див. вріз на С. 24, 25).

Особливо журі зацікавило те, за якими ж критеріями виявилися найслабкіші результати, а за якими – найвищі.

Узагальнений аналіз протоколів оцінювання конкурсних робіт виявив наступне:

● **Найбільш вразливими стали критерій за №8** – Реалізація діагностичного підходу до виявлення обдарованості дитини та використання різноманітних методів дослідження (найчастіше отримував 0 балів) та критерій за № 13 – Наявність матеріалів лонгітюдних спостережень щодо подальшої долі обдарованих випускників школи (під час їх навчання в даній школі та у вищих на-

ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРСНОЇ РОБОТИ, надісланої на конкурс „Первоцвіт” із напрямку „Обдарована сільська молодь та її наставники”

№	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	Вищий можливий бал
1.	Загальне оформлення матеріалів (наявність всіх компонентів пакету матеріалів відповідно до вимог щодо конкурсної роботи, естетика оформлення тощо)	10 балів
2.	Якість та повнота описового матеріалу щодо інноваційної діяльності сільської школи з обдарованими дітьми (обґрунтування актуальності; наявність системи розвитку здібностей, обдарувань; врахування місцевих особливостей, різноспрямованості організації роботи з соціально-, інтелектуально-, спортивно-, художньо обдарованою молоддю, наявність методів виявлення та залучення обдарованої молоді до цієї роботи та результатів експертної оцінки поведінки, продуктів творчої діяльності дітей тощо).	10 балів
3.	Наявність умов для реалізації здібностей, обдарувань у навчальному закладі.	20 балів
4.	Готовність педагогічного колективу до роботи з обдарованими дітьми.	20 балів
5.	Наявність партнерської взаємодії (учителі – учні – батьки – сільська громада) у розвитку обдарованості дітей.	20 балів
6.	Наявність у навчальному закладі інноваційної системи роботи з пошуку, супроводу та підтримки обдарованих школярів за наступними напрямками: соціальна обдарованість, інтелектуальна обдарованість, спортивна обдарованість, мистецька обдарованість.	20 балів
7.	Здійснення пошуку шляхом залучення всіх дітей до участі в конкурсних заходах (олімпіадах, науково-практичних конференціях, дистанційних освітянських програмах, шкільних експедиціях).	10 балів
8.	Реалізація діагностичного підходу до виявлення обдарованості дитини та використання різноманітних методів дослідження.	20 балів
9.	Підтримка соціальної активності учнів, дитячих громадських організацій тощо.	10 балів
10.	Опис способів (механізмів) спонукання діючої системи роботи з обдарованими до постійного самовдосконалення тощо.	10 балів
11.	Опис результативності роботи навчального закладу: аналіз участі в предметних олімпіадах II, III, IV етапи; аналіз участі в МАН (I, II, III етапи); аналіз участі в творчих й інших заходах і конкурсах, інше.	10 балів
12.	Достовірність висновків, їх підтвердження грамотами, дипломами, сертифікатами дітей та вчителів, які їх виховали й навчили.	10 балів
13.	Наявність матеріалів лонгітюдних спостережень щодо подальшої долі обдарованих випускників школи (під час їх навчання в даній школі та у вищих навчальних закладах протягом 5 років після здобуття загальної середньої освіти).	10 балів
14.	Можливість визначити кількість дітей, яким школа допомогла розкритися, відбулися як обдарованими й визнаними талантами в різних сферах людської діяльності за роки її роботи.	10 балів
15.	Можливість застосування конкурсних матеріалів у сільських школах, суспільному житті.	10 балів
16.	Оригінальність роботи, наявність „родзинок”, виняткових результатів для громади, країни, світу.	20 балів
УСЬОГО МОЖЛИВИХ БАЛІВ		220 балів

РЕЗУЛЬТАТИ КОНКУРСУ

- ЕКСПОНУВАННЯ матеріалів учасників конкурсу „Первоцвіт” на спеціалізованому стенді міжнародної виставки навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні”. (Участь у виставці для всіх учасників – безкоштовна);
- СТВОРЕННЯ В РАМКАХ ВИСТАВКИ „Сучасна освіта в Україні” ГАЛЕРЕЇ ПОРТРЕТІВ юних обдарувань українського села – майбутнього країни;
- СТВОРЕННЯ В РАМКАХ ВИСТАВКИ „Сучасна освіта в Україні” ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ДОШКИ ПОШАНИ для наставників обдарованої сільської молоді – вчителів і директорів сільських шкіл України;
- ВИЗНАЧЕННЯ ТРЬОХ КРАЩИХ СІЛЬСЬКИХ ШКІЛ, які виплекали для країни найрізноманітніші таланти з усіх напрямів людської діяльності й винахідництва: мистецько-художнього спрямування, декоративно-прикладного, технічного, інтелектуального, спортивного, ін. – дипломантів та переможців різноманітних конкурсів, олімпіад, МАН міжнародного, всеукраїнського, обласного й районного рівнів, успішних і щасливих громадян країни. Це головний результат роботи журі – виявлення переможців Конкурсу, а саме: трьох з учасників конкурсу, що набрали найбільшу кількість балів за наслідками оцінки конкурсних робіт за 16 критеріями, й оголошення їх переможцями Конкурсу;
- З’ЯСУВАННЯ того, на які паростки (а в майбутньому – плоди!) багаті українські сільські школи;
- СТВОРЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ПОЛОТНА „Обрії країни – шкільні сади обдарувань”: „Первоцвіти шкільних садів України”, яке має передати могутній шелест обдарувань країни, а у гостей Виставки викликати захоплення й гордість за юнь країни, за наше спільне майбуття.

НАГОРОДЖЕННЯ ПЕРЕМОЖЦІВ ТА УЧАСНИКІВ КОНКУРСУ

- Переможцями конкурсу вважаються троє з його учасників, роботи яких обрані журі за відповідними критеріями. Переможці отримують цінні призи від виставкової компанії „Карше”.
- Переможці та учасники Конкурсу отримують Дипломи й інші відзнаки від Оргкомітету виставки.
- Учасники конкурсу „Первоцвіт”, чиї роботи експонуватимуться на стенді міжнародної виставки навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні” (виставкової фірми „Карше”), нагороджуються Дипломами виставки.
- Кращі роботи учасників Конкурсу публікуватимуться в журналі „Директор школи, ліцею, гімназії”.

АДРЕСА ОРГКОМІТЕТУ:

м. Київ, 01601, б-р Л. Українки, 34, 2 під’їзд, оф. 31
Тел./факс: + 380 44 461-96-47, 461-96-51, 461-96-53,
461-91-06

E-mail: exhibitions@carshe.com
<http://osvita.carshe.com>

вчальних закладах протягом 5 років після здобуття загальної середньої освіти).

- На протилежному боці – критерій за №5: „Наявність партнерської взаємодії (учителі – учні – батьки – сільська громада) у розвитку обдарованості дітей”, а також критерій за №15 „Можливість застосування конкурсних матеріалів у сільських школах, суспільному житті” – найпривабливіші й бали за ними: найвищі в абсолютних переможців, середні – у більшості учасників.
- Порадували дані щодо критеріїв: №3 – Наявність умов для реалізації здібностей, обдарувань у навчальному закладі; №4 – Готовність педагогічного колективу до роботи з обдарованими дітьми та №12 – Достовірність висновків, їх підтвердження грамотами, дипломами, сертифікатами дітей та учителів, які їх виховали й навчили.

Наостанок мушу зазначити, що членів журі під час оцінювання конкурсних робіт найбільше турбувало те, щоб директор сільської школи відчув піклування про себе та був переконаний в об’єктивності оцінювання.

Коли робота журі дійшла кінця, всіма опанувало переконання, що Конкурс склосило й підніме школи країни! Тож і захотілося всім нам, членам журі, щоб цей Конкурс був і далі, щоб він жив!

І ще про одне: про особливість цього конкурсу, про те, що вирізняє його

з-поміж тих, які проводяться іншими виставковими фірмами, а не „Карше”. Цього разу наші переможці отримали цінні матеріальні призи, тобто три директори, три школи країни були відзначені матеріальними заохоченнями, серед яких – **інтерактивна дошка, ноутбук і фотоапарат** (див. С. 15, 24). У цьому й полягала фінансова підтримка конкурсу, тож у тому, що наші переможці – три сільські школи – отримали цінні призи заслуга виставкової фірми „Карше”!

Переконана: цей конкурс допоможе довести, що й українське село може виплекати для країни найрізноманітніші таланти з усіх напрямів людської діяльності й винахідництва: мистецько-художнього спрямування, декоративно-прикладного, технічного, інтелектуального, спортивного та ін. – дипломантів та переможців різноманітних конкурсів, олімпіад, МАН міжнародного, всеукраїнського, обласного й районного рівнів, успішних і щасливих громадян країни.

Конкурс має привернути увагу громадськості і наших високопосадовців до проблем сільської школи на теренах України й стати імпульсом для ланцюгової реакції вшанування праці освітян сільських шкіл.

Можливо, настає час, щоб дати відповідь на запитання: хто має перейматися проблемами сільської школи, проблемами сільської молоді? Держава, суспільство, кожен особисто чи усі разом, громадою?

Ми зробили перший крок, щоб донести могутній

шелест обдарувань країни з її найнепримітніших для більшості з нас і одночасно найдорожчих для наших сільських колег куточків, де твориться майбутнє нашої держави.

Сподіваємось, що і започаткований нами громадський рух „Модернізація сільської школи – спасіння села – рятування України” дійсно допоможе сільським навчальним закладам, а з ними і всій країні.

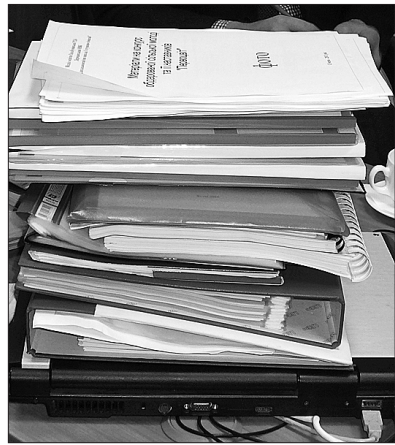
Працюймо разом, шановні колеги!

Від редакції

Запрошуємо Вас, шановний читачу, переконатися, що роботи учасників конкурсу „Первоцвіт” варті вашої уваги – знайомтеся з ними детальніше на С. 26-110 цього часопису! Запрошуємо всіх освітян сільських шкіл презентувати той унікальний доробок, який твориться справжніми майстрами своєї справи на теренах нашої України. „Первоцвіт” – це унікальний шанс для кожного, використовуйте його. А журнал „Директор школи, ліцею, гімназії” допоможе Вам і Вашій школі стати відомими на всю Україну.

Наш стенд

Конкурсні роботи

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ДОСВІДУ РОБОТИ ПЕРЕМОЖЦІВ КОНКУРСУ „ПЕРВОЦВІТ”

НОВИЙ ФОРМАТ РОБОТИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ПРОЕКТУ НАПН І ЖУРНАЛУ „ПЕДАГОГИ-НОВАТОРИ В УКРАЇНІ”

**Інноваційна
школа**

УДК 159.923.38:
159.954:
37.018.51

Презентація має подвійну мету: ознайомити громадськість з новим конкурсом для обдарованих дітей та їх наставників „Первоцвіт”, з роботами його переможців та статі відбірковим етапом щодо визначення героя наступних сторінок проекту „Педагоги-новатори в Україні”.

Цього року Проекту виповнюється 5 років! За цей час представлено гроно директорів різноманітних за типами шкіл, але жодного із сільської школи. Надолужити цю прогалину має за мету саме цей конкурс та його презентація.

Тож пропонуємо вашій увазі результати оцінювання журі конкурсних робіт учасників „Первоцвіту”, а також запрошуємо ознайомитися з громадською експертизою.

**Василь
КРЕМЕНЬ**

Президент
НАПН України,
дійсний член НАН
і НАПН України,
голова редакційної
Ради всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”,
голова Ради проекту НАПН „Педагоги-новатори в Україні”

Яширо вітаю переможців. Вважаю, що цей конкурс має перспективу, бо він покликаний самим життям. У нас є багато талановитих дітей, яких нам треба підтримувати.

На мій погляд, сільська школа має свої плюси і мінуси.

Я теж виріс у селі, як і багато інших дітей, ще до школи пас свиней, а потім доглядав корів. Це давало можливість виховувати самостійність, відповідальність, здатність приймати рішення.

Коли я вступив на філософський факультет університету, то ми, сільські діти, як правило, перші семестри вчилися гірше за інших студентів, але вже згодом обганяли тих, хто виріс у місті. Проте я нічого поганого не хочу сказати про міську молодь. Чому так відбувалося? Тому що нас привчали до відповідальності, і це ставало передумовою досягнення гарних результатів, кар’єрного росту.

Ще у школі я був бригадиром учнівської бригади і за свою роботу отримав

Презентацію організовано й проведено **Ольгою Виговською**, керівником проекту „Педагоги-новатори в Україні”, головою журі конкурсу „Первоцвіт”.

фотоапарат як премію на районному зльоті бригадирів. Треба було навчитися робити фотографії. Але ж у нашому селі не було електроенергії. Тоді я дістав журнали „Юний технік” і там прочитав, як можна без світла робити фотографії.

Одного зимового сонячного дня я закрив усі вікна в хаті й залишив невеличку квартиру, щоб можна було підняти ковдру для того, аби промінь сонця падав на фотопапір. Коли наше село було електрифіковано, я вирішив, за тим самим журналом, зробити штатив для збільшення кадру. Але виникла проблема – треба було якимось чином зробити червоне світло. Тоді я вирішив, що допоможе мені в цьому мамина червона спідниця, якою я й обмотав лампочку. Робота пішла. Але від високої температури спідниця спалахнула. Добре, що був батько вдома...

Часи нині, звичайно, інші, але я глибоко переко-

наний, що сільська дитина і сьогодні потребує до себе особливої уваги. І наша велика шана сільським учителям, які допомагають своїм учням. (Я і сам колись консультувався з учителями, окрім експерименту зі спідницею, звичайно).

Ми готові до співпраці, яку здійснюватимемо через наш журнал „Директор школи, ліцею, гімназії”. Я щиро вдячний Ользі Іванівні за її ініціативу такого зібрання. Переконали, що ми всі разом допоможемо сільській школі, сільському вчителю, аби дитина в селі мала майбутнє. Всіляких гараздів!

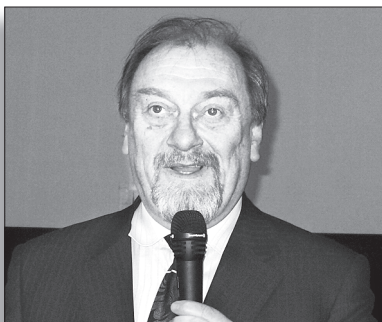
Я надзвичайно хвилювався напередодні нашої зустрічі. Коли ми заочно розглядали роботи, я весь цей час дивувався, наскільки геніальні ідеї народжуються і втілюються в наших школах. На жаль, не всі роботи здобули перемогу в цьому році. Але надалі їм обов'язково пощастить. Ми прагнемо, щоб наші учні мали знання, належні сучасні умови, ми маємо допомогти їм бути конкурентоспроможними в усьому.

Проекти, котрі були подані, стають ще більш актуальними, тому що спрямовані на те, щоб допомогти дитині, яка не завжди має доступ до Інтернету, ІКТ, отримувати інформацію. Ми маємо зробити так, щоб випускники наших сільських шкіл були і конкурентоспроможними, і успішними в житті. Дякую за вашу кропітку працю, успіхів усім вам.

Олег ЄРЕСЬКО

Директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України, член журі конкурсу „Первоцвіт”

Олександр ЛЯШЕНКО

Академік-секретар відділення загальної середньої освіти НАПН України, член редакційної Ради журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, співголова ради проекту „Педагоги-новатори в Україні”, член журі конкурсу „Первоцвіт”

Я вітаю всіх. Вважаю, що ми започаткували дуже гарну акцію для підтримки сільських шкіл, що активно працюють з молоддю. Я подумав, а що сталося б з цими дітьми, якби педагоги нічого не робили для них? Звичайно, незалежно від цього кожна дитина знайшла б своє місце у житті, кожна обрала б свій шлях. Але якщо поруч є людина, яка може допомогти дитині розкрити свій талант, може посприяти їй у цьому, то це, дійсно, набагато краще, і це дуже важливо.

Ці школи не замкнулися на одному виді обдарованості. Інтелектуально обдарована дитина, яка живе у

місті, шукає для себе школу відповідного спрямування і перебуває в освітньому середовищі розвитку своєї однієї складової. Але діти, як правило, є різнобічно обдарованими. І саме сільська школа дозволяє оцю різнобічність дитини розвинути й показати, дає можливість розвитку, і в цьому переважає міські. Вона розвиває дитину в широкому спектрі: її духовну обдарованість, фізичну обдарованість. І мені дуже приємно, що відбувся саме такий конкурс, і я маю змогу ознайомитися з проектами, прослухати презентації, бо ми маємо ентузіастів, котрі спроможні дати поштовх розвитку української школи. Бажано, щоб були присутні й директори сільських шкіл, які б також стали учасниками нашого проекту.

Олександр КАРПОВ

Президент виставкової компанії „Карше”

Коли ми організували цей конкурс, ставили одне завдання: звернути увагу на талановиту молодь, яка в сільській місцевості яскраво й активно проявила себе. Як з'ясувалося, таких дітей у нас багато, і вони – майбутня нація.

Такий конкурс проводиться вперше. І перед нами, звичайно, виникає багато запитань, які потрібно вирішувати. Наприклад, можливо, наступного року варто запросити більшу кількість учасників?

Журі працювало дуже професійно, об'єктивно, обговорювалася й оцінювалася

кожна робота. Деякі матеріали поступалися оформленням, тому були суперечки.

Компанія „Карше” традиційно виступає спонсором усіх конкурсів. У цьому році ми вирішили преміювати наших переможців* такими подарунками:

- за I місце – **інтерактивний екран 55 дюймів**, чудовий засіб для презентацій;
- за II місце – **ноутбук**;
- за III місце – **фотоапарат**.

Всім хочеться подякувати, низький вам уклін. Сподіваємося, що в наступному році учасників буде більше, а призи, обіцяємо, будуть не менш цікавими.

* За рішенням журі конкурсу „Первоцвіт” інших його учасників нагороджено Дипломами й Почесними дипломами від організаторів 14 міжнародної виставки „Сучасна освіта в Україні – 2011”.

ГОВОРЯТЬ ГЕРОЇ СТОРІНОК ПРОЕКТУ НАПН І НАШОГО ЖУРНАЛУ „ПЕДАГОГИ-НОВАТОРИ В УКРАЇНІ”

Цей захід є знаковим, він не має аналогів. Сьогодні сільська школа отримала можливість продемонструвати все те найкраще, що має, до чого прагне. Зараз ми, педагоги, переживаємо благодатний для вчительства час. Сьогодні виховна робота в основному на одній-єдиній людині – педагогові. Раніше була сім'я, колгосп. Тепер все інакше. В цих трьох школах є те середовище,

яке відроджує все те найкраще, що було розгублено за останні роки. Дякую за вашу роботу.

Микола ГУЗИК

Герой 4-ої сторінки проекту „Педагоги-новатори в Україні”, директор Авторської школи М.П. Гузика м. Южного Одеської області, член-кореспондент НАПН України, кандидат педагогічних наук, член редакційної Ради науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, член журі конкурсу „Первоцвіт”

Мені дуже приємно говорити сьогодні, тому що це конкурс сільських шкіл.

Що відбувається сьогодні в освіті? Йде розшарування на сільську освіту й міську. Глибина прірви стає все більшою й більшою. Є погана тенденція: міські приватизували право на інноваційність, на успіх, і чим вони закриваються – обмеженими ресурсами: не тими, що їм дають, а тими, які можуть залучити, та результатами своїх дітей.

А тут сільські школи перемагають у тому ж форматі: 30–40% дітей є переможцями та лауреатами міжнародних, всеукраїнських, обласних, районних заходів! Таку кількість успішних дітей не можуть показати міські школи.

Є цікаві заклади, які показали цілі дослідження, картки, портфоліо величез-

ної кількості успішних дітей.

Другий момент – це система роботи, чи є в школі інструмент, яким є система роботи, чи хоча б система заходів, то тоді високо оцінювали, давали високі бали.

Вітаю всіх переможців і лауреатів! Спасибі за велику працю.

Цей конкурс на таких крилах, які йому створив журнал „Директор школи, ліцею, гімназії” та НАПН України, матиме хороший політ і високі результати.

Іван ОСАДЧИЙ

Герой 5-ої сторінки проекту „Педагоги-новатори в Україні”, начальник відділу освіти Ставищенської районної державної адміністрації Київської області, вчитель-методист, кандидат педагогічних наук, член редакційної Ради журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, член журі конкурсу „Первоцвіт”

Інноваційна школа

„Первоцвіт” – конкурс обдарованої сільської молоді та її наставників

Олена ЧИНОК

Герой 4-ої сторінки проекту „Педагоги-новатори в Україні”, директор авторської гімназії „Гармонія” м. Києва, кандидат філологічних наук, член редакційної Ради науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”

Ви сільська школа тільки за розташуванням, хоча, може, за матеріальною базою і поступаєтеся дещо, але ж не за змістом.

Кожній із вас я дала б таку назву: першій – може бути подібною до моєї школи-майстерні, школи для всіх і кожного; друга може мати назву моєї гімназії – гармонія, а третя, як і моя школа, має вступати до асоціації шкіл ЮНЕСКО, ви європейська школа за змістом і формами. Бажаю, щоб кожен заклад отримав для себе особливе місце.

Іван ГОНЧАРЕНКО

Герой 6-ої сторінки проекту „Педагоги-новатори в Україні”, директор ІЗ ЗОШ м. Полтави, вчитель-методист, заслужений працівник освіти України, член журі конкурсу „Первоцвіт”

Укожній школі має бути ідеолог. Це – її директор. Усі школи можна було б покращити, якщо додати туди інформаційних технологій. Для досконалості немає меж. Я за вашу досконалість.

Лілія ДОНСЬКА

Герой 7-ої сторінки проекту „Педагоги-новатори в Україні”, директор гімназії №30 „ЕкоНад” м. Києва, член редакційної Ради науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, член журі конкурсу „Первоцвіт”

Мені здається, що давно вже настав час по-мінати класифікацію і не ділити школи на сільські, міські. Треба ділити школи на сучасні і несучасні, на ті,

в яких люблять дітей і ті, де царює бездушність; на ті, які очолюють справжні лідери й ті, де є повний застій і самовпевненість. Ми щасливі були побачити вашу роботу. І наш проект не може обійтися без цих чудових шкіл.

Я була прибічницею того, щоб досвід окремих педагогів, сільських учителів був оцінений і показаний на виставці. Дякую всім, хто переконав, що педагогіка наша не вмирає.

Олександр КАРПЕНКО

Завідувач відділу науково-аналітичної обробки й поширення інформації в сфері освіти ДНПБ імені В.О. Сухомлинського НАПН України, кандидат наук з державного управління

Вітаю всіх переможців. Повідомляємо, що на порталі бібліотеки

буде розмішено всі матеріали й про цей конкурс. Запрошуємо вас на сайт нашої бібліотеки*, де зможете глибше ознайомитися з матеріалами всеукраїнського проекту „Педагоги-новатори в Україні”.

*Сайт бібліотеки:
www.library.edu-ua.net/scientific_information_work/teachers_innov/

Я озвучу три моменти стосовно конкурсу „Первоцвіт”: перший – про головне завдання журі та як ми справилися з ним; другий – про надії та переконання журі; по-третє, оголошу запрошення від нашого журналу.

Тож *щодо першого*: завданням журі було не пропустити жодної родзинки учасників конкурсу, підтримати всіх тих, хто заслуговує, оцінити об’єктивно важку й значущу вашу працю. Щоб всі керівники шкіл-учасниць конкурсу „Первоцвіт”, їх педагогічні й дитячі колективи через відповідальну працю членів журі відчули підтримку професійної спільноти, суспільства, нарешті, держави.

Гадаю, що нам це вдалося! Ми визначили абсолютних переможців, яких нагороджено цінними подарунками, переможців за напрямками. Виявили всі особливості в роботі шкіл-учасниць конкурсу „Первоцвіт”, які варті уваги інших директорів шкіл країни, представили їх до відзначення дипломами (про всіх нагороджених учасників конкурсу „Первоцвіт” – див. у врізах на С. 24, 25) й запросили на сторінки нашого журналу.

Тепер і наші читачі можуть ознайомитися з досвідом цих* шкіл (див. С. 26-110 цього часопису). **Я щиро вдячна всім колегам, які розділили зі мною участь бути членом журі першого конкурсу для сільської школи!**

* Знайомство з досвідом цих шкіл продовжуватиметься й у наступному номері.

Щодо другого, то найбільшим бажанням членів журі стало, щоб цей Конкурс жив, а переконанням – що він сколихне й підніме школи країни!

Ми провели сьогодні анкетування учасників презентації та гостей виставки й з’ясували, що конкурс „Первоцвіт” повинен стати щорічним – цього вимагають їх відповіді. На прохання висловити своє ставлення до конкурсу „Первоцвіт”, переважна більшість заявила: підтримуємо; надзвичайно корисний, необхідний, актуальний проект; потрібна справа, бо „селом держава стоїть”. Підтвердженням цьому є й виступи учасників цієї презентації.

Тому, *по-третє*, мені залишається лише оголосити про рішення журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” щодо продовження цього Конкурсу і в 2012 році й запросити всіх освітян сільських шкіл стати його учасниками (скористайтесь матеріалами про цей конкурс на С. 12-16).

Я переконана, що „Первоцвіт” – це безліч можливостей:

- **отримати** для себе й рідної школи коштовні дарунки від компанії „Карше”;
- **стати** для своєї школи меценатом, благодійником (уявіть, і це при мізерних вчительських зарплатах!),

Ольга ВИГОВСЬКА

Також запрошуємо директорів, учителів, освітянських керівників до участі в проекті НАПН і журналу „Педагоги новатори в Україні”. Чекаємо на героїв сторінок цього проекту!

Матеріали надсилайте на адресу: 03037, м. Київ, вул. Освіти, 6, к. 12. director@oldbank.com

НАГОРОДЖЕННЯ УЧАСНИКІВ КОНКУРСУ „ПЕРВОЦВІТ”

Абсолютних переможців конкурсу „Первоцвіт” компанія „Карше” преміювала такими подарунками:

- за I місце – інтерактивний екран 55 дюймів отримала Михайлівська середня ЗОШ I-III ступенів Вінницького району Вінницької області;
- за II місце – ноутбук отримала Ріпкінська гімназія Чернігівської області;
- за III місце – фотоапарат отримав Хотівський навчально-виховний комплекс „ЗОШ I-III ступенів-гімназія” Києво-Святошинського району Київської області.

ПОЧЕСНИМИ ДИПЛОМАМИ

Чотирнадцятою міжнародною виставки навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2011” нагороджені переможці та учасники конкурсу „Первоцвіт”:

1. Собань Олександр Володимирович, директор Летавського навчально-виховного комплексу „Загальноосвітня школа I-III ступенів, ліцей” Чемеровецького району Хмельницької області.

2. Калуцька Валентина Станіславівна, заступник директора з навчально-виховної роботи Летавського навчально-виховного комплексу „Загальноосвітня школа I-III ступенів, ліцей” Чемеровецького району Хмельницької області.

3. Подушак Антоніна Василівна – вчитель біології, призер обласного конкурсу „Вчитель року – 2008”, завідувач сектором Малої академії наук, мистецтв, техніки і спорту Летавського навчально-виховного комплексу „Загальноосвітня школа I-III ступенів, ліцей” Чемеровецького району Хмельницької області.

4. Зубик Віталій Віталійович – учитель інформатики, керівник Інтернет – проекту „Школа олімпійського резерву”, завідувач сектором Малої академії наук, мистецтв, техніки і спорту Летавського навчально-виховного комплексу „Загальноосвітня школа I-III ступенів, ліцей” Чемеровецького району Хмельницької області.

5. Антонюк Василь Семенович – тренер секції важкої атлетики Летавського навчально-виховного комплексу „Загальноосвітня школа I-III ступенів, ліцей” Чемеровецького району Хмельницької області (його вихованці – чемпіони всеукраїнських змагань, а випускник Анатолій Дуцький – чемпіон України, призер чемпіонату Європи, володар кубка світу).

6. Домбровецька Оксана – керівник ансамблю танцю „Летавчанка” Летавського навчально-виховного комплексу „Загальноосвітня школа I-III ступенів, ліцей” Чемеровецького району Хмельницької області, автор ідеї регіонального фестивалю-конкурсу творчості сільської молоді „Летавчанка збирає друзів”.

7. Шмигельський Володимир Ярославович – керівник гуртка конструкторів повітряних зміїв районного Будинку учнівської молоді Дубенської райдержадміністрації Рівненської області, його вихованці – „Золота” команда – переможці обласного фестивалю повітряних зміїв „Поліське небо”, автор роботи „Ракета класу Планета-S”, започаткував авторську школу, створив мережу творчих об’єднань науково-технічного напрямку.

бо дарунками ви поділитися з дітьми й колегами;

- заявити про себе, свою школу, обдарованих учителів і дітей;
  - бути почутим й стати відразу знаним на всій управлінсько-освітянській вертикалі – від конкретної школи до МОНМС України;
  - поширити свій досвід серед колег – директорів шкіл, ліцеїв та гімназій країни, бо журнал „Директор школи, ліцею, гімназії” позачергово й безкоштовно публікує ваші конкурсні й презентаційні матеріали;
  - зацікавити своїм досвідом вчених НАПН, науково-педагогічних установ, ВНЗ й налагодити з ними співробітництво, бо наш журнал – спеціалізоване видання з трьох галузей знань: філософії, психології й педагогіки, тож і має найтісніші зв’язки з найвідомішими вченими країни, які є членами редакційної ради, авторами, керівниками спільних проєктів;
  - отримати пропозиції стати учасником іміджевих видань в колі таких же інших „зірок” (як це неодноразово було з героями наших обкладинок і проєктів) й, повірте, багато чого іншого, про що давно вам мріється, а з нами й з конкурсом „Первоцвіт” стане можливим, стане реальністю!
- „Первоцвіт” – це унікальний шанс для кожного: і директора, і вчителя, і дитини!**

8-9. Шмигельська Катерина та Шмигельський Юрій, дочка і син В.Я. Шмигельського, які є постійними призерами Всеукраїнських та переможцями обласних змагань з ракетомодельного спорту.

10. Козачок Людмила Вадимівна, директор районного Будинку учнівської молоді Дубенської райдержадміністрації Рівненської області.

11. Тосик Ігор Анатолійович, директор Попівської ЗОШ I-III ступенів Онуфріївського району Кіровоградської області, розробник майстер-класу „Quo vedi?” з питань психолого-педагогічного супроводу обдарованих. Учасник першої олімпіади педагогічних працівників у Кіровоградській області (2010 рік).

12. Різник Світлана Анатоліївна, вчитель української мови та літератури Попівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Онуфріївського району Кіровоградської області, керівник районного методичного об'єднання вчителів української мови.

13. Носаєва Ірина Петрівна, вчитель біології Червонослобідської ЗОШ I-III ступенів №1 Черкаської області, Заслужений вчитель України, Соросовський вчитель. Її вихованці – дійсні члени МАНу.

14. Сухолейстер Галина Володимирівна, директор Семидубського аграрного ліцею і ЗОШ I-II ступенів с. Семидуби Дубенського району Рівненської області.

15. Пархоменко Сергій Григорович, директор Старобілоуської ЗОШ I-III ступенів Чернігівської районної ради Чернігівської області.

ДИПЛОМАМИ УЧАСНИКІВ

Чотирнадцятої міжнародної виставки навчальних закладів „Сучасна освіта в Україні – 2011” **нагороджені школи-учасниці** конкурсу „Первоцвіт”, а саме:

1. Дерманський НВК „Загальноосвітня школа I ступеня-гімназія” Рівненської області Здолбунівського району.
2. Державний професійно-технічний навчальний заклад „Софіївський професійний ліцей” смт. Софіївки Дніпропетровської області.
3. Житомирський обласний педагогічний ліцей Житомирської обласної ради.
4. Комунальний заклад освіти „Раївська загальноосвітня середня школа-інтернат” Синельниківського району Дніпропетровської області.
5. Корецька ЗОШ I-III ступенів №1 Рівненської області.
6. Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОНМС України.
7. Олишівська ЗОШ I-III ступенів Чернігівського району Чернігівської області.
8. Охінківська ЗОШ I-III ступенів Прилуцького району Чернігівської області.
9. Семидубський аграрний ліцей і ЗОШ I-II ступенів Рівненської області.
10. Старобілоуська ЗОШ I-III ступенів Чернігівської області.
11. Суемська ЗОШ I-II ступенів Здолбунівської районної ради Рівненської області.

Вітаємо всіх нагороджених учасників Конкурсу й запрошуємо до участі в ньому в наступному році!

**Інноваційна
школа**

УДК 159.923.38:
159.954: 37.018.51

СИСТЕМА РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ: ДОЛАЄМО ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ*

Представлені матеріали стануть у нагоді учителям, заступникам директора, директорам, які зацікавлені в роботі з обдарованими дітьми. Пропонується система роботи сільської школи з дітьми, які мають здібності до навчання, соціальної роботи, творчі здібності. Родзинкою школи є укладання портфоліо учнів.

Ключові слова: розвиток творчих здібностей, обдаровані діти, портфоліо, форми та методи роботи з обдарованими дітьми.

**Лариса
ЗЕМЕЛ'ЄВА**

Заступник директора Михайлівської СЗШ І-ІІІ ступенів Вінницької області

**Юлія
КРИВЕНКО**

Директор Михайлівської СЗШ І-ІІІ ступенів Вінницької області

У сучасному світі, де робиться ставка на інтелект, інформацію й високі технології, роль обдарованої особистості в забезпеченні суспільного процесу є визначальною.

З 2005 року в нашій школі здійснюється реалізація програми „Обдаровані діти”, мотивом для запровадження реалізації якої стали:

- результати перевірки стану викладання та якості знань, умінь і навичок учнів, рівня їхньої вихованості відділом освіти Вінницької РДА;
- аналіз підсумків олімпіад, змагань, конкурсів.

Ці дані були доповнені внутрішніми дослідженнями:

- успішність учнів за середнім балом, контрольними роботами;
- вступ до ВНЗ;
- анкетування учнів, педагогів, батьків;

- діагностика рівня пізнавальної активності учнів.

Найгірші показники ми отримали при визначенні рівня пізнавальної активності учнів, аналізі роботи з обдарованими учнями та учнями, які мають низьку мотивацію до навчання, що засвідчило про наявність проблем, які стали актуальними для педагогічного колективу й вирішення яких, на нашу думку, надавало можливість не тільки покращити результати школи на рівні району, а й сприяло формуванню позитивного іміджу навчального закладу.

Адміністрацією школи та педагогічним колективом було визначено, що вирішити дану проблему можна через запровадження в освітнє середовище школи інноваційних технологій навчання, виховання та управління навчальним закладом. Для визначення оптимальних шляхів роботи з обдарованими учнями в першу чергу було про-

* Переможець конкурсу „Первоцвіт”, І місце

ведено діагностику розумового розвитку учнів середньої та старшої школи та рівня інтелектуальної лабільності учнів 3-5 класів.

На основі даних діагностики були проведені:

- психолого-педагогічний семінар „Визначення обдарованості”;
- педагогічна рада „Робота з обдарованими учнями – справа нелегка”.

На педагогічній раді були розглянуті та затверджені:

- форми роботи з обдарованими дітьми;
- завдання роботи з обдарованими дітьми на 2006-2010 роки;
- першочергові завдання педагогічного колективу роботи з обдарованими учнями.

На першому засіданні методичної ради розглядалися та затверджувалися зразки ведення обліку даних обдарованої дитини в школі. Протягом 2005-2010 років у форму ведення облікової карти обдарованої дитини вносились корективи (Додаток 1).

За результатами діагностики учнів щодо їхньої загальної ерудованості на педагогічній раді у січні 2006 року були затверджені такі шкільні програми:

„Інтелектуальні ігри як ефективна форма позакласної роботи, що сприяє розвитку інтересів до знань та самоутвердження особистості школярів”;

ВІЗИТКА ШКОЛИ

Михайлівська СЗШ І-ІІІ ст. – берегиня мудрості, добра і милосердя, школа формування всебічно розвинутої особистості. Директор школи – *Юлія Степанівна Кривенко*.

До послуг учнів 17 навчальних кабінетів, бібліотека з книжковим фондом близько 5126 книг, спортивна зала, спортивний майданчик, актовий зал, їдальня, комп’ютерний клас, кабінет з інтерактивною дошкою. В школі працює 20 учителів, з них вищу освіту мають 19, вищу категорію – 6, першу категорію – 2, другу категорію – 2, 9 спеціалістів, 1 вчитель-методист, 1 відмінник освіти України.

Упродовж 2008-2012 років школа працює над вирішенням проблеми „Створення умов для постійного вдосконалення форм і методів навчання та виховання на основі моніторингу, спрямованих на розвиток творчого потенціалу вчителя та самовираження дитини в різних видах навчально-виховної діяльності”. На базі школи діє 9 міжшкільних методичних об’єднань учителів математики, хімії, української мови, іноземної мови, географії та біології, фізики та інформатики, фізкультури, трудового навчання, музики та образотворчого мистецтва, а також 2 шкільних МО – вчителів початкових класів та класних керівників. Активно працює школа професійної майстерності та школа професійної адаптації.

Педколектив реалізує на практиці різні програми: „Обдаровані діти”, „Школа сприяння здоров’ю”, „Етика та етикет в будні та свята”, „Інтелектуальні ігри як ефективна форма позакласної роботи, що сприяє розвитку інтересу до знань та самоутвердження особистості школярів”, „Розвиток естетичних потреб і почуттів, виховання художньої та естетичної культури”. На базі школи з 2005 року проведено 2 районних та 5 обласних та міжрегіональних семінарів з питань упровадження моніторингових досліджень в управлінській діяльності загальноосвітнього навчального закладу для заступників директорів з НВР, ВР, завідуючих РМК Вінницької області, директорів шкіл Вінницької та Черкаської областей. В школі діють дитячі об’єднання „Екологічна варта „Дивосвіт” (кер. Л.О. Янчицька), „Пам’ять” (кер. Г.П. Галунко), „Милосердя” (кер. Т.П. Гуменюк), загін ЮІР (кер. О.Ф. Іванова); гуртки „Лозоплетіння” (кер. І.В. Бондар), „М’яка іграшка” (кер. Н.П. Гаврова); спортивні секції футболу, баскетболу, волейболу.

Саме тут підготовлено було бронзового призера ХХ Міжнародного чемпіонату із розв’язування логічних математичних задач Паляницю Ганну (2006 р.), Лілія Олефір та Любов Іванова мають звання „Юний посол миру”. Здобуто перемогу на Міжнародному молодіжному конкурсі волонтерських проєктів у 2008 році „Чужого горя не буває”, ІІІ місце на ІІІ Всеукраїнському конкурсі благодійних проєктів „Добро починається з тебе” (2010 р.).

Зразок ведення портфоліо обдарованої дитини ТЕСТ „ОБДАРОВАНІСТЬ УЧНЯ”

Мета: виявити творчі та інтелектуальні здібності й задатки учня 6–10 років.

Респонденти: батьки учня.

Обладнання: роздруковані бланки опитувальника.

Інструкція: відповідаючи на запитання тесту, батьки позначають пункти, що підтверджують здібності дитини.

- Ваша дитина навчилася читати рано, до шестирічного віку:
  - самостійно – 7 балів;
  - із чиєюсь допомогою – 5 балів.
- Читає багато, причому швидко – 2 бали.
- Сама або із чиєюсь допомогою зацікавилася довідниками, словниками, енциклопедіями – 2 бали.
- Легко навчилася читати, але зазнає труднощів при читанні – 1 бал.
- Потайлива, не любить, коли втручаються в її справи, має друзів старших за віком – 2 бали.
- Воліє розмовляти зі старшими – 2 бали.
- Ставить багато складних запитань, чим дивує дорослих – 2 бали.
- У неї завжди готові відповіді навіть на дуже несподівані запитання – 1 бал.
- Іноді не уважна, але завжди вміє зробити правильні узагальнення (скажімо, після перегляду кінофільму, телевізійної передачі або спостерігаючи за чим-небудь) – 2 бали.
- Із задоволенням вступає в бесіду про навколишній світ, дає свою оцінку різним явищам – 1 бал.
- Із невдоволенням ставиться до одноманітних, повсякденних справ (прибирання, миття підлоги й посуду, виконання навчальних завдань, що не вимагають більших зусиль) – 1 бал.
- Чутлива до будь-якої несправедливості, якщо навіть це не стосується її особисто – 2 бали.
- Любить жартувати, має почуття гумору – 2 бали.
- Має багатий словниковий запас і вміло використовує в розмові різні терміни – 2 бали.
- Любить складні ігри (шахи та ін.), що вимагають певної кмітливості – 2 бали.
- Рано зацікавився тим, що вивчають у старших класах – 1 бал.
- Відає перевагу різноманітним заняттям, причому любить усе робити самостійно – 2 бали.
- Її цікавлять запитання світобудови й усе, що стосується давньої історії – 2 бали.
- Навчається без особливих зусиль, швидко схоплює матеріал і має свою думку з багатьох питань – 2 бали.
- У неї розвинене почуття сприйняття музики, прикладного мистецтва, навколишнього середовища, у всьому шукає гармонію – 2 бали.

Обробка отриманих результатів

Підраховувати суму балів по тих позиціях, які найбільше відповідають рисам характеру й схильностям конкретної дитини.

Набрана сума не перевищує 9 балів. Варто подумати про активізацію занять із дитиною в плані загального розвитку. Необхідно розширити їй можливості для „проби сил” у різних областях, тому що її здібності ще не виявилися.

10–13 балів. Дитина має певні здібності, необхідно подбати про спеціальний розвиток його можливостей.

Більше 14 балів. Дитину відрізняє неординарність, їй необхідна спеціальна програма навчання й розвитку, а також консультація із психологом.

„Розвиток естетичних потреб і почуттів, виховання художньої та естетичної культури”.

У березні 2010 року на засіданні школи професійної майстерності проведено засідання з проблеми „Особливості роботи з обдарованими дітьми” [10].

Протягом 2006–2009 років проведено різноманітні анкетування батьків для визначення здібностей учнів.

Досить важливою є підтримка обдарованої дитини в сім’ї. Для вирішення даної проблеми протягом 2006–2009 років системно проводились:

- зустрічні анкетування „Я і мої батьки”, „Ви і ваші діти”;
- засідання школи батьківства з питань виявлення, підтримки обдарованої дитини в сім’ї.

Річні плани по реалізації даних програм затверджувалися щороку на 1 засіданні методичної ради.

У навчальному закладі проводиться систематична робота з розвитку особистісних та професійних якостей учителів. Вона включає:

- проведення тематичних педагогічних рад;
- навчання на курсах підвищення кваліфікації;
- навчання на курсах „Інтел. Навчання для майбутнього”;
- участь у роботі психолого-педагогічних та проблемних семінарів, круглих столів, засідань „Школи професійної майстерності”, творчих груп;
- робота в шкільних методичних об’єднаннях;
- участь в експериментальних лабораторіях при ВОПОПП;
- науково-дослідницька, проектна роботи учителів та учнів;
- розробка і затвердження індивідуальних програм розвитку здібних та обдарованих учнів;
- систематична робота з підготовки учнів до участі в предметних олімпіадах, науково-дослідницьких проектах, різноманітних інтелектуальних конкурсах та проектах.

СИСТЕМА РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ в Михайлівській СЗШ I-III ступенів

- Пошук обдарованих дітей
- Визнання сфер обдарованості дітей
- Створення навчальної бази, умов для розвитку здібних і обдарованих дітей
- Самоосвіта педагогічних працівників по роботі з обдарованими і здібними дітьми
- Оцінка та самооцінка потенційних можливостей родин обдарованих дітей
- Надання психолого-педагогічної допомоги батькам
- Створення авторських програм, методичних розробок, проведення уроків, індивідуальних зайнять, виховних заходів
- Надання можливостей учням реалізувати власні творчі здібності у пошуково-дослідницькій та науковій діяльності.
- Розвиток в учнів культури розумової праці, навичок самоосвіти, сприяння оволодінню методами наукового пізнання
- Спостереження за динамікою особистих досягнень для кожного обдарованого учня
- Підтримання та зміцнення психо-фізичного здоров’я учнів
- Пошук інвесторів, стимулювання учнів та вчителів
- Забезпечення прав людини, (сім’ї) вибір освітніх програм додаткової освіти

Завдяки системній роботі педагогічних працівників школи результати участі учнів в II турі Всеукраїнських предметних олімпіад значно покращилися в порівнянні з 2001-2004 роками.

Завдання покращення роботи з обдарованими дітьми стало одним із пріоритетних в

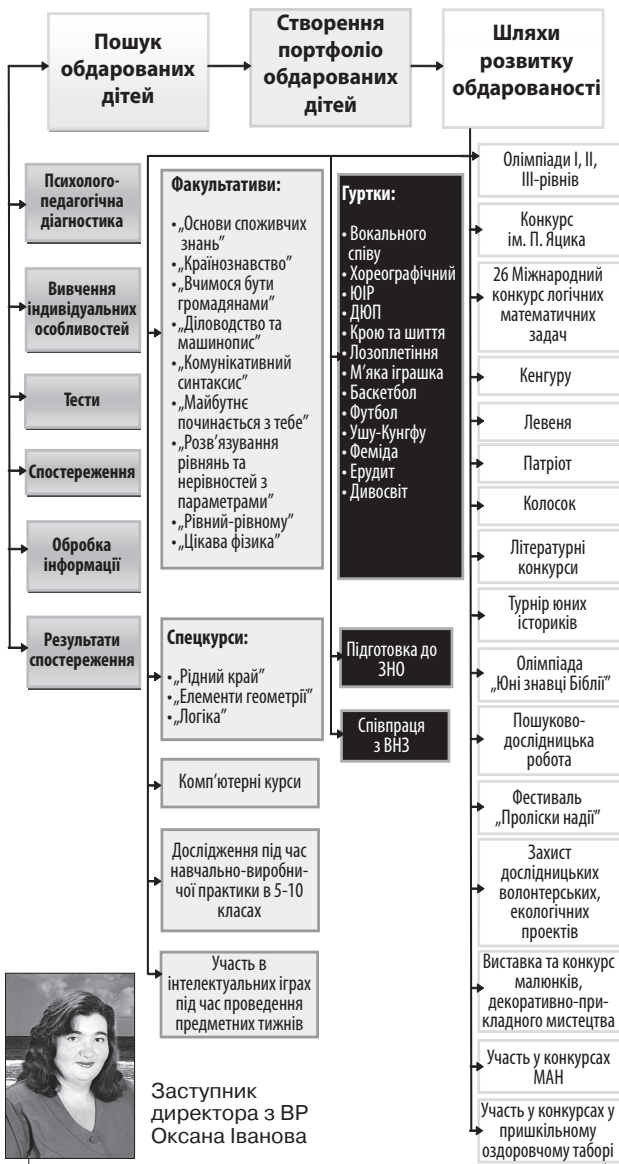
Інноваційна школа

Переможець конкурсу „Первоцвіт”, 1 місце

роботі школи. Учні закладу є постійними учасниками понад 30 конкурсів, оглядів, змагань, фестивалів, серед яких: „Кенгуру”, „Левеня”, „Колосок”, чемпіонати з розв’язання логічних математичних задач, міжнародний конкурс знавців української мови ім. Петра Яцика, „Патріот”, „Лелека”, „Юний

дослідник”, „Джерело”, „Турнір юних істориків”, „В об’єктиві юного натураліста” та інші.

Структура роботи з обдарованими дітьми у Михайлівській СЗШ на 2010-2011 н.р.

Двоє учнів школи в минулому році отримали Диплом II ступеня Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України (відділення біології, екології, хімії, аграрних наук і наук про людину. Базова дисципліна – біологія).

Хочеться відзначити те, що у 2007 та 2008 роках відповідно, учениці школи Паляниці Ганні вдалося отримати Бронзову медаль на чемпіонаті світу та Золоту медаль на чемпіонаті Європи з розв’язування логічних математичних задач (Додаток 3).

Директор школи, ліцею, гімназії № 3 2011

Заступник директора з ВР Оксана Іванова

ПЛАН РОБОТИ з обдарованими учнями на 2010-2011 н.р.

Напрямки роботи	Зміст роботи	Термін виконання	Відповідальна особа
I. Діагностика обдарованості дітей	1. Проаналізувати літературу та виявити теоретичні проблеми психології обдарованості	Серпень	Психолог
	2. Провести дослідження обдарованих дітей за такими напрямками: 1) інтелектуальний (дані отримані за допомогою тесту когнітивних здібностей і оцінок учителів); 2) креативність (за допомогою тестів); 3) соціальна компетентність (за допомогою опитувальника і оцінок учителів); 4) психомоторні здібності (за допомогою оцінок учителів); 5) некогнітивні особистісні характеристики (за допомогою опитувальника); 6) характеристика сімейного та шкільного оточення	Вересень, жовтень, січень	Психолог
	3. Поповнення інформативного банку даних „Обдарована дитина” відомостями про здібних, обдарованих дітей з кожного предмета, а також педагогів, які з ними працюють. Створити інформаційний банк даних про зайнятість учнів школи у гуртках і факультативах, профільних класах	Протягом року	
II. Робота з педагогічними працівниками	1. Засідання школи професійної майстерності з питань: - „Шляхи формування мотивації досягнення успіху в обдарованих дітей”;	Вересень	Заступник з НВР
	- „Психологічні труднощі обдарованих дітей”;	Листопад	Психолог
	- „Форми роботи з обдарованими дітьми в інших країнах”;	Лютий	Психолог
	- „Методика проведення ігор та вправ на розвиток логічного мислення”.	Квітень	Заступник з НВР, психолог
	2. Проведення психолого-педагогічного семінару: „Робота з обдарованими учнями в умовах сільської школи. Недоліки та шляхи їх подолання”	Жовтень	Заступник з НВР, психолог
	3. На педагогічній нараді розглянути питання „Робота з обдарованими дітьми – справа нелегка”	Березень	Заступник з НВР
	4. На засіданнях шкільних МО розглянути загальні теоретичні питання відповідно до фаху МО: - „Позакласна робота як шлях реалізації обдарованої дитини”; - „Розвиток творчої активності та інтелектуальних можливостей школяра засобами інформаційних проєктів”; „Увага: корекція та розвиток”.	Згідно графіків МО	Заступник з НВР
	5. Затвердження на МО та методичній раді тематики науково-дослідних робіт, проєктів.	Вересень, жовтень	Заступник з НВР
	6. Затвердження плану індивідуальної роботи з обдарованими учнями	Вересень, жовтень	Заступник з НВР
	7. Занесення результатів роботи за рік у портфоліо обдарованої дитини	Червень	Заступник з НВР
	8. Проведення обласного семінару „Організація позакласної еколого-натуралістичної роботи”	Листопад	Заступник з НВР
	9. Затвердження на педагогічній раді характеристик учнів та подання у МАН м. Вінниця	До 05.10.10	Директор
	10. Погодження плану проведення факультативів, гуртків, спецкурсів	До 05.09.10р.	Заступник з НВР
	11. Проведення інструктивно – методичних нарад з організації проведення I етапу конкурсів, олімпіад та підготовці до II,III,IV етапів (конкурсів, олімпіад).	Згідно графіка проведення конкурсів	Заступник з НВР
	12. На засіданні методичної ради внести корективи до Положення про шкільний конкурс „Учень року” (при потребі ввести нові номінації).	Жовтень	Голова методичної ради
	13. Внесення корективів в єдиний банк даних „Обдаровані діти”	До 05.02.11р.	Директор школи
	14. Створення авторських методичних матеріалів для роботи з обдарованими дітьми	Протягом року	Заступник з НВР
15. Випуск методичних бюлетенів: - „Краєзнавча робота в школі”; - „Калейдоскоп методичних прийомів у роботі з обдарованими учнями”	Квітень Березень	Заступник з НВР	
16. Захист проєкту творчої групи вчителів початкової школи „Прийоми розвитку пам'яті, уваги та мислення на уроках початкової школи”	Лютий	Заступник з НВР	
17. Створення зведеної картотеки мультимедійних засобів навчання для проведення позакласних заходів, уроків, конференцій	Протягом року	Заступник з НВР	

Напрямки роботи	Зміст роботи	Термін виконання	Відповідальна особа
	18. Участь у семінарах експериментальної лабораторії при ВОІПОПП.	Згідно графіка	Заступник з НВР
	19. Погодження та затвердження графіка індивідуальних занять з інтелектуально обдарованими учнями з підготовки до олімпіад, конкурсів різних рівнів.	Згідно графіка проведення конкурсів	Заступник з НВР
III. Робота з учнями	1. Організація проведення інтелектуальних ігор та захисту проєктів в рамках проведення предметних тижнів з:	Тиждень / місяць	Вчителі:
	➢ географії	1 т. жовтня	географії
	➢ біології	3 т. жовтня	біології
	➢ хімії	1 т. листопада	хімії
	➢ історії	1 т. грудня	історії
	➢ правознавства	3 т. січня	історії
	➢ екології	4 т. листопада	біології
	➢ математики	1 т. лютого	математики
	➢ фізики	2 т. лютого	фізики
	➢ англійської мови	3 т. січня	інозем.мов
	➢ російської мови та світової літератури	1 т. квітня	світ.літ.
	➢ української мови та літератури	1 т. березня	укр. мови
	➢ трудового навчання	3 т. квітня	труд. навч.
	➢ день майбутнього менеджера	15 квітня	економіки
	2. Участь в I турі предметних олімпіад	Жовтень	Заступник з НВР
	3. Участь у II та III турах предметних олімпіад	Жовтень – грудень	Заступник з НВР
	4. Участь у конкурсах:		Вчителі:
	➢ Розв'язування логічних математичних задач	Січень	математ.
	➢ Кенгуру	Березень	математ.
	➢ Патріот	Березень	укр. мови
	➢ Лелека	Лютий	історії
	➢ Левеня	Березень	фізики
	➢ Колосок	Листопад	географії
	➢ ім. П. Яцика	Грудень	укр. мови
	➢ Найкращий відгук на сучасну дитячу прозу	Листопад	укр. мови
	➢ Всеукраїнський конкурс учнівської творчості „Ідея Соборності України: творчість Т.Г.Шевченка: народ, суспільство, держава, родина. Минуле, сучасне, майбутнє”	Грудень	укр. мови історії
	5. Участь у Міжнародному мовно-літературному конкурсі учнівської та студентської молоді	Грудень	Вчитель укр. мови та літератури
	6. Участь у районних та обласних конкурсах:		
	- „Чарівна україночка”	Жовтень	Педагог-організатор
	- команд ЮІР, ДЮП;	Травень	Педагог-організатор
	- обласного тижня здорового способу життя;	Лютий	Педагог-організатор
	- фестивалю „Проліски надії”;	Лютий	Вчитель музики
	- „Об'єднаймося ж, браття мої”;	Листопад	Вчитель музики
- „Листопадові стежинки”;	Листопад	Вчитель музики	
- юних майстрів народних ремесел в рамках тижня народознавства „Любіть Україну вишневу свою”;	Травень	Керівники гуртків	
- найкращий читач;	Березень	Бібліотек.	
- екологічних бригад	Квітень	Керівник ВЕЛ	
7. Участь у конкурсі юних техніків „Наш пошук і творчість тобі, країно!”	Лютий	Керівники гуртків	

Напрямки роботи	Зміст роботи	Термін виконання	Відповідальна особа	
	8. Проведення тижня предметів художньо-естетичного циклу: - виставка малюнків; - звітний концерт гуртків художньої самодіяльності; - виставка творчих робіт (різьба, випалювання, бісер, вишивка, в'язання)	Травень	Керівники гуртків	
	9. Проведення навчально-пізнавальних, краєзнавчих екскурсій	Протягом року	Вчителі, класні керівники	
	10. Фотовиставки:			
	„Діти-квіти”	Жовтень	Педагог-організатор	
	„Акварелі Михайлівки”	Березень		
	„І сміх, і гріх”	Квітень		
	„Прийшла весна”	Травень		
	11. Конкурс захист учнівських проєктів:			Педагог-організатор
	„Якби я був директором школи”;	Січень		
	„Якби я був головою сільської ради”	Березень		Педагог-організатор
	12. Проведення учнівської конференції з виборів учнівського парламенту	Вересень		Педагог-організатор
	13. Конкурси:			
	- Волонтерство – це поклик душі;	Травень		Педагог-організатор
	- Юних поетів	Квітень		Заступник з НВП
	14. Проведення Єдиного шкільного дня англійської мови	Лютий		Вчитель англійської мови
	15. Виставки: „Кращий учнівський щоденник” „Кращий учнівський зошит”	Лютий		Заступник з НВП
	16. Проведення малих олімпійських ігор	Вересень		Вчитель фізичної культури
	17. Спортивні змагання з: - футболу; - волейболу; - баскетболу; - шашок; - „Козацькі забави”	Згідно графіка відділу освіти Вінницької РДА		Вчитель фізичної культури
18. Заходи до Дня захисника Вітчизни	Лютий		Вчитель фізичної культури	
IV. Робота з батьками обдарованих дітей	1. Батьківський всеобуч „Розвиток обдарованості: практичний досвід”	Вересень Листопад Лютий Квітень	Заступник з НВП, Психолог	
	2. Індивідуальна робота з батьками	Постійно	Психолог	
	3. Просвітницька, консультативна робота щодо сприйняття дорослими обдарованої дитини	Постійно	Психолог	
	4. Консультативна, методична робота спрямована на організацію соціального життя та створення освітнього середовища, що задовольняє інтереси дитини.	Постійно	Психолог	
V. Моральне і матеріальне стимулювання саморозвитку	1. Висвітлення досягнень учнів через районну та обласну пресу. Нагородження призерів конкурсів, олімпіад на шкільних лінійках.	Протягом року	Заступник з НВП Директор	
	2. Підсумковий конкурс „Учень року, свято обдарованих „Олімп”	Травень	Заступник з НВП	
	3. Участь у районному святі „Діамантове намисто”	Травень	Заступник з НВП	
VI. Забезпечення навчально-матеріальної бази	1. Поповнення шкільної бібліотеки енциклопедіями, словниками, програмними засобами	Протягом року	Директор	
	2. Поповнення відеотеки відеоенциклопедіями	Протягом року	Директор	
	3. Передплата періодичної преси, спеціалізованої літератури	Протягом року	Директор	
	4. Забезпечення постійного доступу до Інтернет – мережі	Протягом року	Директор	
	5. Поповнення навчальних кабінетів мультимедійними засобами навчання	Протягом року	Директор	
	6. Поповнення засобами для розширення напрямів зайнятості технічною та прикладною творчістю.	Протягом року	Директор	

ВИЗНАЧЕННЯ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ

Анкета

1. Інтелектуальні здібності:

1. Учень легко сприймає інформацію й швидко засвоює нові знання.

2. Має почуття здорового глузду й успішно використовує знання у практичних повсякденних ситуаціях.

3. Добре міркує, не плутається в думках, установлює зв'язок між причиною й наслідком, між подіями.

4. Швидко запам'ятовує прочитане або почуте, не витрачає багато часу на повторення того, що потрібно запам'ятати.

5. Знає багато про такі події, про які його однолітки не знають.

6. Має великий словниковий запас, легко користується новими словами, вільно висловлює свої думки.

7. Любить читати нові книги, якими цікавляться старші від нього діти, а також дорослі.

8. Вирішує розумові завдання, що потребують значних зусиль.

9. Ставить дуже багато запитань.

10. Випереджає на кілька років однолітків у навчанні.

11. Оригінально мислить і пропонує неординарні відповіді, нестандартні рішення поставлених перед ним завдань.

12. Спостережливий, добре сприймає інформацію, швидко реагує на все нове.

2. Художні здібності:

1. У своїх малюнках зображує різноманітні типи предметів, ситуації, передає особливості характерів людей.

2. Цікавиться творами мистецтва; замислюється й стає дуже серйозним, коли чує нову музику, бачить гарну картину.

3. Оригінальний у виборі сюжету, складає незвичайні композиції (з квітів, малюнків, марок тощо).

4. Завжди готовий використати будь-який новий матеріал для виготовлення іграшок, картин, малюнків тощо.

5. У вільний час багато малює, ліпить, створює композиції, що мають художнє значення (наприклад, прикраси для дому).

6. Використовує малюнок або ліплення, щоб висловити свої почуття й настрої.

7. Цікавиться творами мистецтва. Може дати їм власну оцінку й намагається відтворити те, що йому сподобалося.

8. Любить працювати з пластиліном, глиною, клеєм для того, щоб відтворювати речі в трьох вимірах.

3. Музичні здібності:

Добре відчуває ритм і мелодію, завжди вслуховується в них.

Добре співає.

3. У гру на інструменті, пісню, танець укладає багато енергії й почуттів.

4. Любить музику, із задоволенням ходить на концерти.

5. Любить співати разом з іншими, прагне до злагодженого співу.

Розвивати художньо-музичні, образотворчі, сценічні здібності учні мають можливість у гуртках „Вокального співу”, „Лозоплетіння”, „М'яка іграшка”, „Літературному”.

Головне завдання сільської школи в контексті філософії креативної освіти — це розвиток творчого потенціалу учнів через організацію пошуково-дослідницької роботи. При цьому приділяємо увагу як колективній творчій діяльності, так і індивідуальній. Вважаємо, що пошуково-дослідницька діяльність учня не обов'язково повинна мати елементи зовсім нових відкриттів, головне — процес пошуку свого рішення. Такий підхід найефективніше реалізується під час захисту декількох проектів на одну тему з екології, фізики за участю опонентів учнів і вчителів.

Учні школи беруть участь у проектах різних типів:

- дослідницьких;
- творчих;
- інформаційних;
- практичних.

Парний проект учнів 11 класу Олефір Л. та Іванової Л. „Чужого горя не буває” став переможцем 5 Міжнародного конкурсу волонтерських проєктів 2008 р.

Груповий проєкт загону „Пам'ять” став переможцем обласного конкурсу Всеукраїнської молодіжної акції „Пам'ятати. Відродити. Зберегти” у 2010 р.

Групові та індивідуальні проєкти на екологічну тематику неодноразово впродовж 2007-2010 років ставали призерами різноманітних обласних та Всеукраїнських конкурсів.

Проєкт шкільного осередку Всеукраїнської дитячої спілки „Екологічна варта” „Станьмо на варті власного майбутнього” отримав III місце у III Всеукраїнському конкурсі благодійних проєктів „Добро починається з тебе” і виборов сертифікат на отримання гранду в розмірі 2000 гривень.

6. У співі або музиці виражає свої почуття й душевний стан.

Створює оригінальні власні мелодії.

Добре грає на одному чи кількох музичних інструментах.

4. Здібності до занять науковою працею:

1. Висловлює думки ясно й чітко.

2. Читає багато книг, особливо любить наукову літературу.

3. Виявляє більші, ніж у інших дітей, здібності до засвоєння інформації та зміни абстрактних понять і при встановленні узагальнень.

4. Має хорошу моторну координацію, особливо між зоровим і слуховим сприйняттям (добре фіксує те, що бачить; чітко записує те, що чує).

5. Любить читати науково-популярні книги й журнали.

6. Не впадає у відчай, коли його нові задуми й проєкти не підтримують учителі або батьки.

7. Намагається зрозуміти причини й сенс подій.

8. Проводить багато часу над створенням проєктів, конструюванням.

9. Любить обговорювати наукові події й винаходи, міркувати про них.

5. Літературні здібності:

1. Може вільно побудувати розповідь, починаючи від зав'язки сюжету й закінчуючи розв'язанням конфлікту.

2. Коли розповідає про що-небудь знайомим, придумує нові й незвичайні епізоди.

3. Під час розповіді виділяє головне, найхарактерніше.

4. Розповідаючи, уміє дотримуватись одного сюжету, не втрачає головної думки.

5. Любить писати оповідання й вірші.

6. Своїх героїв зображує майстерно, уміло передає їхні почуття, настрої, характер.

7. Вибирає для своїх оповідань ті слова, які яскраво передають емоції.

6. Артистичні здібності:

1. Легко входить у роль іншої людини, персонажа будь-якого твору.

2. Цікавиться акторською грою.

3. Коли зображує героїв, виразно змінює тональність голосу.

4. Розуміє й уміє передати конфлікти й будь-які інші життєві ситуації, може розіграти будь-яку драматичну сценку.

5. Передає почуття за допомогою міміки, жестів, рухів.

6. Коли про що-небудь із захопленням розповідає, прагне викликати емоційну реакцію в слухачів.

7. Артистично передає почуття, переживання людей.

7. Технічні здібності:

1. Добре вміє майструвати, займатися різними ремеслами.

2. Уміло користується механізмами, машинами.

3. У світ його вподобань входить конструювання машин, приладів, моделей.

4. Може читати нескладні креслення приладів і механізмів, використовувати старі деталі для створення нових виробів, іграшок, приладів.

5. Визначає причини несправності приладів.

6. Любить робити креслення механізмів.

ОСОБЛИВОСТІ ОБДАРОВАНОГО УЧНЯ:

- наявність великого обсягу інформації;
- великий словниковий запас;
- встановлює причинно-наслідкові зв'язки;
- виявляє приховані залежності і зв'язки;
- уміє робити висновки;
- уміє інтегрувати та синтезувати інформацію;
- обирає для вирішення складні завдання;
- здатний організувати та узагальнити наявну інформацію;
- вловлює зміст досить складних ідей;
- уміє помічати тонкі розходження в матеріалі;
- чутливий до протиріччя;
- уміє зробити аналіз будь-якої ситуації, перш ніж діяти;
- уміє оцінювати як результат, так і сам процес роботи;
- уміє передбачати наслідки своїх і чужих дій;
- уміє міркувати;
- уміє будувати гіпотези;
- застосовує ідеї на практиці;
- критично мислить;
- має високу допитливість;
- здатен ризикувати;
- має розвинене дивергентне мислення;
- гнучкий у мисленні і діях;
- має високу швидкість мислення;
- здатний висловлювати оригінальні ідеї, винаходити нове;
- має багате уявлення;
- здатний сприймати неоднозначні речі;
- має високі естетичні цінності;
- має розвинуту інтуїцію.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ПЕДАГОГАМ у роботі з обдарованими дітьми:

- проявляти серйозне ставлення до запитань і висловлювань дитини;
- надавати можливість демонструвати свої досягнення;
- надавати дитині місце для занять;
- демонструвати дитині, що її люблять такою, як вона є, а не її досягнення;
- надавати допомогу в поліпшенні результатів її роботи;
- привчати дитину мислити самостійно;
- регулярно давати дитині читати цікаву пізнавальну літературу;
- спонукати дитину до фантазування;
- уважно ставитись до особистих потреб дитини;
- знаходити час для того, щоб поговорити з дитиною на різні цікаві їй теми;
- не карати дитину за ненавмисно зроблені помилки;
- надавати допомогу їй в експериментуванні у навколишньому середовищі з пізнавальною метою;
- спонукати дитину до того, щоб знаходити проблеми та вирішувати їх;
- надавати допомогу їй в особистісному розвитку;
- розвивати в дитині позитивне сприйняття своїх здібностей;
- довіряти дитині;
- стимулювати самостійність дитини.

Багато уваги в навчальному закладі приділяється розвитку соціальної обдарованості школярів.

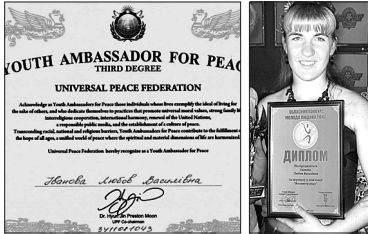
У школі 24 листопада 2005 року засновано дитячий осередок „Дивосвіт” Всеукраїнської дитячої спілки „Екологічна варта”. Ця спілка об'єднала дітей та підлітків, які прагнуть чистого довкілля для нашої Землі.

Учасники дитячого осередку організують прибирання територій сіл Гуменне та Михайлівка, звертаються до місцевих депутатів з різними пропозиціями щодо збереження чистого довкілля, виступають з екологічним театром та екологічною модою, беруть участь у всеукраїнських, обласних та районних конференціях, семінарах. Вони неодноразово були призерами та переможцями районних та обласних конкурсів на екологічну тематику. Координатор Михайлівського сільського осередку Всеукраїнської дитячої спілки „Екологічна варта” Л.О. Янчицька нагороджена Грамотою Міністерства охорони навколишнього природного середовища України. Досвід роботи організації вивчено на рівні району. У 2010 році у Вінницькому районі створено громадську організацію ВДС „Екологічна варта”.

Через діяльність у школі волонтерів учні долучаються до громадського життя з 2005 року. Волонтери школи неодноразово були визнані кращими у Вінницькій області та Вінницькому районі.

У 2008 році волонтерський проект „Чужого горя не буває” отримав Золоту медаль на V Міжнародному конкурсі волонтерських проєктів. Саме на цьому конкурсі Івановій Любові та Олефір Лілії вручено свідоцтво „Юний посол миру”.

У 2009 році осередок Волонтерського руху отримав Подяку від Вінницького районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Іванова Валентина посіла I місце в районному фестивалі соціальної реклами.

Дипломом „Молода людина року” нагороджена в обласному конкурсі Іванова Любов в номінації „Волонтер року”.

Координатором волонтерського руху в школі є заступник директора школи з виховної роботи Іванова Оксана Федорівна.

Значну роботу з розвитку навичок пошуково-дослідницької роботи творчої молоді проводять вчителі суспільних дисциплін. Протягом останніх років

АНКЕТА ДЛЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

(надається дітям 10-14 років з проявами інтелектуальної обдарованості)

Завдання 1

Напиши про свої захоплення _____

Завдання 2

Уяви, що з'явився комп'ютер, який відповідає на всі твої запитання. Напиши, про що ти хотів би його запитати. _____

Тут напиши ще щось про себе _____

Завдання 3

Учням пропонується позначити власну згоду чи незгоду з кожним твердженням, обравши одну з трьох відповідей: „Рішуче так”; „Так”; „Ні”; „Рішуче ні”.

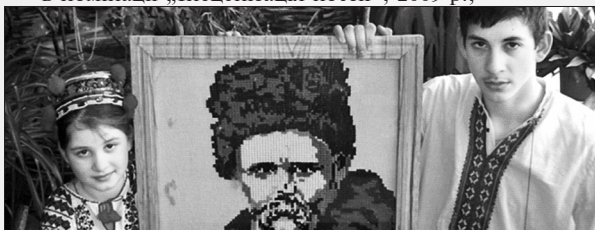
№	Твердження	Відповідь
1	Я люблю завдання, над яким потрібно подумати.	
2	До того, як щось зробити, я обдумую всі майбутні дії.	
3	Якщо моя думка не збігається з іншими, то я намагаюсь зробити так, як вважаю правильним я.	
4	Мені подобається погоджуватися з кимось, на чому б він не наполягав.	
5	Я відвідую тренінгові заняття, тому що тут багато складних завдань.	
6	Я знаю значно більше, ніж діти з мого двору.	
7	Я міг би мати кращі оцінки з усіх предметів.	
8	Мені подобається міркувати про щось.	
9	Я думаю, що вчителі вважають мене особливо розвиненим.	
10	Батьки задоволені моїми успіхами в школі.	
11	У школі мене люблять інші діти.	
12	Я хороший друг.	
13	Я часто висловлюю своє ставлення до чогось, навіть якщо це не подобається іншим.	
14	Я не проти того, щоб відрізнятись від інших дітей.	
15	Я товариський і перебуваю в хороших стосунках з усіма.	
16	Зі мною легко бути в злагоді.	
17	Я люблю все робити з іншими дітьми.	
18	У мене є почуття гумору.	
19	Якщо я щось не довів до кінця, то це мене дуже засмучує.	
20	На уроках у мене зазвичай хороший настрій.	
21	Я люблю, коли мене викликають до дошки.	
22	Я люблю розв'язувати задачі кількома способами.	
23	Я люблю рухливі ігри та уроки фізкультури.	
24	Я вважаю, що завдання на уроках занадто легкі.	

Протягом 2006-2010 років вихованці школи стали призерами:

- ІV Міжнародного конкурсу юних бандуристів „Волинський кобзарик”;
- ІІІ Всеукраїнського конкурсу кобзарського мистецтва, присвяченого 100-річчю від дня народження кобзаря В.М. Перепелюка;
- Всеукраїнського конкурсу творчих робіт, присвяченого 65-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні;
- обласного конкурсу „Кришталева нота”, 2009 р.

- обласного конкурсу „Творча юнь Вінниччини”, присвяченого 200-річчю від дня народження М.В. Гоголя;
- обласного конкурсу юних майстрів народних ремесел в рамках тижня народознавства „Любіть Україну вишиву свою...”, 2005-2010 рр.;
- обласного конкурсу „Наш пошук та творчість тобі, Україно”, 2007 – 2010 рр.;
- обласного конкурсу „Мистецька світлиця”, 2010 р.;
- ІV міського конкурсу сатири і гумору „Вінницька гуморина”;
- районного конкурсу „В сім’ї вольній, новій”, присвяченого 195-річчю від дня народження Т.Г. Шевченка в номінації „Інсценізація поезії”, 2009 р.;

- районного конкурсу творів „Іван Франко та його історико-філософське, культурне значення для становлення української державності”, 2006 р.;
- районного фестивалю „Проліски надії”, 2008-2010 рр.;
- районного конкурсу „Творча комора”;
- районного конкурсу учнівських творів, присвячених 70-річчю з дня народження В. Стуса;
- районного конкурсу листа та малюнка „Євро-2012 – крок у майбутнє”;
- районних конкурсів на кращий дитячий малюнок до Дня міліції України на тему: „Державтоінспектор, діти та інші учасники дорожнього руху”, а також конкурсів малюнків на пожежну тематику та плакатів „Здоровий спосіб життя” та інші.

школярі стали активними учасниками і призерами районних, обласних та Всеукраїнських заходів патріотичного спрямування, а саме:

- вивчення трагічних подій Голодомору 1932-1933 років;
- участь у Всеукраїнській акції „Колосок пам’яті”;
- конкурсі науково-пошукових робіт „Голодомор 1932-1933 років, Україна”;
- у Всеукраїнській історико-краєзнавчій акції „Шляхами подвигу і слави”;
- пошукова дослідницька робота в рамках історико-етнографічної експедиції „Україна вишивана”;
- пошукова робота в рамках експедиції „Краса і біль України”;
- акція „Пам’ятати. Відродити. Зберегти”;
- всеукраїнський пошуковий конкурс „У нас одне коріння”.

Координатором проєктів шкільного загону „Пам’ять”, який неодноразово ставав призером та переможцем (2010 р.) обласних конкурсів, є учитель української мови та літератури Галунко Галина Петрівна.

Додаток №3

ПОРТФОЛІО ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ

**Паляниця
Ганна
Миколаївна**
Дата народження:
21. 07. 1995
Вид обдарованості:
інтелектуальний
Домашня адреса, тел: _____

Інформація про батьків

П.І.П.	Освіта	Місце роботи
Паляниця Олена Володимирівна	Середня спеціальна	Фармацевт, аптека №42 м. Вінниця
Паляниця Микола Олександрович	Середня	Водій швидкої допомоги с. Михайлівка

Інтереси

Нав. роки	Вид інтересів
2002 – 2005	Вишивання, малювання
2005 – 2010	Вишивання, малювання, логічні задачі

Предмети, яким надається перевага: українська література, українська мова, математика.

Хобі: Читання художньої літератури, розв'язування кросвордів, ребусів.

Участь у громадському житті

Навчальний рік	Вид діяльності
2005-2006	Участь в акції „Від серця до серця”
2006-2009	Член шкільного загону ЮІР
2009-2010	Координатор акції „5 картоплин”

Навчальний заклад після закінчення школи: _____

Факультет: _____
Шляхи подальшого розвитку обдарованості у навчальному закладі: _____

Досягнення на роботі, кар'єрний зріст: _____

Рівень навчальних досягнень

Назва предмета	Навчальні роки							
	2002 – 2003	2003 – 2004	2004 – 2005	2005 – 2006	2006 – 2007	2007 – 2008	2008 – 2009	2009 – 2010
Українська мова	11	11	11	10	11	11	11	11
Українська література	12	11	11	11	11	12	11	11
Російська мова				11	11	11	10	11
Світова література				12	12	11	11	11
Англійська мова	11	11	11	11	11	11	11	
Математика	11	11	11	12	12			
Алгебра						12	11	11
Геометрія						11	11	12
Фізика						11	10	10
Хімія						11	11	11
Інформатика								11
Біологія						10	10	10
Природознавство			11	11	11			
Географія					11	10	11	11
Історія України						11	11	10
Всесвітня історія				11	11	11	11	11
Етика				12	11			
Образотворче мистецтво	11	11	12	11	11			
Музичне мистецтво	12	12	12	11	11	11	11	
Фізична культура	10	10	10	11	11	10	10	10
Трудове навчання	11	11	11	11	11	11	11	10
Клас навчання	2	3	4	5	6	7	8	9

Заняття в гуртках, відвідування факультативів у школі

Навчальний рік	Назва гуртка, факультативу
2002 – 2004	Логіка (спецкурс)
2004 – 2005	Гурток „Ерудит”, спецкурс „Рідний край”
2005 – 2006	Гурток „Ерудит”
2006 – 2007	Гурток „Ерудит”, факультатив „Рівний-рівному”
2007 – 2008	Гурток „Ерудит”
2008 – 2009	Факультатив „Розв'язування рівнянь та нерівностей з параметрами”

Заняття в гуртках, студіях, на курсах, факультативах. (поза школою):
МАН м. Вінниця, відділення „Математика”, 2010-2011 н.р.

Результати досягнень в олімпіадах, конкурсах, турнірах різних рівнів

№	Навч. рік	Предмет	Клас	Наставник	Назва олімпіади, конкурсу, турніру	Результат участі		
						I рівень	II рівень	III рівень
1.	2005-2006	математика	5	Кізян Т.В., Кривошеєв С.О.	20 Міжнародний чемпіонат розв'язування математичних та логічних задач			3 місце в Парижі, фінал чемпіонату Європи, 3 місце на Всеукраїнському конкурсі
2.	2006-2007	математика	6	Кізян Т.В.	Олімпіада з математики	1 м	2 м	
3.	2007-2008	математика	7	Кізян Т.В., Ясінський С.Ф.	Олімпіада з математики	1 м	1 м	3 м
4.				Кенгуру			Відмінно	
5.	2008-2009	математика	8	Кізян Т.В.	22 Міжнародний чемпіонат розв'язування математичних та логічних задач		4 м	
6.				Олімпіада з математики	1 м	1 м	7 м	
7.				Кенгуру			Відмінно	
8.	2009-2010	математика	9	Кізян Т.В.	Олімпіада з математики	1 м	1 м	4 м
9.				24 Міжнародний чемпіонат розв'язування математичних та логічних задач		10 м		
10.		математика		Земелева Л.А.	Олімпіада з математики	1 м	4 м	
11.	2010-2011		10		Олімпіада з економіки	1 м	3 м	
12.				Олімпіада з російської мови	1 м	3 м		
13.				Олімпіада з екології	1 м	3 м		

Форми та методи роботи наставників з обдарованою дитиною

Навчальний рік	Перелік методів роботи з учнем
2006-2007	Розв'язування задач на парність, подільність і остачі. Підготовка до конкурсу Кенгуру
2007-2008	Розв'язування задач на інваріанти, метод математичних індукцій
2008-2009	Розв'язування олімпіадних задач за зразком
2009-2010	Координаційна допомога в самостійній підготовці до олімпіади з економіки та екології. Підготовка до районної олімпіади з математики за посібником І. Федака „Методи розв'язування олімпіадних завдань з математики”
	Підготовка до олімпіади з російської мови (робота з тестами, робота з творчими завданнями)

Участь у виставках, конференціях, семінарах:						
Навч. рік	Назва виставки, конференції, семінару	На рівні				Тема виступу, вид представленої роботи на виставці
		школи	району	області	всеукраїнські	
2007-2008	Конференція	школа				„Інформаційні технології в сучасному світі”
2007-2008	Учнівська конференція до 200-річчя з дня народження М. Гоголя	школа, район, область				„Безсмертний світоч російсько – української літератури”
2008-2009	Презентація проекту	школа				„Математика та екологія”
2008-2009	Конференція	школа, район				„Українські вчені математики”
2008-2009	Семінар з математики	школа, район				„Геометрія в природі”
2008-2009	Презентація проектної роботи	школа				„Математика в історіях та фактах”
2008-2009	Конференція	школа				„Винаходи українських фізиків у 20-30 рр.”
2009-2010	Конференція з математики	школа				„Золотий переріз в архітектурі”
2010-2011	Презентація проекту	школа				„Математика в економічних задачах”

Представлення та захист творчих робіт та дослідницьких робіт, проектів, рефератів						
Навч. рік	Вид роботи	На рівні				Тема роботи
		школи	району	області	всеукраїнські	
2007	Дослідницька робота	район				„Голодомор 1932-1933 рр. Україна пам'ятає”
2007	Реферат	школа				„Страшні роки голодомору 1932-1933 рр. очима свідків”
2008	Реферат	школа				„Природа у творчості Ліни Костенко”
2008	Реферат	школа				„Геометричні перетворення”
2009	Проект	школа				„Математики в Єгипетських пірамідах”
2010	Проектна робота	школа				„Коло та зв'язані з ним співвідношення”

Грамоти, подяки, дипломи, медалі та інші нагороди	
Навчальний рік	Вид нагороди
2006	Диплом за 3 місце в 20 Міжнародному чемпіонаті з розв'язування логічних задач (Всеукраїнський чемпіонат)
2006	Диплом за 3 місце в 20 Міжнародному чемпіонаті з розв'язування логічних задач (Фінал чемпіонату Європи)
2007	Грамота Відділу освіти за здобуте 2 місце в олімпіаді з математики у II турі
2008	Грамота Відділу освіти за 1 місце в олімпіаді з математики у II турі
2009	Грамота Відділу освіти за 1 місце в олімпіаді з математики у II турі. Диплом Управління освіти і науки Вінницької ОДА
2010	Грамота Відділу освіти за 1 місце в олімпіаді з математики у II турі

Інноваційна школа

Переможець конкурсу „Первоцвіт”, І місце

Сприяє розвитку дослідницьких умінь та є важливим фактором формування патріотичних почуттів підростаючого покоління робота учнів-гуртківців у шкільному музеї – могутньому засобі переконання, агітації і пропаганди. На базі музею презентовано виставки „Історія вишивки Поділля”, „Історія розвитку екологічного руху в с. Михайлівка”, організовано зустріч з місцевими поетами.

Дієвим засобом формування громадської активності підростаючого покоління та, відповідно, розвитку лідерської обдарованості є діяльність органів учнівського самоврядування, які мають чітку структуру та діють згідно затверджених статутів.

Діяльність даної структури спрямована на покращення навчальних досягнень учнів, організацію змістовного дозвілля, посилення загальношкільної дисципліни, дотримання належного санітарного стану. В структурі учнівського самоврядування школи діють творчі об'єднання школярів різноманітного спрямування, зокрема: „Дивосвіт” – екологічне об'єднання, „ДЮП” – юних пожежників, ЮІР, учнівська агітбригада „Ми за здоровий спосіб життя”.

Команда ЮІР з 2000 року є незмінним переможцем районних змагань команд ЮІР (керівник О.Ф. Іванова).

Для учнів зі спортивними здібностями працюють гуртки:

- баскетбольний;
- волейбольний;
- футбольний;
- ушу-кунгфу.

Одним із показників ефективної роботи з обдарованими учнями є результативність участі вихованців у різноманітних змаганнях та турнірах:

- змагання з футболу, волейболу, баскетболу, настільного тенісу;
- „Джура” („Сокіл”);
- „Веселі старты”;
- „Козацькі забави”;
- цикл заходів до Дня Збройних Сил України.

В нашій школі традиційним стало проведення Малих олімпійських ігор, „Сильні, сміливі, спритні” де разом з учнями беруть участь і батьки.

Досягнення високої результативності потребує від учнів ретельної підготовки протягом усього періоду навчання в школі. Це не тільки гарна підготовка до уроку, вчасно виконане домашнє завдання, але й одержання більш змістовної пізнавальної інформації з того чи іншого предмета під час відвідування факультативів та спецкурсів.

З цією метою за рахунок варіативної складової в школі протягом останніх років проводилися *факультативи*:

- „Основи споживчих знань” (6-8 кл);
- „Вчимося бути громадянами” (8 кл);
- „Країнознавство” (10 кл);
- „Діловодство та машинопис” (10, 11 кл);
- „Комунікативний синтаксис” (11 кл);
- „Майбутнє починається з тебе” (8 кл);
- „Розв’язання рівнянь та нерівностей” (10, 11 кл);
- „Рівний – рівному” (8 кл);
- „Цікава фізика” (7 кл);
- спецкурс „Рідний край” (5 кл);
- спецкурс „Елементи геометрії” (3, 4 кл);
- спецкурс „Логіка” (1, 2 кл).

Крім вищевказаних гуртків, діяли ще „Театральний”, „Ерудит”, „Феміда”.

Поряд з предметними олімпіадами впродовж усього року в закладі проводяться тижні наук. У план їх проведення включаються:

- захист проєктів;
- інтелектуальні ігри;
- семінари;
- конференції;
- турніри, що дають неабиякі можливості дітям проявити свої здібності;
- виставка виробів декоративно-прикладного мистецтва;
- виставка кращих зошитів, щоденників, альбомів.

Особливе місце в методичній роботі посідає шкільна бібліотека. Учителі подарували бібліотеці набір енциклопедій за різноманітними напрямками наук з метою розвитку зацікавленості в інтелектуальному зростанні.

Учениця 7 класу у 2009 році відзначена Дипломом за оригінальність представлення читацького щоденника в обласному конкурсі „Найкращий читач України” та стала переможцем районного конкурсу.

Починаючи з 2006 року, учні школи, які бажали продовжити навчання у вищих навчальних закладах, активно вклиючилися до участі в ЗНО. Результати зовнішнього оцінювання засвідчили, що випускники школи мають ґрунтовні знання з базових дисциплін. Випускниця 2008 року Чорна Д. отримала 12 балів з історії України, а в 2009 році Олефір Л. отримала по 12 балів з української мови та історії України.

Для учнів з інтелектуальними здібностями надзвичайно важливо створити сприятливе освітнє середовище для всебічного розкриття та реалізації потенціалу здібних та обдарованих вихованців сільської школи, яке базується на психології успіху дитини. Таку можливість в умовах сільської школи дає використання ІКТ та, зокрема, можливостей мережі Інтернет та комп’ютеризації навчання. Протягом 4 років на базі

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРОВЕДЕННЯ ШКІЛЬНОГО КОНКУРСУ „УЧЕнь РОКУ”

I. Загальні положення.

1. Загальношкільний конкурс „Учень року” проводиться з метою стимулювання активної творчої праці в процесі навчання, громадсько-організаційної, культурно-мистецької, спортивної діяльності, пошуку обдарованих учнів у створенні умов для їхнього подальшого творчого зростання.

Головним завданням конкурсу є:

2.1. Сприяння навчальній, громадсько-організаційній, культурно-мистецькій, спортивній діяльності учнів.

2.2. Підтримка та стимулювання обдарованих учнів – призерів та учасників мистецьких, інтелектуальних, творчих конкурсів, олімпіад, конкурсів МАН, спортивних змагань різних рівнів.

2.3. Підвищення інтересу до поглибленого вивчення базових і спеціальних дисциплін, прищеплення навичок дослідницької роботи.

2.4. Активізація різних форм позакласної та поза-шкільної роботи.

3. Відстеження досягнень учнів проводиться протягом навчального року комісією, до складу якої входять представники учнівського, педагогічного колективу, батьків.

Звання „Учень року” встановлюється на останньому засіданні методичної ради за підсумками роботи учня протягом року у конкурсі.

5. Участь беруть **учні 1-11 класів**.

6. Учень року визначається за номінаціями, враховуючи здібність різних напрямків:

- „Інтелектуал року”;
- „Олімпієць року”;
- „Юний журналіст”;
- „Юний художник”;
- Майстер „Золоті руки”;
- „Юний артист”;
- „Лідер року”;
- „Відкриття року”;
- „Дослідник року”.

II. Критерії оцінювання участі учня.

1. **За призові місця в районних олімпіадах, конкурсах ставиться відповідно така кількість балів:**

в районних
I місце – 6 балів;
II місце – 5 балів;
III місце – 4 бали;

в обласних:
I місце – 8 балів;
II місце – 7 балів;
III місце – 6 балів;

в республіканських:
I місце – 12 балів;
II місце – 11 балів;

III місце – 10 балів;

2. За участь:

в районних олімпіадах – 2 бали;
в обласних олімпіадах – 5 балів;
в республіканських олімпіадах – 8 балів.

3. **За призові місця в спортивних змаганнях, різноманітних конкурсах в індивідуальному заліку:**

по школі:

I місце – 4 бали
II місце – 3 бали;
III місце – 2 бали;
участь – 1 бал;

школи діють комп’ютерні курси, по закінченні яких учні отримують диплом „Оператор комп’ютерного набору”.

Протягом 3 років широко використовуються мультимедійні засоби навчання в кабінеті інформаційних технологій, де розміщена мультимедійна дошка.

Одне з найкращих свят у школі – свято „Олімп”. Проводиться воно на честь тих учнів та вчителів, які завдяки своїй наполегливій праці піднімають престиж школи в районі, області, Україні. Воно проводиться за підсумками участі учнів у різноманітних конкурсах, олімпіадах, змаганнях згідно шкільного положення про проведення шкільного конкурсу „Учень року” (Додаток 4).

ЛІТЕРАТУРА

1. Барко В.І. Креативність та її діагностика / В.І. Барко, В.Г. Панок, С.В. Лазаревський // Обдарована дитина. – 2001. – № 6.
2. Булка Н.І. Діагностика вербального творчого мислення / Н.І. Булка // Обдарована дитина. – 2001. – №8.
3. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб // О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
4. Горальський А. Тренінг творчості в групі // Обдарована дитина. – 2001. – № 1,3,4.
5. Інтелектуальні здібності дитини. Збірник. Психологічний інструментарій. – К.: Мікрос-СВС, 2003.
6. Кондратенко Л. Розумові здібності ди-

тини: (диференційно-діагностичний довідник психолога школи I ступеня). — К.: Главник, 2004. — 112 с.

7. Лаптева О.Б. Технологія управління системою роботи з обдарованими дітьми // Завучу. Усе для роботи. — 2009. — №10.
8. Неліна С.В. Розвиток учнівських обдарувань. // Завучу. Усе для роботи. — 2009. — №4.
9. Туріщева Л.В. Особливості роботи з обдарованими дітьми // Шкільному психологу. — 2009. — №4.
10. Туріщева Л.В. Увага! Особливі діти. — Харків: Основа, 2010.

Лариса Земелева, Юлія Кривенко

Система роботи с одаренними дітьми: преодолеваем проблемы современной сельской школы

Представленные материалы будут полезны учителям, заместителям директора, директорам, всем, кто заинтересован в работе с одаренными детьми. Предлагается система работы сельской школы с детьми, которые имеют способности к обучению, социальной работе, творческие способности. Изюминкой школы есть составление портфолио учеников.

Ключевые слова: развитие творческих способностей, одаренные дети, портфолио, формы и методы работы с одаренными детьми.

Larysa Zemeleva, Julia Kryvenko

System of work with gifted children: we overcome the problems of modern rural school

The presented materials can be useful for the teachers, deputies of director, head-masters who are interested in work with gifted children. The system of work of rural school is offered with the children, who have capacities for learning, social work, creative capabilities. The sparkle of the school is creating the students' portfolio.

Keywords: development of creative capabilities, gifted children, portfolio, forms and methods of work with gifted children.

по району:

I місце — 6 балів;
II місце — 5 балів;
III місце — 4 бали;
участь — 2 бали;

по області:

I місце — 10 балів;
II місце — 9 балів;
III місце — 8 балів;
участь — 6 балів;

в республіканських:

I місце — 12 балів;
II місце — 11 балів;
III місце — 10 балів;
участь — 8 балів.

4. Якщо учень відзначився в команді і команда отримала призове місце, то за призові місця в районі:

I місце — 2 бали;
II місце — 1,5 бали;
III місце — 1 бал;
участь — 0,5 балів.

5. За найбільшою кількістю балів по кожній номінації буде визнано переможця по кожній номінації загальношкільного конкурсу „Учень року”.

III. Основні вимоги до учасників конкурсу

1. Навчальна діяльність:

- 75% навчальних досягнень достатнього та високого рівня (7-12 балів);
- участь у гуртках, факультативах;
- позаурочна робота (участь у предметних тижнях, олімпіадах, конкурсах, чемпіонатах);
- зразкова і добра поведінка учня в класі;
- виконання загальнолюдських моральних норм поведінки (відсутність правопорушень, шкідливих звичок);
- повага до старших, захист молодших;
- проведення якісного та результативного чергування в класі, в школі.

2. Громадсько-організаційна діяльність:

- активна діяльність у шкільному та класному самоврядуванні;
- виявлення ініціативи у проведенні шкільних конкурсів, вікторин, виховних заходів, інтелектуальних ігор;
- високі організаційні здібності, проявлені при виконанні громадських доручень;
- участь у спортивних шкільних та позашкільних секціях, змаганнях;
- активний учасник заходів по виконанню шкільних програм „Здоров'я” „Етика та естетика”, „Інтелектуальне зростання”;
- участь у конкурсах, оглядах різного тематичного спрямування.

IV. Нагородження переможців конкурсу

Переможці конкурсу „Учень року” нагороджуються Дипломами та пам'ятними подарунками.

Нагородження проходить за рахунок благодійних внесків батьків та громадськості.

В нашому районі запроваджено систему морально та матеріального заохочення обдарованих учнів. З метою створення додаткових умов підтримки обдарованих дітей, в рамках районної програми „Обдаровані діти”, переможці II та III туру Всеукраїнських олімпіад, конкурсів, змагань отримують щомісячні стипендії.

Таким чином, наш навчальний заклад буде свою роботу так, щоб учням було цікаво вчитися, пізнавати світ, робити відкриття.

**Інноваційна
школа**

УДК 159.922.72:
159.923: 37.041

Переможець
конкурсу
„Первоцвіт”,
II місце

**Наталія
КОРЖ**

Директор
Ріпкинської
гімназії,
Чернігівська
область

ШКОЛА – ЦЕ СТИЛЬ ВИХОВАННЯ, НАВЧАННЯ Й ЖИТТЯ

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНЯ: ІНДИВІДУАЛЬНА ТРАЄКТОРІЯ ЙОГО ОСВІТИ ТА ГІМНАЗІЙНИЙ ОСВІТНІЙ ОКРУГ

Мета школи – дати проявитись самостійним творчим силам дитини.

Софія Русова

В статті представлено практичне впровадження в навчальному закладі ідей С. Русової з метою розвитку творчих, інтелектуальних здібностей дитини. Педагогічний колектив спрямовує свої зусилля на плекання вільної, успішної особистості, яка бере на себе відповідальність, є господарем власної долі та долі свого народу, на розвиток ключових компетенцій, виховання нових способів мислення й діяльності.

Ключові слова: інтелектуальні здібності, творчі здібності, індивідуальна самореалізація, гімназійний освітній округ.

Шк о л а
Х Х І
століття повинна бути унікальною установою і не асоціюватися з будівлею, у якій є класи зі звичним розташуванням парт. Школа – це

стиль виховання, навчання й життя.

Ми, учителі, повинні вчити життю, не відтворюючи те життя, яке вирує за стінами школи, а створювати якийсь свій особливий педагогічний простір, у якому дітям було б добре, де б їх любили. Діти мають відчувати любов до себе, це найважливіше для них.

Якщо учні добре почуваються в школі, це й означає, що вони вчаться жити, тому що тільки в теплій атмосфері, у цілковитій безпеці, у любові дозрівають ті моральні сили, які необхідні людині, щоб вона могла гідно пройти нелегкий життєвий шлях, не падала духом ні в біді, ні в стражданні, уміла управляти собою, любити людей, прагнути зрозуміти сенс життя.

„Мета школи – привчати до життя, розуміти його, знайти в ньому своє місце”, – зазначала С. Русова. Потреби сучасного суспільства ставлять перед школою завдання підготовки освічених, високоморальних і творчих людей, які зможуть самостійно приймати рішення в ситуаціях вибору, вирізняються мобільністю

й конструктивністю, здатні до співробітництва, готові до міжкультурної взаємодії, є конкурентоспроможними. А конкурентоспроможність буде залежати і в майбутньому перш за все від інтелектуально-творчого потенціалу нації й особистості.

Класична освіта в наш час уже не може підготувати учнів до життя в змінному світі, у суспільстві, яке вимагає креативного мислення й демократичних навичок.

Для своїх учнів ми, учителі, вже не єдине джерело інформації, як це було раніше. Сьогодні рівень інформованості дітей досить високий, але вони не вміють перетворювати цю інформацію в знання, а значить, використати в житті.

Завдання школи – не набивати голову учня знаннями, а розвивати потребу самостійно добувати інформацію, перетворювати її в знання, учитись упродовж усього життя.

Ми маємо допомогти своїм учням стати успішними, надати можливості кожному вихованцю відчувати радість досягнення успіху, усвідомлення своїх здібностей, віри у власні сили, створити умови, за яких з'являється можливість досягти результатів і пережити відчуття задоволення, самодостатності.

Ми прагнемо спрямовувати свої зусилля на плекання вільної, успішної особистості, яка бере на себе відповідальність, є господарем власної долі та долі свого народу, на розвиток ключових компетенцій, виховання нових спосо-

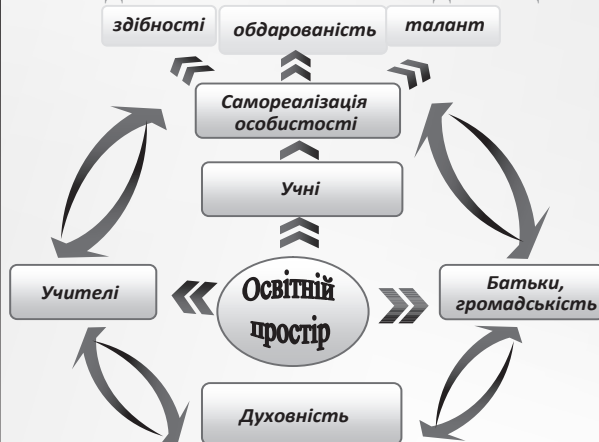
*Ріпкинська гімназія заснована у 2001 році.
Ріпкинська гімназія – це:*

- 345 учнів;
- 44 учителі;
- 19 класів.

Науково-методична проблема гімназії – спрямування навчання та виховання на розвиток ціннісно-мотиваційної сфери особистості учня через оновлення навчально-виховного процесу, на основі застосування педагогічної спадщини С.Ф. Русової.

Місія гімназії – стати інтелектуальним, духовним та культурним центром становлення особистості.

МОДЕЛЬ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

„В наші часи бути гарним педагогом – це бути справжнім реформатором майбутнього життя України, бути апостолом Правди і Науки”.

С.Ф. Русова

Управлінська команда гімназії

Урочисте відкриття Центру по впровадженню педагогічних ідей С.Ф. Русової

бів мислення й діяльності. „*Мета школи, – підкреслювала С. Русова, – дати проявитися самостійним творчим силам дитини*”.

А вирішити це можна шляхом переходу до продуктивного навчання – індивідуальної самореалізації через розкриття резервів творчого потенціалу учнів, допомоги учневі в побудові індивідуальної траєкторії його освіти (перспективний шлях реалізації особистісного потенціалу). „*Учитель – помічник природи, її будівничий, а не реформатор*” (С. Русова).

Учень зможе реалізувати свій особистісний потенціал лише за умови надання йому можливості визначити індивідуальний смисл вивчення навчальних предметів, ставити власні цілі, обирати оптимальні форми й темпи навчання, використовувати ті засоби учіння, які найбільш відповідають його особливостям, оцінювати й коригувати свою діяльність.

Наша мета – переведення закладу зі стану функціонування в режим розвитку (осмислення й переоцінки досвіду), пошук нових ідей, формування інноваційної культури педагогів, становлення учня як суб’єкта навчально-виховного процесу.

Наш навчальний заклад має на меті готувати учня до того, щоб він сам був у змозі будувати своє життя, визначити для себе ту чи іншу прийнятну модель майбутнього, не намагаючись зайняти соціальну нішу, яка передбачалася для іншого.

Школа для дитини ... Ми прагнемо створити таку школу, яка б стала другою домівкою, школою успіху, творчості й самовираження, місцем, де завжди можна знайти захист, затишок, порозуміння, теплоту взаємин.

З метою створення цілісної та ефектвної системи освіти, доступної кожній дитині, нового освітнього середовища, інтеграції інноваційних, інтелектуальних, матеріальних ресурсів у нашому районі функціонують освітні шкільні округи. Освітній округ – це не просто вдосконалення існуючої системи, а розвиток і модернізація сучасної освіти.

Ріпкинський гімназійний освітній округ – це освітнє середовище, де формується нова людина, активна творча особистість, де в центрі уваги кожен учень як особистість з усією своєю унікальністю.

Географія освітнього округу широка. У нас навчаються учні з таких населених пунктів: Сибереж, Гучин, Осняки, Ямище, Убіжичи, Замглай, Задеріївка, Семаки, Малинівка, Трудове, Глинянка. Забезпеченню підвозу учнів на заняття округу сприяє програма „Шкільний автобус”.

Пріоритетними напрямками діяльності Ріпкинського гімназійного освітнього округу є:

- створення умов для отримання учнями освіти в обсязі та на рівні, що вище державних стандартів;
- стимулювання творчого самовдосконалення учнів завдяки самоосвітній діяльності;

ВЕЛИКА УКРАЇНЬСЬКА ПРОСВІТИТЕЛЬКА

Не українка за походженням **С.Ф. Русова** всім серцем любила Україну, бо народилася 18 лютого 1856 року в мальовничому с. Олешня Ріпкинського району Чернігівської області.

До 1866 року маленька дівчинка жила і виховувалася серед неповторної природи Полісся. Уже в ранньому віці в душі маленької Софії зародилася любов до всього українського: мови, традицій, звичаїв, історії.

Початкову освіту вона здобула вдома, а в 10 років переїхала з батьком та сестрою до Києва, де продовжила навчання в Фундуклеївській гімназії. Вразливу душу дівчинки постійно вабили рідні місця, куди вона поверталася на канікули. Тут, серед рідної природи, вона черпала натхнення, вчила селянських дітей тому, що знала сама, збирала етнографічний матеріал, вела просвітницьку роботу.

У 1871 році після закінчення гімназії разом із старшою сестрою відкрила перший приватний дитячий садок, де виховання дітей української інтелігенції велося українською мовою.

З 1872 року сестри цілком увійшли в коло української інтелігенції, діячів науки та мистецтва – П. Чубинський, М. Старицький, М. Лисенко, О. О’Конор, В. Антонович, П. Житецький, Ф. Вовк, С. Драгоманов, О. Русов, – які згодом утворили Стару Громаду.

З 1876 по 1877 роки проживала в Чернігові. Разом із земськими діячами О. Тишинським та П. Червінським поринула в культурно-просвітницьку роботу. У 1877 році С.Ф. Русова була ініціатором створення Чернігівської громадської бібліотеки, входила до складу першого правління бібліотеки.

Весною 1885 року Русови знову переїхали до Чернігова, де жили до 1889 року. Софія Федорівна встановила тісні контакти з учительською організацією, активно включилася в її діяльність. Саме тут розкрився її талант як педагога.

Все своє подальше життя Софія Русова – велика українка, педагог зі світовим ім’ям, активна громадська і політична діячка – присвятила створенню української національної школи. Її педагогічні ідеї актуальні й сьогодні, тож педагоги нашого закладу їх вивчають і творчо застосовують у своїй роботі.

- створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності;
- реалізація індивідуальних творчих потреб;
- оволодіння практичними вміннями та навичками наукової, дослідницької діяльності, формування професійних умінь.

Реалізація пріоритетних напрямів здійснюється через роботу в рамках гімназійного освітнього округу:

- Центру інтелектуального розвитку;
- Центру довузівської підготовки;
- Центру творчого розвитку „Гармонія”.

З метою вивчення та впровадження у навчально-виховний процес національних ідей та педагогічної спадщини С.Ф. Русової на базі закладу було організовано роботу обласного Центру.

Центр був відкритий 19 лютого 2009 року і став візитною карткою гімназії, основою відродження й утвердження духовних цінностей українського народу, виховання підрастаючого покоління на засадах гуманізму, національної самосвідомості.

Основні завдання Центру:

- організація педагогічного колективу на вивчення та впровадження в практику роботи творчої спадщини великої просвітительки;
- вивчення та аналіз науково-літературних джерел, архівних матеріалів;
- розробка програми по вивченню творчої спадщини С. Русової;
- налагодження зв'язків з освітніми центрами, які втілюють ідеї нашої землячки в практику роботи;
- організація та проведення науково-дослідницької роботи;
- здійснення видавничої діяльності, розробка й видання навчально-методичних та навчально-наочних посібників;
- систематичне проведення навчально-методичної роботи,

спрямованої на вдосконалення навчально-виховного процесу;

- моніторинг ефективності впровадження творчої спадщини С. Русової в навчально-виховний процес.

Напрями діяльності Центру:

- дотримання вимог до змісту освітньої діяльності Центру;
- науково-методичне забезпечення освітнього процесу;
- практичне втілення творчої спадщини С.Ф. Русової в навчально-виховний процес;
- удосконалення форм методичної роботи вчителів, методичних об'єднань, кафедр;
- проведення семінарів, засідань круглих столів, педагогічних читань;
- сприяння творчому росту вчителів;
- співпраця з педагогічними колективами закладів освіти району, області;
- висвітлення роботи Центру в періодичних і фахових виданнях.

Діяльність обласного Центру не обмежується лише підвищенням якості навчально-виховного процесу, тут зосереджується робота по пропаганді педагогічної і творчої спадщини С.Ф. Русової.

З метою забезпечення методичного супроводу налагоджена тісна співпраця з науковцями:

- *О.О. Гальонкою*, кандидатом педагогічних наук, проректором Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського;
- *М.І. Дробноходом*, Президентом Академії наук вищої школи України, головним редактором журналу „Освіта і управління”, лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки;
- *І.В. Зайченком*, доктором педагогічних наук, професором Чернігівського педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка;
- *П.П. Кононенком*, директором

Національного науково-дослідницького інституту Міністерства освіти і науки України, академіком Української Вільної Академії Наук у США, лауреатом Міжнародної премії Йогана Готфріда Гердера, нашим земляком (народився в Бобровицькому районі Чернігівської області);

- *І.П. Пасемком*, науковим співробітником Національного науково-дослідницького інституту, лауреатом премії фондаций Українського Вільного університету в Нью-Йорку.

з методичними відділами та закладами освіти:

- дитячим дошкільним закладом № 28 С.Ф. Русової міста Прилуки;
- дошкільним навчальним закладом „Колосок” смт. Ріпки;
- Олешнянською ЗОШ I-III ступенів імені С.Ф. Русової;
- Прилуцьким гуманітарно-педагогічним коледжем імені І.Я. Франка;
- районним методичним кабінетом районного відділу освіти Ріпкинської районної державної адміністрації;
- Чернігівським інститутом післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського (відділ передового педагогічного досвіду);
- Чернігівським товариством „Просвіта”.
- Шаповалівською ЗОШ I-III ступенів Борзнянського району;
- школою – дитячим сад-

ком I ступеня імені С.Ф. Русової міста Києва.

діячами культури і мистецтва:

- *С.В. Журавлем*, головою обласних осередків товариства Богдана Лепкого та Григорія Ващенко;
- *В.П. Коротя-Ковальською*, народною артисткою України, завідувачкою Національного науково-дослідного інституту Міністерства освіти і науки України;
- *В.Г. Неченою*, кобзарем-лірником, лауреатом Шевченківської премії, народним артистом України;
- *Р.І. Решетнюк*, головою Чернігівського відділу Союзу українок, Заслуженою артисткою України.

Налагоджені зв'язки з правнучками С.Ф. Русової, *Орисею Михайлович-Ткаченко та Ольгою Рудакевич*, які живуть у Канаді.

На сьогодні досить актуальним є вивчення педагогічної спадщини С.Ф.Русової та необхідність широкого впровадження її ідей у практику освітніх навчальних закладів.

Як зазначала С.Ф. Русова: *„Треба збудити всі сили дитини, щоб кожна дитина реалізувала свої власні здібності, кебету, хист”*.

Обдаровані діти – золотий запас нації, її інтелектуальна еліта, гордість України.

Участь обдарованих дітей у різноманітних інтелектуальних та творчих конкурсах, олімпіадах, Інтернет-турнірах, навчальних семінарах, у роботі НОУ „Пошук”, МАН є традиційним способом виявлення та розвитку цієї категорії гімназистів. Щорічно учні закладу є учасниками понад 30-ти конкурсів, оглядів, змагань, фестивалів усіх рівнів.

Серед інтелектуальних змагань найпочесніше місце належить учнівським предметним олімпіадам, які розвивають індивідуальність, природну обдарованість, талант. За три останні роки гімназисти вибороли 128 призових місць на II етапі Всеукраїнських олімпіад із базових дисциплін, отримали 21 диплом на III

етапі олімпіад, три учні були учасниками, 1 дипломант IV етапу олімпіад. У закладі створена система підготовки учнів до участі в олімпіадах.

З метою виявлення творчих здібностей молодших школярів у початкових класах у квітні щороку проводяться малі предметні олімпіади з математики, української мови, курсу „Я і Україна” (природознавство), англійської мови. Учасники олімпіад початкових класів є членами інтелектуального клубу „Росток”. Учителі початкових класів значну увагу приділяють організації індивідуальної роботи з учнями. Розвитку інтелектуальних, творчих здібностей сприяють спецкурси: дитяча світова література, логіка, основи красномовства.

Учні 5-11 класів, учасники предметних олімпіад, є членами інтелектуального клубу „Азимут”. Для роботи з членами клубу передбачено олімпіадну годину, мета якої навчити учнів самостійно оволодівати знаннями, допомогти їм орієнтуватися у новітній науковій інформації, постійно поглиблювати, розвивати й поновлювати їх, розвивати навички творчості. Важливу роль у підготовці до олімпіад відіграють елективні курси, спецкурси та факультативи: розгляд олімпіадних завдань із математики, логіки, інформатики, основи теорії літератури, практикуму правопису з української мови, практикуму з англійської мови, країнознавства, стилістики сучасної української мови, культури мовлення та стилістики української мови, знайомство з математичними методами розв'язування економічних задач, методами розв'язування фізичних задач, інтелектуальними іграми.

Система роботи нашого закладу з обдарованими учнями, які вирізняються насамперед підвищеним рівнем розумового розвитку, має свої особливості. Такі діти різко вирізняються в середовищі ровесників високим інтелектом, що є наслідком як природних задатків, так і сприятливих умов навчання та виховання.

Удосконалити навчально-виховний процес з обдарованими дітьми, дати їм ґрунтовні міцні знання, озброїти їх практичним розумінням основ наук допомагає організація конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт, інтелектуальних конкурсів. В гімназії створено систему пошуку, розвитку, підтримки юних талантів та обдарувань. Організовано роботу **наукового товариства учнів (НОУ) „Пошук”**, яке поставило перед собою завдання: формування особистості як творця, оволодіння науковими методами пізнання й розвиток дослідницьких здібностей. За період діяльності наукового товариства склалась певна система роботи, свої традиції.

Головне в діяльності гімназійного наукового товариства – залучення до самостійної науково-практичної, пошукової роботи учнів раннього віку та гімназистів 5-7-х класів. Пошуково-дослідницька робота в секціях наукового товариства передбачає для молодших школярів перші кроки у світ „великої науки” з улюбленого навчального предмета та навичок пошуково-дослідницької роботи. Для таких учнів цілком припустимим є реферативний характер роботи. Тоді як для учнів 8-11 класів виконана робота повинна мати характер наукового дослідження.

„Одним із найголовніших способів пізнання, – писала С. Русова, – є дослідницький підхід до вивчення предмета, коли учням не дають готових висновків, не доводять пра-

ГОРДІСТЬ ГІМНАЗІЇ

Юлія Мохнач

- Багаторазовий переможець III етапу Всеукраїнської олімпіади з хімії, математики.
- Багаторазова учасниця IV етапу Всеукраїнської олімпіади з хімії.
- Дворазовий переможець III етапу Всеукраїнського конкурсу захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН.
- Стипендіат обласної державної адміністрації.

вильність тієї чи іншої істини, а вони самі знаходять правильні відповіді”.

Кожен гімназист обирає собі для дослідження тему наукової роботи чи річного реферату, працює над нею самостійно під керівництвом учителя або науковця протягом вересня – грудня. Захист робіт здійснюється у два етапи. У січні проходить попередній захист робіт на секційних засіданнях профільного відділення. Найкращим дослідницьким роботам даються рекомендації до захисту на загальногімназійному рівні.

Загальногімназійна науково-практична конференція захисту науково-дослідницьких робіт за традицією проходить у травні і приурочена Дню науки. Для оцінки робіт, представлених на захист, створюється комісія у складі членів адміністрації та завідуючих кафедр. Оцінювання робіт і захисту здійснюється за критеріями, розробленими на основі оцінювання робіт учнів – членів МАН. За рішенням конкурсної комісії визначають роботи для захисту на II етапі МАН. За підсумками захисту учням присвоюється звання „Відкриття року” (учні 2-4 кл.), „Бакалавр гімназії” (5-8 кл) та „Магістр гімназії” (9-11 кл). Церемонія нагородження проводиться на святі Останнього дзвоника.

Ефективним та необхідним для учнів, членів наукового товариства „Пошук”, є постійно діючий факультатив „Основи наукових досліджень”. Заняття цього факультативу є обов’язковими для кандидатів у члени наукового товариства і для вчителів – наукових керівників. Корисними є рекомендації, які розробляє методичний кабінет і розміщує в „Методичному віснику” закладу.

Активно допомагає в підготовці до конкурсів-захистів наукових робіт психолог гімназії, який проводить із гімназистами психотренінги, психологічні тестування.

Вирішальним фактором формування в учнів відповідального ставлення до навчання, до пізнавальної

діяльності є особистість учителя. Як показує практика, захоплення гімназистів визначається тим, який учитель викладає предмет, які елементи новизни, методики ефективно використовує, як заохочує до творчого пошуку.

Інтелектуальні конкурси та турніри є невід’ємною частиною роботи з обдарованими учнями в гімназії. Результатом цієї роботи є залучення щорічно до участі в конкурсах все більшої кількості гімназистів, а саме:

- Всеукраїнський фізичний конкурс „Левеня”;
- Міжнародний математичний конкурс „Кенгуру”;
- Всеукраїнський інтерактивний природничий конкурс „Колосок”;
- Всеукраїнський конкурс з українознавства „Патріот”;
- Всеукраїнський конкурс з англійської мови „Гринвіч”;
- Міжнародний мовно-літературний конкурс учнівської молоді імені Т.Г. Шевченка;
- Міжнародний конкурс інформатики та комп’ютерної грамотності „Бобер”;
- Міжнародний конкурс знавців української мови імені П. Яцика;
- Всеукраїнський молодіжний конкурс „Новітній інтелект України”;
- Обласний конкурс інформаційних технологій;
- Обласний літературний конкурс для дітей та молоді „Спробуй”.

„Як нема в садку двох куців однаковісінських, так немає в класі двох дітей з однаковими почуттями, думками, здібностями” (С.Ф. Русова).

Погляд С.Ф. Русової на неповторність кожної дитини є немовби наріжним каменем, на якому побудована вся система поглядів великого педагога на систему навчання й виховання. Ідея формування особистості на основі розвитку індивідуальних здібностей і потреби, яку пропагувала С.Ф. Русова, сьогодні заслуговує не лише вивчення, а й найширшого впровадження.

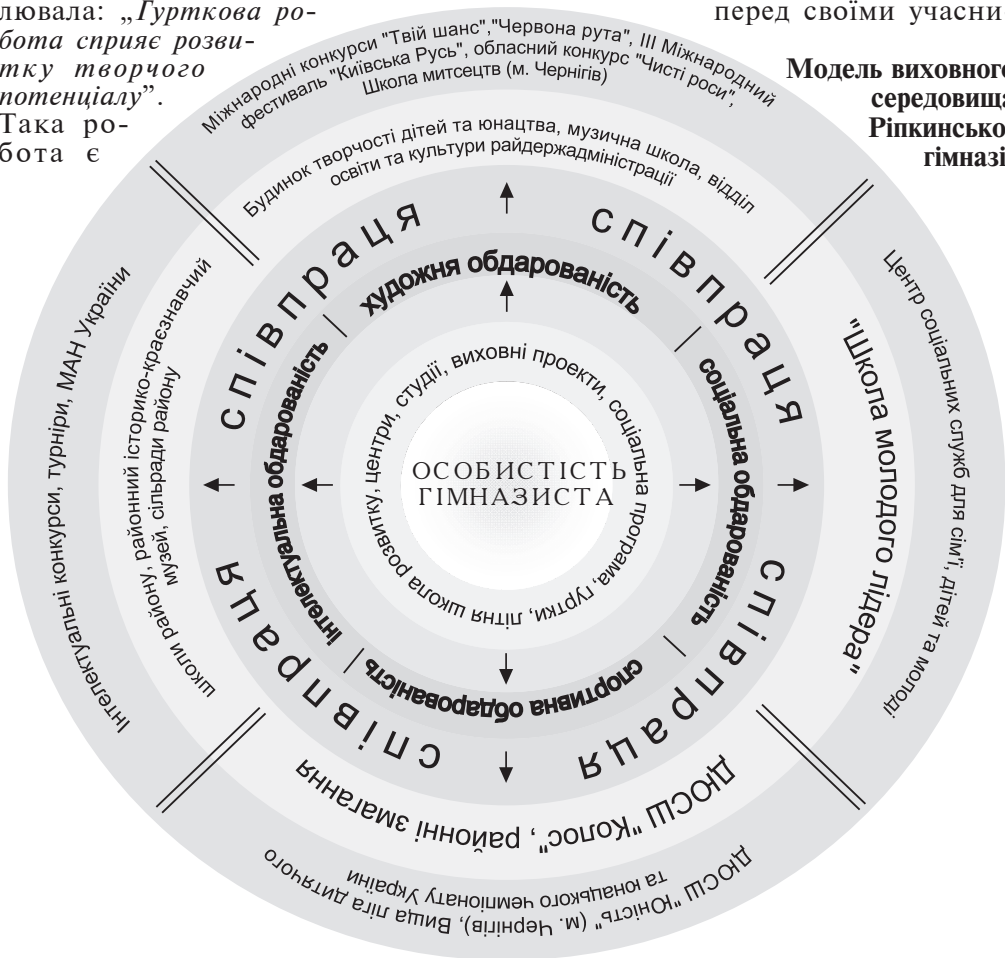
Як зазначає відомий дослідник творчості просвітительки доктор педагогічних наук, професор ЧНПУ Зайченко І.В., С. Русова була переконана: мета виховання полягає в тому, щоб „допомогти вільній еволюції духовних і фізичних сил дитини, високо поставити культ особи, яка вільно виявляє усі свої творчі сили, виробити людину з широким розумінням своїх громадянських обов’язків, з належним високорозвиненим розумом, братерським почуттям до усіх людей, людину, яка ніде, ні при яких обставинах не загине морально, фізично й проведе в життя свою незалежну думку”.

Говорячи про **виховну роботу**, видатна просвітителька підкреслила: „*Гурткова робота сприяє розвитку творчого потенціалу*”. Така робота є

тією стихією, де кожна дитина може повною мірою проявити себе. Саме тому в рамках програми розвитку творчих обдарованих особистостей на базі Центру С.Ф. Русової реалізуються основні напрями позаурочної виховної діяльності закладу.

Гуртки, центри, студії дають змогу кожному з їхніх учасників знайти роботу, заняття за своїми потребами. Перша, найбільш важлива вимога до гурткової роботи – це її життєздатність. Тому до програми занять включається не тільки корисне (навчальне, розвиваюче, пізнавальне), а й приємне для людини, те, чого не буває, як правило, у буднях (розважальне, емоційне, ігрове). Гуртки, центри, студії відкривають перед своїми учасни-

Модель виховного середовища Ріпкинської гімназії

Директор школи, ліцею, гімназії № 3 2011

ДАНИ ЛОНГІТЮДНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ щодо подальшої долі обдарованих випускників гімназії

Для забезпечення сприятливих умов розвитку дітей різних вікових категорій, для своєчасного виявлення здібностей соціально-психологічна служба гімназії забезпечує психологічний супровід обдарованих, здібних учнів та діагностичну роботу, яка розпочинається з дошкільного віку і триває до закінчення гімназії.

Основними психологічними методами виявлення обдарованості дітей Ріпкинської гімназії є:

- спостереження;
- опитування учнів;
- опитувальні листи для батьків;
- анкетування;
- діагностика та її аналіз.

Етапи виявлення та дослідження обдарованості учнів гімназії представлені в наведеній таблиці.

Етап	Вікова категорія	Проблема дослідження	Критерій обдарованості	Діагностичні методики
I	5 – 7 років	готовність до навчання у школі	логічність мислення	- тести В. Тарасун, Керна-Йерасика
			фонематичні здібності	- тест фонематичного слуху Ю. Гільбуха
II	6 – 7 років	адаптація учнів до навчання у школі	творча уява	- проективна методика „Малюнок людини”
			навчальні	- тести навчальних здібностей В. Тарасун
III	10 – 11 років	наступність навчання	спеціальні здібності	- комплексна методика визначення наступності навчання
			творча уява	- АТЗ (анкета творчих здібностей); - проективна методика „Моя сім'я”
			рівень інтелекту	- графічні матриці Равена
IV	11 – 12 років	адаптація до нових умов навчання	творча уява	- проективна методика „Школа звірів”
			оригінальність креативність	- тест Торенса
			рівень інтелекту	- тест Гудинафа-Хариса

ками великі можливості для зростання й розвитку творчих здібностей та ініціатив.

Виховна робота гуртків, центрів, студій спрямована на розвиток інтелектуальної, спортивної, соціально та художньо обдарованої особистості.

У закладі створено сприятливі умови для інтелектуального розвитку учнів, надана можливість гімназістам реалізувати власні творчі здібності під час дослідницько-пошукової діяльності, у пошуковому центрі „Пам'ять”. Результатом роботи центру є збір інформації про останні дні життя В.П. Зорькіна, Героя Радянського Союзу, який загинув на території Ріпкинського району; встановлення фактів, пов'язаних із визволенням Ріпкинщини. З цією метою учнями центру „Пошук” налагоджено зв'язок із керівником районного історико-краєзнавчого музею А.І. Жагловським, сільрадою села Пилипча та архівом смт. Любеч; налагоджено зв'язок із ріднею героя, яка проживає у с. Степанівка Новокузнецького району Кемеровської області.

На основі вивчення краєзнавчих матеріалів учнями гімназії проводяться дослідження життєвого і творчого шляху видатної землячки С.Ф. Русової. Учні-дослідники неодноразово відвідували родинну садибу видатної просвітительки у селі Олешня, зустрічалися з місцевими жителями, дослідниками та пропагандистами педагогічних ідей С. Русової. Зібрані матеріали поповнили експозиції

центру педагогічної спадщини С.Ф. Русової.

Заняття в гуртках „Юний конструктор”, „Народна іграшка”, студії „ART”, студії „Декор” не тільки розвивають навички дітей із паперопластики, тістопластики, моделювання й конструювання одягу, роботи по дереву, роботи зі шкірою та іншим природним матеріалом, відкривають шляхи до самореалізації, а й сприяють формуванню художніх смаків. Вихованці гуртків з року в рік, що стало закономірністю, посідають перші місця в районному і призові в обласному конкурсах „Країна майстерності”. Персональні виставки робіт гуртківців студії „ART” А. Шляхової та К. Литвинюк посіли друге місце в конкурсі „Народні митці Ріпкищини” (2010р.) на рівні зі знатними, досвідченими майстрами народних промыслів. Вироби умільців художньо-технічного напрямку користувались великим попитом на виставці-продажу III Міжнародного фестивалю народних мистецтв „Київська Русь” у смт. Любеч (2010 р.).

Налагоджена тісна співпраця гуртківців з творчим мистецьким центром „Арт-світ” міста Чернігова, з музичною школою смт. Ріпок. На базі гімназії проходять заняття по класу баян, домра, гітара; став традиційним фестиваль-конкурс „Дві зірки” за участю педагогів, вихованців і батьків гімназії та музичної школи.

Керуючись ідеями просвітительки С.Ф. Русової „... виховувати в дітей у повній національній свідомості”

V	12 – 14 років	допрофільне визначення учнів	спеціальні здібності	- анкета творчих здібностей; - ШТРР (шкільний тест розумового розвитку)
			рівень інтелекту	- структура інтелекту Р. Амтхауера
			творча уява	- проєктивна методика „Дім – Дерево – Людина”
VI	14 – 15 років	готовність допрофільного навчання	спеціальні здібності	- анкета творчих здібностей; - ДДО (діагностико-диференційований опитувальник)
			рівень інтелекту	- 16-факторний опитувальник Р. Кеттела
			творча уява	- проєктивна методика „Неіснуюча тварина”
VII	16 – 17 років	профільність навчання	спеціальні здібності	- анкета творчих здібностей; - ДДО
			проф-орієнтації	- карта інтересів; - тест Холланда; - методика „Якорі кар’єри”

Дані дослідження фіксуються в індивідуальній соціально-психологічній картці учня, заносяться до банку даних та обговорюються на педагогічних консилиумах, малих педагогічних радах.

Створений банк даних обдарованих учнів включає в себе списки дітей за видами здібностей (інтелектуальні, академічні, соціальні, технічні, художні, літературні, психомоторні). Такі дослідження допомагають досконалим зрозуміти індивідуальні особливості кожного, розробити стратегію й тактику виховної роботи.

Класні керівники використовують банк даних при розподілі обов’язків між учнями класу, для налагодження продуктивного спілкування з дітьми та надання можливості створення умов для більш повного розкриття потенціалу учня. Адже якщо в процесі навчання учнів учитель враховує їхні вікові та індивідуальні особливості, успіх досягається швидше й з мінімальними витратами часу.

Батькам надається інформація про нахили, здібності, обдарованість дітей та надаються рекомендації щодо їх розкриття та розвитку.

Важливим банком даних є для самих учнів, які мають можливість пізнати себе з метою вдосконалення власної майстерності в певному виді діяльності.

Для виявлення обдарованих дітей розроблено спеціальні картки, що включають в себе дані про дитину, вид обдарування, соціальний статус у

класному колективі, а також у картці фіксуються досягнення, успіхи учня, участь у предметних олімпіадах, конкурсах всіх рівнів. Картка дає змогу прослідкувати процес реалізації творчого потенціалу учня.

Одним із завдань навчального закладу є підготовка учня до самостійного професійного життя учня, який „хоче, знає, уміє, робить”.

Якщо проаналізувати процес розвитку та реалізації здібностей обдарованих дітей, то отримаємо дані лонгітюдного дослідження, наведені в таблиці.

Вид обдарованості	ВІКОВИЙ ПЕРІОД				Обраний ВУЗ, факультет
	10-11 років (4 клас)	13-14 років (7 клас)	15-16 років (9 клас)	17-18 років (11 клас)	
Інтелектуальний (КВК; інтелектуальний марафон; „Віват інтелект”; клуб „Дебати”; конкурси: „Колосок”, „Левенятко”, „Кенгуру”, „Патріот”, „Гринвіч”, „Бобер”; психодіагностичні методики на виявлення рівня інтелекту)	15%	10%	10%	20%	- Вінницький національний технічний університет (технологія виробництва); - Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці (фінанси і кредит); - Харківська національна юридична академія (господарське право); - Полтавська медична стоматологічна академія (лікувальна справа); - Одеська національна юридична академія (юриспруденція); - Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова (історія, політологія)
Академічний (МАН, олімпіади, спецкурси, факультативи, високий рівень навчальних досягнень, психодіагностичні методики на виявлення рівня інтелекту, комунікативних умінь)	15%	15%	20%	15%	- Київський національний медичний університет ім. Богомольця (лікувальна справа); - Чернігівський державний інститут економіки і управління (юридичний); - Національний авіаційний університет (авіоніка, біотехнології); - Харківський національний фармацевтичний університет (фармацевт); - Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка (хімія, біологія)
Психомоторний (спортивні змагання, секції, клуби, хореографія, психодіагностичні методики на виявлення інтересу до спорту)	15%	20%	20%	5%	- Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка (фізичне виховання); - Донецький юридичний інститут Луганського державного університету ім. Е.О. Дідоренка (слідчо-криміналістичний)

мости, відданості своєму народу”, керівники центру „Духовні криниці”, родинного центру „Джерело” працюють над тим, щоб розвинути в дітей любов до рідного краю, поглибити знання з історії, побуту рідного краю.

За участю гуртківців зібрано предмети народного жіночого одягу, домашнього вжитку, знарядь праці, які й стали експонатами етнографічного музею. З метою відродження духовної спадщини, народних промислів, фольклору, традицій і звичаїв рідного краю створено родинний центр „Джерело”, у якому безцінне знання з історії, звичаїв і традицій, народних вірувань передають учням їхні ж бабусі, батьки, родичі, що є підґрунтям зміцнення родинних зв'язків.

Одним із найважливіших напрямів роботи є **художньо-естетичне виховання** — формування основ естетичної культури, етичних норм і принципів, переконань та ідеалів, естетичного сприймання та емоційного ставлення до прекрасного, виховання духовної культури учнів. „Краса врятує світ”, — за таким принципом працюють усі керівники гуртків і студій цього напрямку. Вихованці хорової студії „Каданс” та вокального ансамблю „Сонячні зайчики” постійні учасники та переможці районних, обласних, Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів. Серед вихованців студії „Каданс” є лауреат Міжнародного пісенного конкурсу „Твій шанс” (Ю. Ященко, регіональний

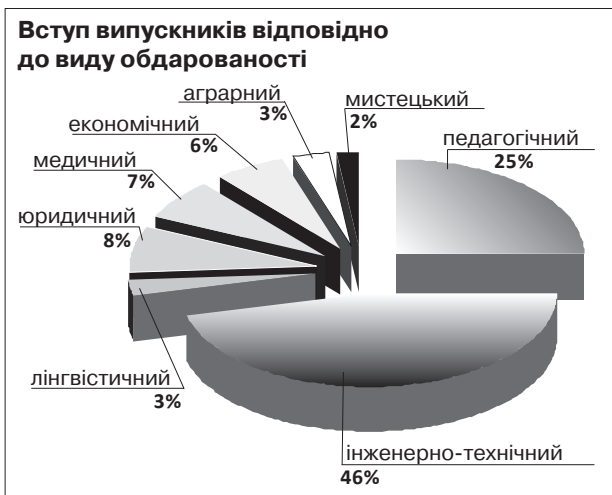
відбірковий етап, 2007 рік), лауреат Міжнародного пісенного конкурсу „Червона рута” (Ю. Вдовенко, регіональний відбірковий етап, 2008 рік), призер Міжнародного пісенного конкурсу „Червона рута” (Ю. Ященко, регіональний відбірковий етап, 2010 рік). Вокальний ансамбль та хорова студія постійні учасники та переможці районного та обласного конкурсу „Чисті роси” та районного конкурсу „Таланти твої, Ріпкинщино”.

Робота гуртків не обмежується лише конкурсною діяльністю. Гуртківці активні учасники народознавчих свят, що сприяють відродженню народних звичаїв та традицій. За їх участю проводяться Свято осені, день Святого Миколая („Миколай іде, подарунки несе”), колядки, щедрівки („Щедрий вечір, добрий вечір”), українські вечорниці („Ой, як на Андрія...”), святкування Великодня („Великдень запрошує на гостини”), зустріч весни („Весна, весна, весняночко...”). Відроджуючи національні традиції, вихованці хорової студії „Каданс” та вокального ансамблю „Сонячні зайчики”, як девіз взяли слова С.Ф. Русової: „В кожному святі треба віднайти народне, національно сформоване з загальнокультурним і давати щось естетичне, красиве й радісно веселе”. Тому виступи солістів, ансамблю та хорової студії – це завжди свято, радість, відкриття. Концертні номери студійців є прикрасою таких заходів, як: „Дві зірки”, „Крок до

Соціальний (громадські доручення, добровільні акції, учнівське самоврядування, психодіагностичні методики на виявлення ліdersьких та організаторських здібностей)	30%	30%	25%	25%	- Київський міжнародний університет (туризм); - Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка (археологія); - Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці (правознавство); - Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (управління персоналом та економіка праці); - Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці (соціальна робота); - Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка (психологія)
Технічний (гуртки трудового навчання, рівень володіння навичками роботи з комп'ютером, професійна підготовка водіїв, психодіагностичні методики на виявлення технічних здібностей)	10%	10%	5%	5%	- Донецький юридичний університет (безпека дорожнього руху); - Київський національний торговельно-економічний університет (готельно-ресторанний бізнес); - Київський національний університет біоресурсів та природокористування (садово-паркове господарство)
Художньо-літературний (концерти, курси, хорова, літературна, театральна, художня студія, психодіагностичні методики на виявлення творчої уяви, креативності, комунікативних умінь)	15%	15%	20%	20%	- Національний авіаційний університет (журналістика); - Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка (англійська мова, українська мова, англійська мова, початкове навчання, історичний); - Ніжинський національний університет ім. М. Гоголя (журналістика)

Отже, такий напрямок діяльності навчального закладу допомагає виявити й розвинути творчі здібності кожної дитини, вибрати напрямки подальшої реалізації в житті, сформувати необхідні життєві компетенції, стати успішною людиною.

Процес розвитку та реалізації здібностей обдарованих дітей відслідковується з часу початку навчання до закінчення гімназії, а також ведуться лонгітюдні спостереження щодо подальшої долі випускників. Аналіз результатів проведених спостережень викладено у графіках на С. 60.

акварель-туш-перо, гратале, пастеллю, вугілля, петриківським розписом, писанкарством.

Розвиває в учнів уміння бачити прекрасне, цінувати історію рідного краю, повертає учнів до народних витоків робота у гуртку „Народної іграшки”. Учні не лише навчаються виготовляти ляльки-мотанки, сувеніри, обереги, але й знайомляться з легендами, пов’язаними з ними.

Серед усіх видів творчості особливе місце посідає літературна, оскільки вона сприяє вихованню емоційно-ціннісного ставлення дитини до світу. З метою розвитку поетичних здібностей у гімназії діє літературна студія „Спалах”, результатом якого є випуск загальногімназійної газети „Свічадо”, індивідуальних поетичних збірок гуртківців, друкованих творів членів літературної студії на сторінках періодичної преси. Гуртківці беруть активну участь в обласному літературному конкурсі „Спробуй”, Міжнародному конкурсі знавців української мови імені П. Яцика, Міжнародному мовно-літературному конкурсі імені Т.Г. Шевченка. Учні стають їх переможцями та лауреатами.

Робота спортивного центру спрямована на поєднання гармонії тіла й душі. Учні охоче відвідують спортивні секції за своїми уподобаннями. Гуртківці мають високі досягнення на районному й обласному рівні. У першості району з легкої атлетики посіли II місце. Футбольна команда

зірок”, „Гімназія має таланти”, „Вернісаж творчих особистостей”, „День матері”, „День Перемоги” та інші.

Не менш яскрава та плідна робота щодо розвитку творчих здібностей учнів з декоративно-ужиткового мистецтва. На заняттях студії образотворчого мистецтва „ART” учні навчаються розпису по шовку, сатину, атласу в техніці батік, оволодівають класичним академічним малюнком (олівець), живописом (гуаш, акварель), графічними прийомами: туш-перо,

дівчат виборолa II місце в обласних змаганнях із футболу, з волейболу – I місце в районі. У змаганнях із шашок і шахів збірна гімназії традиційно посідає перші місця в районних змаганнях.

Приємно відзначити тісну співпрацю з Ріпкинською районною дитячо-юнацькою спортивною школою „Колос”. Гімназисти відвідують гуртки з легкої атлетики, шахів та шашок, рукопашного бою, дзю-до, футболу, частина яких проводиться на базі гімназії. Вагомими є здобутки учня гімназії Кондратенка Олексія, тренування якого розпочались у футбольній секції гімназії. Згодом завдяки співпраці з районною дитячо-юнацькою спортивною школою „Колос” за результатами своїх спортивних досягнень учень виходить на районний та обласний рівень. Нині йде тісна співпраця з обласною ДЮСШ „Юність” м. Чернігова. У складі її футбольної команди Олексій захищає честь області не лише на обласних змаганнях. Уже три роки поспіль бере участь у чемпіонаті України серед юнаків, є членом Вищої Ліги дитячого юнацького чемпіонату України.

Жодна освітня установка не може та й не повинна залишатись осторонь загальноносуспільних, загальносоціальних проблем. Тому один із найважливіших пріоритетів розвитку особистості є **розвиток соціальної активності**, який реалізується шляхом упровадження соці-

Інноваційна школа

Переможець конкурсу „Первоцвіт”, II місце

альної програми, соціальних проєктів.

Враховуючи соціальні проблеми на рівні селища, адміністрація, педагогічний колектив, психолого-соціальна служба гімназії працюють у напрямі надання соціальної допомоги. Ознайомившись із різними підходами до вирішення соціальних проблем, взяли за основу досвід соціального фандрейзингу Якова Роголіна (співзасновник Донецького Благодійного фонду „Доброта”), який став для нашого навчального закладу поштовхом до дії.

Фандрейзинг (англ. — залучення ресурсів, коштів) — це добровільна мобілізація внутрішніх та залучення зовнішніх ресурсів для безкорисного здійснення важливої діяльності.

Фандрейзинг слід розглядати як дію, спрямовану на залучення цієї допомоги для тих, хто її потребує. До даного поняття застосовують принципи благодійності (добровільність і безкорисливість). Принцип добровільності полягає в тому, що громадсько значима діяльність здійснюється за власним бажанням, а не за чийось наказом. Принцип безкорисливості передбачає залучення ресурсів не для власного збагачення, а для вирішення громадських проблем.

Пріоритети фандрейзингу для навчального закладу:

- підтримка ініціативи в учнівському середовищі;

- розвиток співчуття, готовності допомогти;
- допомога учням у моральному та життєвому самовизначенні;
- створення середовища любові, доброти;
- формування навичок взаємодії в колективі, спілкування з людьми;
- набуття учнем досвіду громадянських дій та демократичної поведінки;
- залучення дітей різних соціальних категорій до вирішення проблем;
- надання допомоги учням гімназії, які її потребують;
- реабілітація дітей „групи ризику”;
- надання допомоги добровільно і безоплатно.

Так як соціальна програма гімназії, базуючись на засадах фандрейзингу, зорієнтована не лише на гімназійний рівень, а й на місцеву громаду, то її реалізація включає різні форми роботи і співпрацю з колом соціальних центрів та організацій (див. схему на С.63).

Літня школа розвитку

Одним із найважливіших напрямів роботи гімназії є організація Літньої школи розвитку „Барвінок”. Над вирішенням цього питання працює організаційна рада закладу: адміністрація, класні керівники, педагог-організатор, керівники гуртків.

Літня школа розвитку – добровільне тимчасове об’єднання всіх суб’єктів навчально-виховного процесу.

Принципами роботи Літньої школи розвитку є:

- *добровільність* – передбачає зарахування до школи на підставі заяви батьків;

- *доцільність* – передбачає підпорядкування змісту, форм, методів, засобів роботи головній меті;
- *неперервність* – забезпечує постійність і наступність у навчально-виховній діяльності учнів;
- *нестандартність* – обумовлює своєрідність, оригінальність організації роботи.

Соціальна програма гімназії

ЛІТНЯ ШКОЛА РОЗВИТКУ „БАРВІНОК”

Мета:

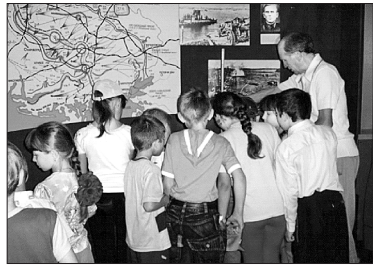
- забезпечити комплексне оздоровлення дітей;
- створити сприятливі умови для розвитку творчого та інтелектуального потенціалу особистості з урахуванням інтересів, можливостей, нахилів.

Основні завдання:

- використання Літньої школи розвитку як стартового майданчика в пошуках дитиною можливостей для позитивної самореалізації, цікавого й корисного проведення вільного часу; залучення дітей у процес самореалізації в певних видах діяльності;
- створення, вдосконалення та відпрацювання ефективних технологій, методик роботи, організації взаємодії дитячого та дорослого колективів;
- використання навколишньої природи як джерела оздоровлення дитини;
- пошук нових форм пропаганди здорового способу життя.

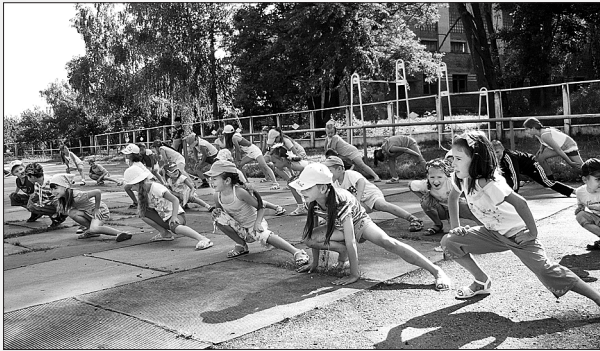
Робота в Літній школі розвитку спрямована на:

- соціалізацію та індивідуалізацію дітей через участь у заходах;
- саморозвиток через забезпечення умов для самопізнання, самовизначення, самореалізацію;
- становлення через психологічні тренінги, навчання, консультації.

У сучасних умовах популярною формою організації оздоровчо-виховного процесу стало проведення в Літній школі розвитку тематичних змін. Провідна ідея такої тематичної зміни становить той стержень, який об'єднує в одне ціле все розмаїття справ та форм дозвілля, діяльності, робить час перебування в школі цікавим і корисним для дітей. Вибір теми зміни дає змогу підвищити ефективність роботи працівників Літньої школи, допомагає їм зосередитися на обраному напрямі, конкретизувати мету та завдання роботи, підібрати матеріали.

Тематичні зміни можуть мати оздоровче, спортивне, туристичне, інтелектуальне, морально-етичне, естетичне спрямування. Провідна мета будь-якої тематичної зміни – розвиток кожної дитини, її індивідуальності й неповторності в специфічних умовах (тимчасовий колектив, природні умови, інтенсивні форми життєдіяльності).

Вислови наших випускників:

Гімназія — це другий дім для мене, де я знайшов тепло, розуміння й підтримку з боку педагогічного колективу.

Дмитро Хмелюк

Роки навчання в гімназії стали тим надійним фундаментом, на якому кожен із нас будуватиме своє майбутнє.

Павло Жлоба

Гімназія розбудила в мені бажання йти до мети.

Віталіна Шинкоренко

Роки навчання в гімназії додали мені впевненості в собі й вселили віру в себе.

Олександр Гавриленко

Гімназія стала для мене світом, де я відчуваю себе особистістю й прагну до вершини.

Ірина Павленко

По закінченню гімназії несучи по життю почуття гідності й бажання жити не тільки заради себе.

Юлія Шульга

Наталія Корж

Школа — это стиль воспитания, обучения и жизни. Реализация личностного потенциала ученика: индивидуальная траектория его образования и гимназический образовательный округ

В статье представлено практическое применение в учебном заведении идей С. Русовой с целью развития творческих, интеллектуальных способностей ребенка. Педагогический коллектив работает над формированием свободной, успешной личностью, которая может взять на себя ответственность, есть хозяином собственной судьбы и судьбы своего народа, над развитием ключевых компетенций, воспитанием новых способов мышления и деятельности.

Ключевые слова: интеллектуальные способности, творческие способности, индивидуальная самореализация, гимназический образовательный округ.

Nataliia Korzh

School is a style of education, teaching and life. Realization of personality potential of students: individual trajectory of their education and high school educational district

The article presents practical introduction of ideas of S. Rusova in the educational establishment with the purpose of developing creative, intellectual capabilities of the child. The pedagogical staff direct their efforts on cherishing a free, successful personality who takes the responsibility, is the master of his own fate and the fate of his people. The efforts are directed on the development of key competencies, education of new ways of thinking and activity.

Keywords: intellectual capabilities, creative capabilities, individual self-realization, high school educational district.

**Інноваційна
школа**

УДК 37.015.31:
37.057

Переможець
конкурсу
„Первоцвіт”,
III місце

СУПРОВІД ТА ПІДТРИМКА ОБДАРОВАНИХ ШКОЛЯРІВ У ГРОМАДСЬКО АКТИВНІЙ ШКОЛІ

*Усі близькі й далекі наші плани починаються зі школи.
Саме тут, у стінах школи, формуються, набувають знань і
морального здоров'я наші діти, онуки,
і чи будуть вони громадянами, гідними своєї країни
й свого часу, залежить від школи
та уваги до її справ усієї нашої громадськості.*
О. Захаренко

*Пропонується досвід роботи громадсько активної
школи, де вважають, що позитивні зміни в громаді
можливі лише тоді, коли люди відкриті та працюють
разом для вирішення спільних проблем. Громадсько ак-
тивна школа включає життя в свої уроки, позаурочну
діяльність, створюючи єдине поле грома-
дянського виховання не тільки учнів, а й
інших учасників освітнього процесу. В ре-
зультаті йде комплексне, системне вихо-
вання громадянина не тільки в школі, а й
поза її межами.*

Ключові слова: громадсько активна школа, гро-
мадське виховання, волонтерські проекти.

**Наталія
НЕРУШ**

Директор
Хотівського
НВК „ЗОШ І-ІІІ
ступенів-гімназія”,
Київська область

1 вересня 2008 року для юних хотівчан, їхніх батьків, вчителів був незвичайним днем: Президент України В.А. Ющенко урочисто відкрив новий освітній заклад – Хотівський навчально-виховний комплекс „Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-гімназія”. Цього свята наша громада чекала давно, адже впродовж тривалого часу велося будівництво нового сучасного приміщення Хотівської школи. Сказати, що просто чекали – не зовсім правильно: весь

педагогічний колектив, вся батьківська громадськість активно долучалися до процесу будівництва.

Нова школа-гімназія – це новий етап у шкільній освіті села, але в ній також зберігаються добрі традиції, започатковані попередниками – багатьма поколіннями учнів і вчителів.

3 вересня 2009 року наш заклад обрав новий шлях розвитку – перехід від традиційної школи до громадсько активної, адже позитивні зміни у громаді можливі лише тоді, коли люди відкриті та працюють разом для вирішення спільних проблем. Інакше і бути не могло, адже громада села зробила все можливе,

щоб створити для своїх дітей найкращі умови для навчання та розвитку.

Ідея громадсько активної школи не є новою, адже історично українська школа завжди була центром місцевої громади. Школи виконували не тільки навчальну функцію, вони активізували та навчали всю громаду. Сьогодні в Україні є нагальна потреба творчо використати цей досвід, оскільки в багатьох містах, містечках, а особливо в селах нашої країни, здебільшого школа є єдиним осередком освітнього, культурного й духовного життя громади.

Сучасна школа повинна дати учням не тільки певні знання, уміння й навички, а й виховати соціально адаптовану та громадсько орієнтовану особистість, яка зможе після закінчення школи успішно зайняти своє місце в житті.

А для цього необхідно мікросередовище всередині школи сполучити з реальною дійсністю навколо школи.

Громадсько активна школа (ГАН) включає життя в свої уроки, позаурочну діяльність, створюючи єдине поле громадянського виховання не тільки учнів, а й інших учасників освітнього процесу. У результаті йде комплексне, системне виховання громадянина не тільки в школі, а й поза її межами. Проаналізувавши та оцінивши ступінь виконання місії школи, вивчивши ситуацію в територіальній громаді, було визначено потреби школи та можливі способи їх задоволення спільно з громадою.

ВІЗИТКА ШКОЛИ

У Хотівській школі-гімназії нині навчається 572 учні (11 класів початкової школи, 4 класи загальноосвітньої школи, 9 гімназійних класів). Педколектив нараховує 60 учителів, адміністративно-технічний персонал – 30 осіб. Середній вік педагогів – 38 років, чверть колективу – випускники Хотівської школи.

НВК має суспільно-гуманітарний профіль з поглибленим вивченням економіки і права. Учні вивчають три іноземні мови: англійську, німецьку, французьку.

З 2010-2011 н.р. у Хотівському НВК „ЗОШ І-ІІІ ступенів-гімназія” запроваджено профільне навчання, яке передбачає врахування освітніх потреб, нахилів і здібностей учнів, створення умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення, що забезпечується за рахунок змін у цілях, змісті, структурі та організації навчального процесу.

На базі закладу працює вечірня школа, яка задовольняє освітні потреби осіб, що хочуть навчатися без відриву від роботи, та міжшкільний навчально-виробничий комбінат (МНВК). МНВК – це навчальний заклад, який забезпечує потреби учнів у профорієнтаційній, допрофесійній та професійній підготовці. На базі комбінату в усіх учнів 10-х класів проводиться вивчення курсу „Автосправа”, після закінчення якого дівчата отримують водійські посвідчення категорії „В”, а хлопці – „В” і „С”.

НВК має 2 комп’ютерні класи на 22 робочі місця; 4 інтерактивні дошки; мультимедійну систему в актовій залі; комп’ютеризовані робочі місця бібліотекаря, методичної служби, секретаря-діловода.

Ще одним значним результатом є те, що з 2009-2010 н.р. у Хотівському НВК „ЗОШ І-ІІІ ступенів-гімназія” розпочалось впровадження 2-х нових навчальних курсів для учнів, створених в рамках програми Intel „Шлях до успіху” за підтримки проекту ПРООН „Соціальна інтеграція та розвиток громадянської відповідальності молоді в Україні”.

Хотівський НВК має прекрасну матеріальну базу для занять фізичною культурою та спортом. Це величезна спортивна зала площею 800 кв.м., стадіон зі штучним покриттям, кімнати для занять шашками та шахами, настільним тенісом, тренажерна зала, тренерські та душові кімнати. Для занять спортом задіяне також і підвальне приміщення, де розміщені тир та зал для занять різними видами боротьби.

В школі працює 8 спортивних секцій:

- з волейболу (хлопці та дівчата);
- з баскетболу;
- з великого тенісу;
- секція спортивної гімнастики;
- заняття айкідо та джиу-джитсу;
- секція з футболу;
- гурток спортивного туризму.

Керівник спортивної секції з футболу Шевчук Віталій Анатолійович створив команду учнів, яка може конкурувати з суперниками на ігровому полі в масштабах району та області.

На основі місії були розроблені нові цілі й завдання школи, спрямовані на роботу з місцевою громадою та гуманізацію відносин із працівниками школи; на залучення членів громади до управління школою та участь школи у прийнятті рішень на місцевому рівні.

Засідання ради ГАШ

З ІСТОРІЇ ГРОМАДСЬКО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

Перша програма громадсько орієнтованої освіти була розроблена в 1935 році в м. Флінт (штат Мічиган, США). Вона базувалася на положенні американського педагога Джона Дьюї: „Освіта не є підготовкою до життя, освіта є самим життям”. Прикладом такої школи в Україні можна назвати Сахнівську школу, що на Черкащині, директором якої працював видатний український педагог О. Захаренко. Він говорив: „Усі близькі й далекі наші плани починаються зі школи. Саме тут, у стінах школи, формуються, набувають знань і морального здоров'я наші діти, онуки, і чи будуть вони громадянами, гідними своєї країни й свого часу, залежить від школи та уваги до її справ усієї нашої громадськості”.

Усі громадсько активні школи мають спільну філософію освіти. Така школа має на меті стимулювання активної участі всіх у вирішенні проблем, що існують у спільноті, постійний пошук відповідних шляхів досягнення спільних цілей та ретельну оцінку результатів діяльності.

Створена Рада громадсько активної школи, куди входять представники вчительського та учнівського колективів, а також усіх установ, що розміщені на території сільської ради, сільський голова, голова батьківської ради. Це забезпечує участь усіх у вирішенні проблем школи, в управлінні розвитком школи.

У школі діє система методичної та виховної роботи, основними принципами якої є демократизація, партнерство та волонтерство. Більшість учителів школи залучена до керування різного рівня проєктами. Вся робота педагогічного колективу спрямована на створення оптимальних умов для розвитку та реалізації всіх складових здоров'я особистості, прояву різних видів обдарованості дитини: інтелектуальної, фізичної, духовної, соціальної. Крім того, започатковано роботу з пошуку та виховання лідерів, волонтерів.

Щоб здійснити перехід до громадсько активної школи, на педагогічній раді було обрано тему, над якою колектив школи буде працювати протягом найближчих років, „Об'єднання зусиль школи, батьків, громадськості в процесі навчання, виховання та розвитку гармонійно розвинутої, високоосвіченої громадсько активної, національно свідомої особистості”.

Було створено робочу групу ГАШ, яка розробила „Проєкт переходу від традиційної школи до школи громадянського становлення”, розрахований на 3 роки (див. вріз на С.71).

Якість освіти залежить від багатьох компонентів, але в першу чергу від якості педагога. Особистісно-професійний розвиток педагога здійснюється найбільш інтенсивно, коли він включається в дослідно-експериментальну роботу. Участь в інноваційній діяльності формує і нову професійну позицію вчителя. Акмеологічна професійна позиція педагога підвищує якість його діяльності та стимулює саморозвиток, а значить, і якість освіти в цілому.

Мета методичної роботи в Хотівському НВК „ЗОШ І-ІІІ ступенів-гімназія”: організувати умови підвищення кваліфікації та нарощування кадрового потенціалу школи, підготувати вчителя як суб'єкта професійної діяльності, соціального життя, суб'єкта особистісної самореалізації, самоактуалізації та самоорганізації.

Для керівництва та координування методичної роботи в школі затвердили склад методичної ради та **дворівневу методичну структуру**:

I рівень – методичні об'єднання (принцип об'єднання – колективно-предметний);

II рівень – творчі групи (принцип об'єднання – за напрямом діяльності по модернізації всіх сфер шкільного життя).

ТВОРЧІ ГРУПИ з модернізації різних напрямів діяльності школи

Творча група „Інформатизація діяльності школи” розробила про-

МОДЕЛЬ ГРОМАДСЬКО-АКТИВНОЇ ШКОЛИ

Мета діяльності навчального закладу: Створення школи громадського становлення для реалізації здібностей і обдарувань учнів через упровадження компетентнісної, особистісно зорієнтованої освіти, виховання здорової, демократичної та успішної особистості – активного учасника громадського життя місцевої спільноти.

Місія школи: створення освітнього простору, який забезпечує процес навчання, розвитку та виховання гармонійно розвинутої, високоосвіченої, соціально активної й національно свідомої людини, наділеної глибокою громадською відповідальністю й патріотичними почуттями.

На основі місії були розроблені нові цілі і завдання школи, спрямовані на роботу з місцевою громадою та гуманізацію відносин із працівниками школи; на залучення членів громади до управління школою та участь школи у прийнятті рішень на місцевому рівні.

Модель школи включає в себе три складові:

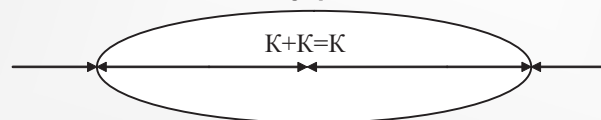
1. Демократизація школи.
2. Партнерство школи й місцевої громади.
3. Волонтерство.

Компонент „Демократизація школи” спрямований на формування демократичної культури як основи розвитку громадянського суспільства через реалізацію демократичних принципів в усіх аспектах шкільного життя та сприяння розвитку учнівського самоврядування.

Демократизація управління – це відмова від командно-адміністративного стилю й методів керівництва, заохочення ініціативи й новаторства; оволодіння культурою спілкування, суперечок, диспуту; обмеження адміністративного контролю та введення самоконтролю; упровадження учнівського самоврядування; створення атмосфери співробітництва, підвищення персональної відповідальності за наслідки роботи кожного працівника школи.

Модель управління

У рамках даної моделі **Керівник** і **Колектив** виступають як члени єдиної **Команди** (три К). Важливу роль у формуванні іміджу організації відіграє не ►

сам керівник, а керівники проектних груп – активні члени колективу. При демократичному управлінні підвищується роль науково-методичної ради, авторитет посади підпорядковується авторитету думки.

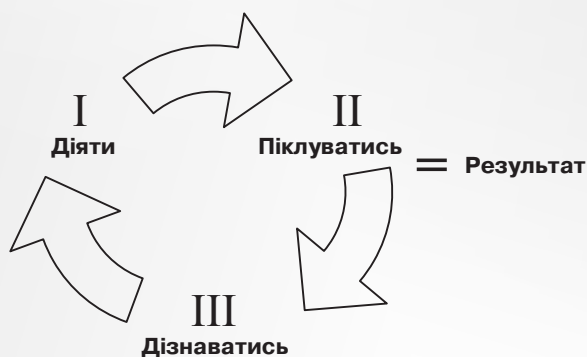
Демократизація уроків – робота, спрямована на зміну поведінки і традиційних методів проведення й оцінювання занять.

Партнерство – це найефективніша форма відносин між школою й іншими інститутами, співтовариство для досягнення спільної мети. Партнерство встановлюється за допомогою соціальної взаємодії. Партнерство на базі школи дає можливість поліпшити імідж школи, залучити додаткові людські й матеріальні ресурси для її підтримки, сприяти задоволенню потреб та інтересів громади.

Волонтерство – найпопулярніший компонент моделі ГАШ.

Суть цього компонента полягає у створенні організованої системи, яка перетворює волонтерство у невід’ємну частину шкільного життя. Ця система сприяє тому, щоб людина стала активним членом своєї громади, щоб учні – добровольці ставали дорослими-волонтерами. Волонтер – це людина, яка за власним бажанням, без оплати та примусу віддає свій час, енергію, знання, сили, досвід на здійснення діяльності, яка приносить користь іншим людям і суспільству в цілому.

Модель людської дії

Ця модель демонструє, як народжується людська дія. Вона складається з виникнення мотивації щодо якоїсь проблеми, отримання інформації відносно шляхів, якими можна діяти для її розв’язання. До того ж людина може починати з будь-якої ланки: пошуку інформації, безпосередньо з дії, з отримання певної інформації. Але дуже важливо починати саме з діяльності. Така нескладна початкова дослідницька або волонтерська діяльність прояснює для учнів певні аспекти навколишньої реальності, що викликають їх занепокоєння, хвилювання, потребу потурбуватися про щось, що має стати кращим. Людина піклується тільки тоді, коли бачить результат або вірить в нього. Коли дитина розуміє, що вона може діяти, вона починає „дізнаватися” і „піклуватися”.

Таким чином волонтерська діяльність викликає в учнів мотивацію до отримання нових знань, бажання допомогти іншим і самому стати кращим.

ект „Упровадження ІКТ в навчально-виховний процес”. В рамках цього проекту було створено сайт школи (<http://www.hotschool.ucoz>).

Пріоритетним напрямом розвитку освіти зараз є формування високого рівня інформаційної культури кожного члена суспільства, впровадження сучасних ІКТ у навчально-виховний процес. Використання цих технологій потребує внесення змін у структуру процесу навчання, а також формування ІТ-концепцій учителів. Тому дуже важливим кроком у підвищенні кваліфікації вчителів було навчання в рамках освітніх програм Intel „Навчання для майбутнього” та Intel „Шлях до успіху”.

Навчання пройшли 18 учителів, серед них і вся адміністрація школи. Навчалися двома групами – у січні 2009 р. та у червні 2009 р.

Значним результатом є те, що вчителі почали використовувати комп’ютерні технології в роботі з учнями по-новому, включаючи проектні технології, розвиваючи методики. Діти самі створюють Power Point презентації для підсумкових уроків за темами, випускають бюлетені та буклети.

Але найціннішим є те, що вчителі, які пройшли навчання, тепер самі проводять тренінги та обмінюються набутим досвідом з колегами. Тренінги проводять не лише для вчителів своєї школи, а й для колег з інших навчальних закладів.

У школі діє наукове учнівське товариство „Нова

генерація”, девіз якого: „Ми – нове покоління. І наші дороги ведуть до успіху”. До складу наукового товариства входять такі підструктури: члени МАН, Юні астрономи, Юні фізики, Юні екологи, Юні математики та журналісти.

З 2010-2011 н.р. в навчальний план для 8-х класів введено уроки стійкого розвитку („Екодемія – освіта для стійкого розвитку”) завдяки співпраці української громадської організації „Вчителі за демократію та партнерство” та міжнародній організації „Глобальний план дій” (Швеція).

Навчальний курс стосується способу життя учня у сфері повсякденного використання ресурсів (енергії, води, здоров’я, рослин, стосунків з іншими людьми, покупок та відходів). Тому його головною особливістю є взаємозв’язок між уроком і життям учня та його родини.

В рамках цього курсу восьмикласники реалізували цікавий дослідницький проєкт „Вивіз сміття з території Хотівської сільської ради”, результати якого презентували на засіданні ради громадсько активної школи. Це й кількість контейнерів для сміття: існуюча й потрібна, місце їх встановлення, аудит щодо сплати за вивіз сміття, користування послугами Пункту прийому вторинної сировини (с. Круглик) та ін.

Наступний постійно діючий проєкт „Чисте село” передбачає систематичну роботу екокоманд щодо прибирання прилеглої до

ПРОЕКТ ПЕРЕХОДУ ВІД ТРАДИЦІЙНОЇ ШКОЛИ ДО ГРОМАДСЬКО АКТИВНОЇ

Щоб здійснити перехід до громадсько активної школи, на педагогічній раді школи було обрано тему, над якою працюватиме педагогічний колектив закладу найближчі роки: „Об’єднання зусиль школи, батьків, громадськості у процесі навчання, виховання та розвитку гармонійно розвиненої, високоосвіченої, громадсько активної, національно свідомої особистості”.

Було створено робочу групу ГАШ, яка розробила „Проєкт переходу від традиційної школи до школи громадянського становлення”, розрахований на 3 роки:

1 рік. Теоретичне вивчення (2009-2010 н.р.):

- знайомство з досвідом ГАШ;
  - опрацювання літератури;
  - розподіл управлінських функцій;
  - побудова моделей нових технологій;
  - навчання для колективу;
  - розробка стратегічного плану розвитку школи.
- ### 2 рік. Практичне впровадження (2010-2011 н.р.):
- створення ради ГАШ;
  - робота педколективу згідно стратегічного плану розвитку школи;
  - розробка і реалізація загальносільських проєктів.

3 рік. Узагальнення (2011-2012 н.р.):

- обробка та аналіз результатів;
- проєктування роботи згідно результатів;
- опис досвіду, підготовка науково-методичного звіту

Робоча група протягом року проводила тематичні засідання, на яких були вивчені основні теоретичні питання:

1. Філософія та концепція ГАШ. Законодавчо-нормативна база.
2. Шкільний фінансовий менеджмент.
3. Особливості управлінських компетенцій.
4. Створення ради ГАШ.
5. Дитячі громадські об’єднання.
6. Стратегічне проєктування.
7. Організація учнівського самоврядування в ГАШ.
8. Соціологічні методи вивчення громадської думки.
9. Науково-методичний супровід розвитку ГАШ.

Були проведені практичні заняття:

1. Збір інформації, аналіз даних, звіт.
2. Проведення ефективних зборів.
3. Стратегічне планування і проєктний цикл.
4. Планування і проведення волонтерських акцій.

Робоча група розробила нову Концепцію розвитку Хотівського НВК „ЗОШ І-ІІІ ступенів-гімназія” як громадсько активної школи та відповідно до неї Програму розвитку школи.

школи території. Діти не просто прибирають сміття, а вчаться його сортувати, здавати до пункту прийому вторинної сировини. Саме цей проект увійшов до епізоду документального навчально-пропагандистського фільму про поводження з твердими побутовими відходами, знятого Проектом міжнародної технічної допомоги, Швейцарсько-Українським проектом „Підтримка децентралізації в Україні”

DESPRO, що фінансується Швейцарською Агенцією розвитку та співробітництва (SDC), займається проектами громад з водопостачання та твердими побутовими відходами.

МО вчителів іноземної мови

МО вчителів початкових класів

Продовжуючи тему екології, в рамках проекту „Партнерство”, радою громадсько активної школи було визначено основну проблему, на вирішення якої потрібно об'єднати свої сили. Це – питання екології. В школі створили робочу групу, яка розробила „Екологічну програму”, в якій враховано участь всіх установ території сільської ради. „Екологічна програма” сприятиме вибору екологічного стилю життя людей.

Виховна система закладу – не штучно вигадана робота, не певна кількість заходів, які проводяться спонтанно від випадку до випадку, а спосіб життя всіх класів, педагогічного колективу з визначеними законами, традиціями, зі структурою прав та обов'язків. Робота колективу направлена на створення сучасного закладу, який би відповідав усім вимогам сучасності, забезпечував високий рівень освіти, розвитку природних задатків здібних та обдарованих дітей, розкриття їх

талантів. Розвиток творчої ініціативи та активності відбувається в тісній співпраці вихованців та педагогів-вихователів, класних керівників. Об'єднуючись спільною метою, спільними життєвими турботами, вони будують свої відносини на основі співробітництва та довіри.

Для кращого знайомства з системою гурткової роботи у вересні на загальношкільній батьківській конференції презентуються всі гуртки (більше 20), які будуть працювати в навчальному році. Батьки мають змогу познайомитися з керівниками, особливостями занять, правилами та досягненнями.

Щоб якнайбільше залучити спеціалістів до роботи з дітьми, було відкрито на базі Хотівського НВК філіал Чабанівської школи мистецтв. Це дало змогу створити два хореографічні колективи, які відвідують близько ста осіб.

В 2010 році на базі Хотівського НВК було відкрито **Родинний центр „Мамаї”**. Нині його відвідують майже півсотні хотівських школярів. Частими гостями та учасниками центру є батьки. Керувати студіями запрошені відомі майстри з м. Києва. *Розпис по склу, витинанки, виготовлення ляльки-мотанки* веде Світлана Рак, донька відомої народної художниці Анастасії Рак. *Гончарству* вчить художник-кераміст Зоя Предко, а *плетсти іграшки з соломи* – член Національної спілки майстрів народного мистецтва України Раїса Павленко. Лауреат президентської премії „Таланти

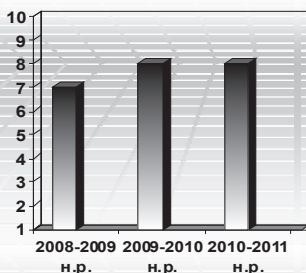
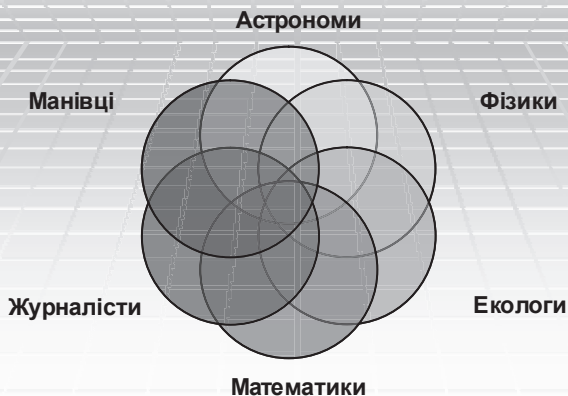
Майстер-клас

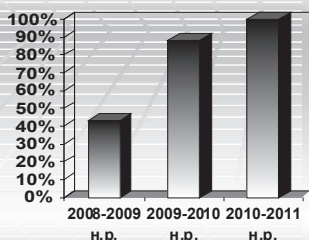
Кабінет релаксації для вчителів

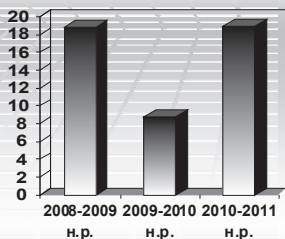
До складу наукового товариства входять:

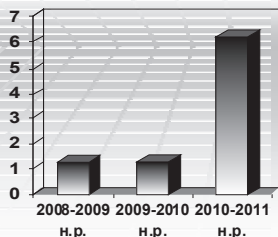
Учасники конкурсу-захисту робіт МАН

Призери та переможці

Переможці та призери II етапу Всеукраїнських предметних олімпіад

Учасники III обласного етапу Всеукраїнських предметних олімпіад

України – 2001” та міжнародних премій анімаційного кіно в Україні, Франції та Росії Вікторія Чайка допомагає дітям опанувати *мистецтво анімації*. Студент Києво-Могилянської академії, голова відділу Братства козацького бойового звичаю „Спас” козак Іван Матейко навчає хлопців *козацького звичаю*. Заняття з *вишивання* для дітей та дорослих проводить завідувач сектору тканин музею Івана Гончара, яка володіє понад 200 техніками традиційного шиття Тетяна Кошмаренко. *Студію „Акварелі”* веде співзасновниця Центру Оксана Денисевич. Керівником *фольклорно-етнографічного гурту „Будимир”* є Мирослава Вертюк, старший науковий співробітник центру народної культури „Музей Івана Гончара”, засновник та виконавчий директор Всеукраїнського дитячого фольклорного фестивалю „Орелі”.

Для розвитку громадської активності в школі розробляються й реалізуються **волонтерські проекти**, щоб усі учні мали змогу долучитися до них, відчули себе потрібними школі, рідному селу.

Толоки, присвячені Великоднім святкам та Храмовому святу (12 вересня), стали традиційними.

У сучасних умовах екологічних негараздів вже надто гостро постає питання екологічної безпеки майбутніх поколінь. Вирішення цих питань вже сьогодні повинні початися з кожної людини особисто, зі зміни її ставлення до природи, до влас-

ної екологічної свідомості. Залучення дітей до процесу формування екологічної атмосфери в селі повинно стати визначальним фактором відповідальності майбутнього громадянина, жителя села.

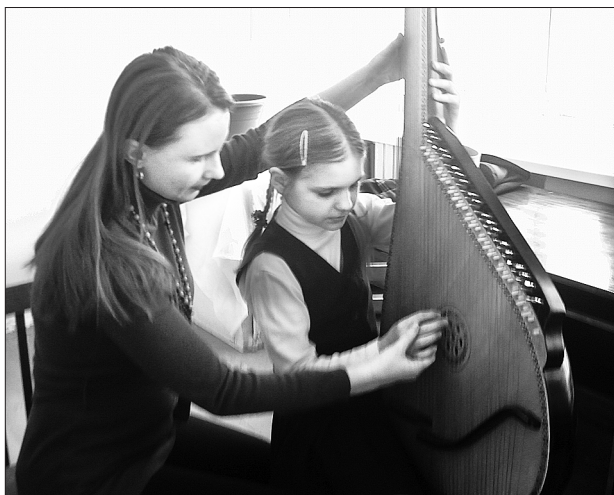
Щороку школа організовує два великі загальносільських свята:

3-й тиждень вересня — фольклорний фестиваль „Древо роду”, присвячений Дню села;

3-й тиждень квітня — свято „Паросток”, присвячений Дню Довкілля, Дню Землі, Дню Здоров'я.

Девізом свята є слова: „Плекаймо землю для нащадків!”. І це зрозуміло, адже проблеми збереження довкілля та власного здоров'я давно турбують людей. Ми вирішили не просто перейматися ними, а власними справами й зусиллями показати, як це можна й треба робити вже сьогодні.

Щороку третьої неділі вересня проходить Хотівський фестиваль „Древо роду”, присвячений Дню Села. Девіз свята: „Через плекання дерева роду — до цвіту власної душі”. Ідея дерева роду і сьогодні здатна об'єднати навколо себе. У співпраці Хотівський НВК, Хотівська сільська рада, сільська громада організують це свято. Екологія, культура, спорт, народна творчість, виставка книжок, конкурс вишиванок, майстер-класи для дітей та дорослих замість гучної сцени та феєрверку. Безумовно, життя йде вперед, суспільство набуває нових цінностей і вимагає формування нової культури.

Інноваційна школа

Переможець конкурсу „Первоцвіт”, III місце

Проте не ми творимо світ з початку. Наші землі мають прадавню історію та культуру, виплекану систему цінностей та моральних засад – як родинних, так і загальнолюдських. На цій основі й варто вибудовувати культурний проект майбутнього, концепцію свого буття. Приємно, що діти й молодь бачать свою роль у цьому проекті, адже саме на них лежить відповідальність за найближчий етап його реалізації. Активність довкола майстер-класів із народними майстрами (лялька-мотанка, витинанка, гончарство і т.д.) показала, що діти і в свято готові вчитися і працювати.

Цікавий волонтерський проект розпочався восени 2009 року. Територією Хотівської сільської ради в часи Великої Вітчизняної війни проходила найзапекліша Південна лінія оборони Києва 1941 р. В лісах через кожні 500-800 м. були розташовані доти (довготривали вогневі точки). Деякі з них, №151, 131 (с. Круглик, с. Кренище), вціліли до сьогодення. В одному з них – дот №131 ім. Лейтенанта Якуніна – учні 10-А класу Хотівського НВК разом з учителями, депутатами сільської ради, місцевими жителями підготували експозицію до 9 Травня. Звичайно, до цього там все прибрали, всередині зішкребли зі стелі заржавілий метал, побілили стіни, провели освітлення, на території спиляли зайві гілки дерев, позагрібали, встановили паркан і пофарбували. Експонати для ви-

ставки надали місцеві жителі, та найбільшу частину – пошуковець В'ячеслав Дзівалтовський. Протягом літа експозиція була в доті, її мали змогу відвідати всі бажаючі. А восени, щоб експонати не зіпсувались, їх було перевезено до Хотівського НВК.

За останні три роки змінилася динаміка вступу наших випускників до ВНЗ. Якщо в 2007-2008 н.р. із 31 випускника Хотівського НВК всього 19 осіб вступило до ВНЗ, що складає 61,3%, то в 2009-2010 н.р. кількість випускників збільшилась до 26, що становить 83,8%. Важливо відзначити і те, що за останні роки помітно збільшився відсоток випускників, які навчаються у ВНЗ на бюджетній основі.

Ми всі прагнемо жити у красивому і сучасному селі. А для цього треба кожному досягти краси духовної. Шлях цей нелегкий і тернистий, але варто бачити перед собою мету і наполегливо йти до неї. Відомий український педагог О. Захаренко писав: „Школа – це маленька держава. Вона не може існувати без ідеї, задуму, що захоплює дітей, учителів, батьків. Якщо така ідея зникає й не народжується у своєю розвитку. В ній нудьга і немає прогресу”. У Хотівському НВК нудьги немає і не буде, адже ми в постійному пошуку, наш заклад розвивається і ми знайшли свій власний варіант розвитку за моделлю ГАШ.

Наталія Неруш

Сопровождение и поддержка одаренных школьников в общественно активной школе

Предлагается опыт работы общественно активной школы, где считают, что положительные изменения в обществе возможны только тогда, когда люди открыты и работают вместе для решения общих проблем. Общественно активная школа включает жизнь в свои уроки, внеурочную деятельность, создавая единое поле гражданского воспитания не только учеников, но и других участников образовательного процесса. В результате идет комплексное, системное воспитание граждан не только в школе, но и вне ее.

Ключевые слова: общественно активная школа, гражданское воспитание, волонтерские проекты.

Natalia Neroush

Accompaniment and support of gifted schoolchildren in the public active school

The article suggests the experience of the public active school where positive changes in the community are considered to be possible only when people are open and work together for the solution of general problems. The public active school includes life into its lessons and after-class activity creating a united field of civil education of students and other participants of the educational process. As a result, the complex, system education of the citizen continues not only at school but also out of it.

Keywords: public active school, public education, volunteers' projects.

**Інноваційна
школа**

УДК 159.923.38:
37.018.51

**Переможець
за напрямом
конкурсу
„Первоцвіт”**

**Валентина
КАЛУЦЬКА**

Заступник директора з навчально-виховної роботи Летавського навчально-виховного комплексу „Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, ліцей” Чемеровецької райдержадміністрації Хмельницької обл., керівник творчої групи вчителів*

СТВОРЕННЯ ОПТИМАЛЬНИХ УМОВ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ТВОРЧИХ РЕСУРСІВ УЧНІВ І РОЗВИТКУ ЇХНІХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ОБДАРУВАНЬ

Автор ділиться практичними напрацюваннями щодо створення оптимальних умов виявлення творчих здібностей учнів і їх розвитку під час навчально-виховного процесу та в позаурочний час.

Ключові слова: творчі здібності, індивідуальна робота, інтелектуальні здібності.

У вересні 2001 року Летавська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів отримала статус закладу, який працює в інноваційному режимі: Летавський навчально-виховний комплекс „Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, ліцей”. Саме тоді було ви-

значено ключові проблеми закладу, концептуальні ідеї, які допомогли консолідувати колектив на творчу співпрацю, орієнтацію на інноваційну діяльність.

У наш час особливо гостра потреба в особистості, котра нестандартно мислить, спроможна розв'язати складні завдання, вміє зна-

ходити вихід з несподіваних ситуацій, розвиває свій внутрішній потенціал, Тому педагогічний колектив передусім створює оптимальні умови для виявлення творчих ресурсів учнів та розвитку їхніх здібностей та обдарувань.

З метою координації та системної реалізації різних видів діяльності, спрямованих на розвиток пізнавальних і творчих здібностей учнів у Летавському НВК, розроблена комплексно-цільова програма „Обдарованість. Інтелект. Творчість”. У програмі містяться *головні стратегічні напрями творчої діяльності колективу вчителів та учнів:*

- організаційна робота;
- творча та науково – практична робота учнів;
- науково-методична робота педагогічного колективу;
- сімейні аспекти розвитку обдарованої дитини;
- матеріально-технічне забезпечення програми.

З метою реалізації комплексно-цільової про-

*Члени творчої групи з підготовки матеріалів про досвід закладу на конкурс „Первоцвіт”: В.Я. Решетник, О.В. Нагурна, Т.В. Собань, О.Д. Шутяк.

грами щороку розробляється план на навчальний рік.

Виявлення здібних та обдарованих дітей – це тривалий процес. Тому у своїй роботі використовуємо спостереження вчителів-предметників, батьків, бібліотекаря. *Пошук здібних дітей здійснюється у багатьох сферах і за різними критеріями, а саме:*

- анкетування, тестування;
- урок;
- результативність письмових робіт;
- учнівські олімпіади, конкурси;
- бібліотека;
- виховна робота.

Різні види дослідження – анкетування, опитування, спостереження, бесіда, інтерв'ю – допомагають зібрати матеріали і створити **банк даних про потенційно обдарованих дітей**, який дає змогу відстежити динаміку та результативність розвитку обдарованої дитини.

Важливу роль у виявленні здібних та обдарованих дітей відіграє **шкільна психологічна служба**, яка забезпечує психологічний супровід розвитку здібних та обдарованих дітей упродовж усього іншого навчання у школі. Для розробки системи пошуку обдарованих учнів шкільним психологом підбрано *спеціальний комплекс психодіагностичних методик*:

- Анкета мотивів навчальної діяльності за Б. Пашневим. Анкета дає змогу методом парних виборів вивчити ставлення учня до восьми основних мотивів навчальної діяльності.

ВІЗИТКА ШКОЛИ

Адреса: село Летава Чемеровецького району Хмельницької області, вулиця Молодіжна, 3.

Засновник: Чемеровецька районна рада.

Рік заснування: 1937 рік.

Творче кредо педагогічного колективу: *У серце увійде лиш те, що йде від серця.*

Директор: *Собань Олександр Володимирович*, учитель вищої категорії, старший вчитель, відмінник освіти України, лауреат районної премії імені В. Сухомлинського. Велику увагу приділяє створенню умов для розвитку особистості учнів, розкриття та реалізації їх потенціалу, набуття ними життєво важливих компетенцій.

Кадровий паспорт у відсотках:

Кваліфікаційні категорії:

спеціаліст вищої категорії – 13-33%;

спеціаліст першої категорії – 9-23%;

спеціаліст другої категорії – 7-18%;

спеціаліст – 10-26%.

Педагогічні звання:

вчитель-методист – 1;

старший учитель – 4.

Пріоритетні напрями роботи:

Летавський навчально-виховний комплекс „Загальноосвітня школа I-III ступенів, ліцей” – це:

- школа становлення та розвитку життєвих компетенцій особистості;
- школа фізичної та екологічної гармонії;
- пілотна школа;
- школа професійної підготовки;
- освітній округ.

Знахідки та результативність:

- НВК – лауреат Всеукраїнського конкурсу „100 кращих шкіл України”;
- II місце на Всеукраїнському конкурсі на кращу модель сучасної сільської школи;
- переможець обласного етапу Всеукраїнського конкурсу – захисту сучасної моделі навчального закладу – Школа сприяння здоров'ю;
- переможець обласного етапу Всеукраїнського конкурсу „Моделей підготовки компетентного випускника загальноосвітнього навчального закладу”.

БАНК ДАНИХ ПРО ЗДІБНИХ ТА ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

1. Прізвище, ім'я учня:
Зубик Тарас.
2. Школа:
Летавський НВК.
3. Інтелект: *високий рівень, невербальний тип.*
4. Захоплення, здібності:
інформатика, математика, футбол, хореографія.
5. Продукт діяльності учня:
„На шляху до успіху”.

Навчальні роки

2005 – 2006	2006 – 2007	2007 – 2008	2008 – 2009
I місце на районній олімпіаді з інформатики	I місце на районній олімпіаді з інформатики	I місце на районній олімпіаді з інформатики	I місце на районній олімпіаді з інформатики
I місце на обласній олімпіаді з інформатики	I місце на обласній олімпіаді з інформатики	I місце на районній олімпіаді з математики	I місце на районній олімпіаді з математики
II місце на Всеукраїнській олімпіаді з інформатики		I місце на обласній олімпіаді з інформатики	I місце на обласній олімпіаді з інформатики
		I місце на Всеукраїнській олімпіаді з інформатики	III місце на Всеукраїнській олімпіаді з інформатики

- Опитувальник вивчення рівня пізнавальної активності учнів, розроблений Б. Пашневим, який дає змогу визначити рівень пізнавальної активності учня й порівняти його з нормативними показниками для різних вікових груп.
  - Тест „Шкала прогресивних матриць” Дж. Равена, який широко використовують у психологічній практиці для дослідження рівня розвитку загального інтелекту й невербальних здібностей.
  - Короткий тест творчого мислення П. Торренса. Тест призначений для виявлення творчих здібностей 6–18-річних учнів.
  - Опитувальник схильності до творчості Г. Девіса, призначений для виявлення схильності до творчої поведінки в повсякденному житті.
- На підставі отриманих даних розроблено спеціальну „Психодіагностичну карту пошуку обдарованих учнів”.

Обдаровані учні – це учні-олімпіадники, які повинні вміти змагатися, тобто належним чином зосередити зусилля, розподілити час роботи, правильно спланувати боротьбу за перемогу, вміти сконцентруватись, тобто діяти за певних екстремальних умов. А участь в олімпіаді – це і є неабиякі екстремальні умови – обмеженість часу, відсутність доступу до літератури, додаткового обладнання, сторонньої допомоги тощо.

Отже, психологічно готуючи учнів до інтелектуаль-

них змагань, враховуємо не лише їхні знання та здібності, а й темперамент кожної молодшої особистості. У змаганнях перемагає той, хто в екстремальних умовах найповніше реалізує свої знання та вміння, а досягти цього можна лише за умови правильно організованої підготовки та психологічної підтримки учнів. Тому у закладі проводяться тренінгові заняття, консультації з підготовки учнів до інтелектуальних змагань.

Важливим чинником в організації роботи з розвитку творчих здібностей та обдарувань учнів, на нашу думку, є різноманітність. Кожна дитина повинна мати змогу реалізувати себе, свої творчі здібності. Саме тому в нашому закладі була створена **Мала академія наук, мистецтв, техніки і спорту**.

Вона функціонує через систему клубів за інтересами, студій, гуртків, секцій, факультативів. Різні напрями роботи з учнями зосереджені в центрах „Інтелектуал”, „Культура і мис-

тецтво”, „Декоративно-прикладне мистецтво”, „Олімп”.

Центр „Інтелектуал” – це:

- анкетування, тестування;
- спецкурси та факультативи;
- шкільний науковий осередок „Еврика”;
- проблемно-дискусійний екологічний клуб „Vita”;
- літературна студія „Самоцвіти”;
- Євроклуб „Європа плюс”;
- клуб знавців англійської мови;
- предметні гуртки.

Центр „Культура і мистецтво” – це:

- філії районної музичної та художньої школи;
- зразковий дитячий танцювальний ансамбль „Летавчанка”;
- драматичний театр „Пролісок”;
- ляльковий театр „Грайлики”;
- гурток „Дзвіночок” (вокальний спів).

Центр „Олімп” – це:

- спортивна школа „Колос”;
- гурток „Біла тура”.

Інноваційна школа

Переможець за напрямом конкурсу „Первоцвіт”

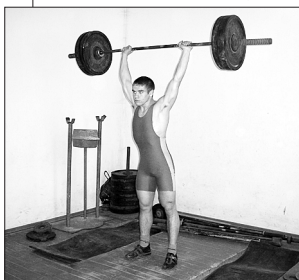
Члени музичного клубу „Дивограй” – переможці районного і призери обласних оглядів-конкурсів художньої самодіяльності, призери Всеукраїнського фестивалю мистецтв „Майбутнє України – діти”

Вокальний ансамбль „Дзвіночок” – переможець обласного огляду-конкурсу шкільної художньої самодіяльності

Секція важкої атлетики, яку веде тренер Василь Семенович Антонюк. Серед вихованців: 15 майстрів спорту, 37 кандидатів у майстри спорту, члени збірної молодіжної команди України, чемпіони всеукраїнських змагань. Випускник Летавського НВК Анатолій Дуцький – майстер спорту міжнародного класу, чемпіон України, призер чемпіонату Європи (Іспанія), володар кубка світу

Центр „Декоративно-прикладне мистецтво” – це:

- гурток „Дзвіночок” (вокальний спів);
- гурток „Чарівні блискітки”;
- гурток „Українська народна вишивка”.

Основні форми роботи із здібними та обдарованими учнями – це:

- створення банку обдарованих дітей;
- олімпіади;
- конкурси;
- фестивалі;
- інтелектуальні ігри;
- виставки;
- турніри.

З першого класу для учнів нашої школи створені умови для розвитку здібностей та обдарувань через систему спецкурсів та факультативів, індивідуальних занять та консультацій. Варіативна частина навчального плану формується на основі освітніх запитів, потреб учнів та їхніх батьків.

Вивчаючи інтерес учнів до спецкурсів та факультативів, моніторингова група застосувала тест структури інтересів та схильностей. Проаналізувавши дані моніторингового дослідження, експертна група прийшла до висновку, що, по-перше, щорічно зростає інтерес учнів до спецкурсів та факультативів; по-друге, встановила, які саме спецкурси та факультативи цікавлять учнів.

В цьому навчальному році учні нашої школи відвідують такі спецкурси та факультативи:

- країнознавство;

- біохімія нітрогеновмісних органічних сполук;
- основи підприємницької діяльності;
- власна справа;
- загальна географія;
- ділова українська мова;
- синтаксис української мови;
- основи риторики;
- основи вибору професії;
- історія географічних відкриттів і досліджень;
- про тебе;
- рівний – рівному;
- права дитини;

Індивідуальна робота із здібними та обдарованими учнями є продуманою та системною. Всі вчителі, які працюють із здібними учнями, складають індивідуальну програму, куди входять результати психодіагностики, рекомендації щодо розвитку учня, календарне планування.

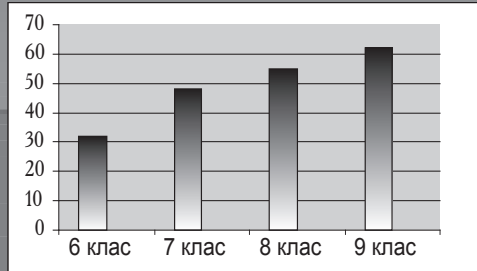
Для поліпшення індивідуальної роботи із здібними учнями, сприяння кращої підготовки до інтелектуальних змагань, олімпіад, конкурсів, турнірів в навчально-виховному комплексі організована робота наукового осередку, який надає школярам змогу займатися науково-дослідницькою та проектною діяльністю. Залучення учнів до виконання конкурсних, науково-дослідних робіт допомагає розвивати в учнів компетентність продуктивної творчої діяльності.

З метою розвитку інтелектуальних здібностей, інтересів та нахилів учнів в школі працює дискусійний клуб „Дебати”, інтелектуальний клуб „Інтелект”,

Вивчаємо інтерес учнів до спецкурсів та факультативів

Моніторингова група

тест структури інтересів та схильностей
Інтерес учнів до спецкурсів та факультативів
 (динаміка)

Інноваційна школа

Переможець за напрямом конкурсу „Первоцвіт”

Творча група вчителів працює над проблемою „Створення необхідних умов для розвитку здібностей та обдарувань особистості школяра”

Зразковий дитячий ансамбль танцю „Летавчанка”

Регіональний фестиваль-конкурс творчості сільської молоді „Летавчанка” збирає друзів»

клуб правових знань. В школі постійно проводяться інтелектуальні конкурси з базових дисциплін: „Що? Де? Коли?”, „Брейн-ринг”, „Найрозумніший”, інтелектуальні конкурси профільного спрямування.

Чи є ефективною робота нашої Малої академії наук, мистецтв, техніки та спорту? Окремим блоком у її структурі йде ефективний **Інтернет-проект „Школа олімпійського резерву”**, яким керує вчитель – методист В.В. Зубик. Інтернет-проект – це центр дистанційної підготовки до олімпіад з інформатики (проведення турнірів і змагань, у яких беруть участь учні з різних областей України) та гурток програмування при Хмельницькому центрі науково-технічної творчості учнівської молоді. У гуртку займаються 30 учнів з різних шкіл області, які спілкуються через Інтернет. Цей проект є досить ефективним. Наші учні беруть участь в Інтернет-олімпіадах, зокрема, у мережевій Інтернет-олімпіаді, яка проходить на базі Вінницького фізико-математичного ліцею та Міжнародній олімпіаді з інформатики „CHASOLIMP”, яка проходить у Німеччині. Випускник нашої школи Зубик Тарас був переможцем мережевої Інтернет-олімпіади (м. Вінниця) та Міжнародної олімпіади з інформатики „CHASOLIMP”, у 2008 році став переможцем Всеукраїнської олімпіади, за що отримав президентську стипендію.

Оскільки Летавський ліцей має хіміко-біологічний профіль, то одним з найбільш ефективних серед клубів за інтересами є **проблемно-дискусійний екологічний клуб „Vita”**, який визначив екологічні проблеми пріоритетними у своїй діяльності. Члени клубу займаються природоохоронною роботою, вивчають навколишнє середовище, займаються проєктною діяльністю, брали участь у Міжнародній науково-практичній конференції „Екологічна освіта і просвіта в сільській школі” та VI Міжнародному дитячому екологічному конгресі „Живи, Земле!”, стали переможцями Всеукраїнського фестивалю екологічної творчості „Свіжий вітер”, переможцями Всеукраїнських конкурсів „Мій голос я віддаю на захист природи”, „До чистих джерел”, „Парки – легені міст і сіл”, призерами обласного конкурсу „Смарагдові перлини Хмельниччини”.

Летавська учнівська виробнича бригада є постійним учасником Всеукраїнських зльотів учнівських виробничих бригад. У вересні 2010 року була учасником IV Всеукраїнського зльоту учнівських виробничих бригад у місті Луганську. Програма зльоту передбачала презентацію експозиції виставки досягнень „Щедрість рідної землі”. Одинадцятикласниця Олександра Ковбасюк була нагороджена грамотами Міністерства освіти і науки України та Національного

Краєзнавчий гурток „Пошук” при сільському музеї

ЛЕТАВСЬКИЙ НВК ПИШАЄТЬСЯ СВОЇМИ ВИХОВАНЦЯМИ

Тарас ЗУБИК – випускник Летавського НВК 2009 року. У цій молодій людині поєднуються сумлінність і наполегливість з природним обдаруванням. Незважаючи на юний вік, юнак здобув багато творчих перемог.

Брав активну участь у різноманітних олімпіадах, конкурсах. Але найбільше припала йому до душі інформатика. І це не випадково, бо з дитинства поряд із хлопцем був його батько, вчитель – методист Зубик Віталій

Віталійович. Мабуть, батько, як ніхто інший, зрозумів покликання сина, бо творчу особистість може виховати тільки творча особистість.

Ще будучи учнем 8 класу, наймолодшим учасником Всеукраїнської олімпіади з інформатики, Тарас Зубик став призером, отримавши диплом II ступеня, а через 2 роки він – переможець Всеукраїнської олімпіади. Навчаючись в одинадцятому класі, Тарас повторив свій успіх, знову ставши призером Всеукраїнської олімпіади. Ці успіхи – результат виняткової працездатності та обдарованості юнака. І вони були оцінені найвищою нагородою: **Тарас став лауреатом стипендії Президента України**. Зараз навчається у Київському університеті імені Т.Шевченка.

Юлія ВОЙТОВА – випускниця Летавського НВК 2007 року. Їй усе легко вдавалося: і вчитися на відмінно, і брати участь в олімпіадах, а ще й займатися в драматичному гуртку, бути активною учасницею художньої самодіяльності. Юлія неодноразово була призером районних олімпіад з української мови та літератури, перемцем та призером районного етапу Міжнародного конкурсу знавців рідної мови імені П. Яценка. До того ж

вона полюбляє читати та писати вірші, нариси. Юлія була призером (II місце) на Всеукраїнському фестивалі „Майбутнє України – діти”, номінація „Художнє читання”. Навчається у Кам’янець-Подільському університеті імені І. Огієнка.

Дмитро РЕШЕТНИК – випускник Летавського НВК 2008 року. Дмитро – творчий, наполегливий, працьовитий. Про нього кажуть: „Музикант від Бога”. Переможець районного конкурсу „Творча молодь Чемеровеччини”, лауреат трьох обласних конкурсів виконавців на народних інструментах „Подільський дивоцвіт”, переможець трьох обласних конкурсів художньої самодіяльності „Мистецька весна”, двох регіональних фестивалів – конкурсів

творчості сільської молоді „Летавчанка збирає друзів”, лауреат Всеукраїнського конкурсу музичного мистецтва „Провесінь”. Пише власну музику, імпровізує у стилі джаз. Навчається у Хмельницькому музичному училищі імені В. Заремби.

еколого-натуралістичного центру учнівської молоді за високий рівень знань в галузі біології, основ сільськогосподарського виробництва та II місце в секції „Рослинництво”. Всі члени делегації нагороджені дипломами.

Члени учнівської виробничої бригади були запрошені в місто Київ з нагоди 85-річчя з дня заснування Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді та юннатівського руху в Україні. Вони були учасниками всеукраїнської виставки „Турбота юних – тобі, Україно”, де Ковбасюк Олександра отримала грамоту Міністерства освіти і науки України за високий рівень виконання дослідницьких і практичних робіт в галузі сільського господарства. Керівник делегації Нагурна Оксана Василівна брала участь у науково-практичній конференції „Стратегічні орієнтири розвитку позашкільної освіти в Україні”.

Досить ефективною є також робота центру „**Культура і мистецтво**”. Ансамбль „Летавчанка” (керівник Домбровецька О.М.) – неодноразовий лауреат та дипломант районних та обласних оглядів конкурсів танцювальних колективів, лауреат V Міжрегіонального фестивалю танцю „Дністряночка” (м. Хотин), Міжнародного фестивалю хореографічного мистецтва „Солби Буковини” (м. Чернівці),

Всеукраїнського фестивалю творчості дітей села „Селянські зірочки” (с. Новонаталівка), Міжнародного фестивалю „Бидгащські імперії” (Польща), Міжнародного фестивалю „Перли Черемоша” (м. Вижниця).

Керівник зразкового дитячого ансамблю танцю „Летавчанка” Оксана Домбровецька стала ініціатором та автором ідеї регіонального фестивалю-конкурсу творчості сільської молоді „Летавчанка збирає друзів”, який проходив у червні 2006 року та у серпні 2008 року. Учасники фестивалю-конкурсу – самобутні ансамблі народного танцю, музики, пісні, майстри народних промислів із Хмельницької, Тернопільської, Львівської, Рівненської, Чернівецької, Чернігівської областей та АР Крим. Переможцем першого фестивалю, володарем найвищої нагороди став зразковий ансамбль танцю „Летавчанка”. Танцювальний колектив „Летавчанка” удостоєний високого звання „народний”.

При навчальному закладі працює філія **Чемеровецької музичної школи**, де учні здобувають музичну освіту з класу фортепіано, баяну, акордеону. Учні музичної школи – лауреати обласного конкурсу виконавців на народних інструментах „Подільський дивоцвіт”, переможці районного і призери обласного етапів огляду-конкурсу художньої

СХОДИНКИ ПЕДАГОГІЧНОГО ОЛІМПІУ

СОБАНЬ Олександр Володимирович – директор Летавського НВК „Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, ліцей”. Учитель вищої категорії, старший вчитель, лауреат районної премії імені В. Сухомлинського.

Велику увагу приділяє створенню умов для розвитку особистості учнів, розкриття та реалізації їх потенціалу, набуття ними життєво важливих компетенцій.

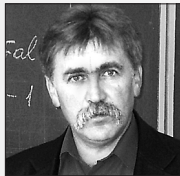
КАЛУЦЬКА Валентина Станіславівна – заступник директора з НВР, учитель вищої категорії, старший вчитель. Її учні – щорічні переможці районних олімпіад з української мови та літератури, переможці та призери районного етапу Міжнародного конкурсу знавців рідної мови імені П. Яцика.

РЕШЕТНИК Вікторія Ярославівна – заступник директора з ВР, учитель вищої категорії. Переможець Всеукраїнської суспільної акції „Громадянин”, педагог-консультант проєктів „Село майбутнього – екологічно чисте село”, „Нам є чим гордитися”, „Летавчанка – джерела духовності”.

ПОДУЩАК Антоніна Василівна – вчитель біології. Призер (ІІ місце) обласного конкурсу „Вчитель року – 2008”. Керівник шкільного проблемно – дискусійного клубу „Vita”.

ZUBIK Віталій Віталійович – вчитель інформатики, вчитель-методист вищої категорії, керівник Інтернет-проєкту „Школа олімпійського резерву”.

ZUBIK Людмила Михайлівна – вчитель математики вищої категорії, старший вчитель. Її учні – переможці районних та учасники обласних олімпіад з математики. Через всю систему роботи Людмили Михайлівни наскрізно проходить використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках математики.

SHUTYAK Оксана Дмитрівна – вчитель історії першої категорії. Вчителька успішно створює сприятливий мікроклімат уроку, підтримує пізнавальний інтерес учнів, забезпечує стимулювання зворотної інформації, використовуючи інтерактивні вправи. Її учні – переможці та призери районних та обласних олімпіад з історії.

НАГУРНА Оксана Василівна – вчитель біології. Її учні переможці і призери районних олімпіад з біології, призери обласного збору юних натуралістів. Оксана Василівна – керівник учнівської виробничої бригади.

ТУТ НАВЧАЛИСЯ ОДИНАДЦЯТЬ ГЕРОЇВ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ

У різних куточках України працюють нині сотні вчителів, лікарів, науковців, агрономів та багато інших спеціалістів, яким в свій час школа дала півтравку в життя. Ось дехто з них:

Приймак Оксана Георгіївна
Випускниця 1959 р., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Київської с/г академії.

Бойко Володимир Микифорович
Випускник 1979 р., державний радник юстиції; почесний працівник прокуратури України; член колегії Генеральної прокуратури України.

Щербань Михайло Ілліч
Доктор географічних наук, професор, лауреат Державної премії України 1993 р.

Чорний Дмитро Кирилович
Випускник 1944 р., інспектор карного розшуку.

Чинник Дмитро Васильович
Випускник школи 1951 р., начальник Хмельницького управління сільського господарства з 1970 по 1991 рр.

Байдок Анатолій Тимофійович
Випускник 1954 р., у 70-х роках – голова Львівського агропрому; у 80-х роках – ректор КПСПГ.

Волощук Анатолій Якович
Випускник 1955 р., кандидат технічних наук.

Кривохижий Петро Касіянович
Випускник 1940 р., кандидат філософських наук.

Ланівський Василь Петрович
Випускник 1938 р., кандидат філософських наук.

Маловічко Панас Якович
Випускник 1941 р., кандидат медичних наук, лікар-анестезіолог у м. Києві.

Лукиянчук Олександр Євгенович
Випускник 1979 р., аташе з питань безпеки в Єгипті, начальник ГУР МО України.

Зварич Анатолій Олександрович
Старший науковий співробітник Харківського авіаційного інституту, працівник Генштабу України.

самодіяльності „Зорепад” та регіонального фестивалю-конкурсу творчості сільської молоді „Летавчанка збирає друзів”, призери Всеукраїнського фестивалю мистецтв „Майбутнє України – діти”.

При Летавському НВК працює також філія Чемеровецької художньої школи.

Учні НВК, знаючи, що на формування їхнього здоров'я на 50% впливає спосіб життя, беруть активну участь у спортивних секціях, ДЮСШ. Спорт – життєве кредо багатьох учнів Летавського НВК: тут ось уже понад 20 років діє знаменита секція важкої атлетики, яку веде тренер Василь Семенович Антонюк. Вихованці Василя Семеновича – майстри спорту, члени збірної молодіжної команди України, чемпіони всеукраїнських змагань. Випускник Летавського НВК Анатолій Дуцький – майстер спорту міжнародного класу, чемпіон України, призер чемпіонату Європи (Іспанія), володар кубка світу.

Гордістю Летави є сільський музей – суб'єкт нашого освітнього округу. На базі музею працює краєзнавчий гурток „Пошук”, члени якого займаються пошуково-дослідницькою роботою краєзнавчого напрямку. Члени краєзнавчого гуртка брали участь у Всеукраїнському конкурсі „Голодомор 1932-1933рр. Україна пам'ятає”, беруть участь у конкурсах-захистах наукових робіт у МАН.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РОБОТА ВЧИТЕЛІВ

Творчу особистість може виховати тільки творча особистість. Ця не нами відкрита істина підказує: процес формування особистості учня нерозривно пов'язаний з процесом самореалізації педагога. Саме тому в структурі науково-методичної роботи нашого закладу паралельними блоками ідуть науково-методична робота вчителів та творча і науково-дослідницька робота учнів.

З метою поглиблення професійного і методичного рівня педагогів у роботі з обдарованими учнями використовуємо такі форми роботи:

- діагностика вчителів;
- психологічний практикум;
- творча група;
- консультації;
- засідання методоб'єднань;
- педрада;
- методична рада;
- самоосвіта;
- розробка методичних рекомендацій для вчителів, які працюють з обдарованими і здібними учнями.

Здійснюючи педагогічну діагностику, звертаємо увагу перш за все на знання методів роботи з обдарованими учнями, розуміння психологічних особливостей розвитку обдарованості, уміння використати методичні прийоми в роботі з обдарованими учнями.

В нашій школі був проведений психолого-педагогічний семінар „Обдарована дитина: як її виявити та розвинути здібності?” Творча група вчителів працює над проблемою „Створення необхідних умов для розвитку здібностей та обдарувань особистості школяра”. Надзвичайно важливою формою поглиблення професійного і методичного рівня педагогів є самоосвіта.

Невід'ємними учасниками навчально-виховного процесу є батьки. Адже часто саме вони визна-

чають подальшу долю дитини, тому зобов'язані враховувати сферу її обдарованості.

У роботі з батьками використовуємо такі форми роботи:

- діагностування батьків;
- тренінги;
- бесіди;
- консультації;
- заочний всеобуч для батьків;
- Дні відкритих дверей.

Питання виховання здібних та обдарованих дітей розглядаються на засіданнях піклувальної ради.

Надзвичайно важливою є **контрольно-аналітична діяльність та моніторинг.**

Щороку ми відстежуємо роботу кожного вчителя-предметника з обдарованими учнями. Проводимо порівняльний аналіз кількості учасників та призерів районних та обласних олімпіад з базових навчальних предметів.

Такий комплекс заходів дає змогу говорити не тільки про успіхи, а й про проблеми, які виникають, і вчасно реагувати на них, а це в свою чергу дозволить зробити систему роботи з обдарованими учнями посправжньому успішною.

Валентина Калуцкая

Создание оптимальных условий для выявления творческих ресурсов учеников и развития их способностей и одаренности

Автор делится практическими разработками по созданию оптимальных условий выявления творческих способностей учеников и их развития во время учебно-воспитательного процесса и во внеурочное время.

Ключевые слова: творческие способности, индивидуальная работа, интеллектуальные способности.

Valentyna Kaloutka

Creation of optimum conditions for educing creative resources of students and development of their capabilities and gifts

The author shares her practical experience on creation of optimum conditions of revealing creative capabilities of students and their development during the educational process and after classes.

Keywords: creative capabilities, individual work, intellectual capabilities.

**Інноваційна
школа**

УДК 159.923.38:
159.928.23

**Переможець
за напрямом
конкурсу
„Первоцвіт”**

НЕМАЄ НЕТАЛАНОВИТИХ ДІТЕЙ, Є НЕРОЗКРИТІ ДАРУВАННЯ

Про роботу сільського навчального закладу, де розкривають талант кожної дитини, йдеться у цій статті. Якщо вчитель – майстер своєї справи, то й діти біля нього будуть талановитими.

Ключові слова: позашкільна освіта, обдаровані діти, творче самовиявлення дитини.

В умовах швидкого оновлення суспільства відбувається зростання цінності творчого потенціалу особистості як одного з головних чинників соціально-культурного прогресу українського суспільства та держави. Система освіти України, яка включає заклади позашкільної освіти, покликана переорієнтувати навчально-виховний процес на формування особистості, підтримку та розвиток творчої обдарованості.

Головна мета комунального закладу „Районний Будинок учнівської молоді” Дубенської районної ради, як і позашкільної освіти в цілому, – створення умов для творчого, інтелектуального, духовного та фі-

зичного розвитку дітей та учнівської молоді у вільний від навчання час, підготовка підлітків до життя в умовах переходу до ринкової економіки під час упровадження якісно нових форм та методів організації позашкільної життєдіяльності підлітків, задоволення їх освітніх потреб для залучення до науково-експериментальної, дослідницької, технічно-конструкторської, художньої, декоративно-прикладної, еколого-натуралістичної та інших видів творчості.

Працівники нашого закладу переконані, що кожна дитина по-своєму талановита, з кожної може вирости творча особистість. Треба лише вихованням сприяти утворенню та прояву таланту. Дитина завдяки своїй унікальності й неповторності в нашій позашкільній установі розвиває, доповнює і вдосконалює свої природні задатки.

Особливість методів навчально-виховного процесу в Будинку молоді полягає у проектуванні таких педагогічних методик

**Людмила
КОЗАЧОК**

Керівник комунального закладу „Районний Будинок учнівської молоді” Дубенської районної ради, село Мирогоща, Рівненська область

та технологій, які могли б якнайповніше допомогти сільським дітям зорієнтуватися й самореалізуватися у складній багаторічній соціокультурній ситуації, заохочували максимально до творчого самовиявлення дитини, створювали такі стосунки в дитячому колективі, які є джерелом продуктивної творчої діяльності, насичували педагогічний процес творчою роботою, котра має велике духовне і соціальне значення.

Для самореалізації особистості у закладі діють гуртки художньо-естетичного, еколого-натуралістичного та науково-технічного спрямування. Виявленню обдарованих дітей, розв'язанню пріоритетних завдань навчання та виховання обдарованої учнівської молоді сприяє залучення їх до участі в конкурсах, виставках, змаганнях, науково-дослідницькій діяльності.

Щороку наш заклад поповнюється новими вихованцями. Для того, щоб оптимізувати умови створення нового дитячого колективу, до роботи залучаємо психолога, який за допомогою анкет, тестів допомагає виявити ті чи інші нахили та здібності дитини, надати рекомендації керівникам гуртків щодо організації навчально-виховної діяльності з урахуванням індивідуального підходу до вихованців. Вивчаючи процес адаптації учнів у позашкільному навчальному закладі, маємо змогу порівняти зміну соціального статусу учня в клас-

ВІЗИТКА ЗАКЛАДУ

Кількість педагогічних працівників у закладі – 21, з них сумісників – 7, з вищою освітою – 11; з середньою спеціальною – 8; керівників гуртків-методистів – 2; Відмінників освіти України – 2.

Девіз працівників закладу:

*До всього треба дотуку душі
Корінням в землю, крилами у небо
Де вічний пошук, там нема межі,
Там вічний рух – життя потребує*

Ми працюємо над:

- забезпеченням умов для розвитку інтелектуальних і творчих здібностей дитини;
- формуванням стійкого мотиву до творчої діяльності вихованців;
- вдосконаленням умінь та розвитком природних дарувань;
- оволодінням елементами дослідницької діяльності;
- забезпеченням змістовного дозвілля школярів.

Напрями діяльності: художньо-естетичний, еколого-натуралістичний, науково-технічний.

Кількість дітей, охоплених гуртковою роботою – 605;

18 гуртків – початкового рівня (365 дітей);

10 гуртків – основного рівня (165 дітей);

5 гуртків – вищого рівня (75 дітей).

Кількість шкіл Дубенського району, охоплених гуртковою роботою районного Будинку учнівської молоді:

- загальноосвітні школи I-III ступенів – 6;
- загальноосвітні школи I-II ступенів – 5;
- загальноосвітні школи I ступеня – 2.

Науково-методична проблемна тема закладу:

„Національно-патріотичне виховання в системі позашкільної освіти”

Ми беремо участь у конкурсах, змаганнях, виставках

Екологічний напрям – „Мій рідний край, моя земля”, „Збережемо ліси для нащадків”, „Зелений паросток майбутнього”, „Флора України – компас у зеленому світі”, „Збережемо первоцвіти”, „До чистих джерел”, „Мій голос я віддаю на захист природи”, „Птах року”, „Букет замість ялинки”, „Український сувенір”, „Рослини-рятівники від радіації”, „Свіжий вітер”, „В об'єктиві натураліста”, „Майбутнє лісу в твоїх руках”. Екологічні акції: День Землі, День довкілля, Дерево життя, До чистих джерел, Чиста Планета, Ріки мого дитинства. Змагання юних лісівників. Заочний конкурс-огляд на кращу екологічну стежку.

Науково-технічний напрямок: „Мирний космос”, „Космічні фантазії”, „Наш пошук і творчість – тобі, Україно”. Змагання з ракетомодельного спорту, авіа-модельного спорту, початкового технічного моделювання, кіно-, фотолюбительів. Фестиваль повітряних змій „Поліське небо”.

Художньо-естетичний напрямок: конкурси: „Юна зірка”, „Різдвяні дзвіночки”, „Воскресни, писанко!”, „Знай і люби свій край”, „Я хочу жити в якісному світі”, „Безпека та мир в Україні”, фестивалі духової музики.

Інноваційна школа

Переможець за напрямом конкурсу „Первоцвіт”

Юрій Момотюк, Микола Квятковський, Юрій Гдовін, Юрій Саюк, Роман Лазорик – „Золота” команда юних конструкторів повітряних зміїв. З 2004 року по 2010 рік – переможці обласного фестивалю повітряних зміїв „Поліське небо”

ному колективі та в гуртку. Проводиться втілення в навчально-виховний процес програмно-цільового підходу профільної та допрофільної освіти, компетентнісного підходу щодо розвитку креативного потенціалу обдарованих та здібних учнів, моніторингових досліджень рівня навчальних досягнень учнів для проектування методичної роботи з обдарованою та здібною молоддю на діагностико-проективній основі.

У процесі діяльності все ширше використовуються активні форми і методи роботи: мозкові штурми, диспути, дебати, аналіз ситуацій, рольові ігри, тренінги тощо.

Одним із завдань методичної служби районного Будинку учнівської молоді є підвищення кваліфікації педагогічних працівників із питань організації роботи з обдарованими учнями. 15.01.2010 року було проведено засідання школи молодого працівника психологічної служби з теми: „Врахування у навчально-виховному процесі психолого-педагогічних аспектів роботи з обдарованими дітьми”.

У процесі співпраці керівників гуртків та психолога вибудовується модель спільної діяльності та підтримки обдарованих дітей, залучення їх до пошукової діяльності, участь в роботі МАН. В закладі створений та поповнюється **банк даних „Обдарованість”**, де вміщено дані про переможців,

призерів Всеукраїнських та обласних оглядів, змагань та конкурсів. Робота з обдарованими учнями організується на основі нормативно-правових документів, які визначають даний напрям роботи.

Керівники гуртків працюють над створенням авторських програм для роботи гуртків. Пройшли апробацію і отримали схвалення відділу освіти та обласного інституту післядипломної педагогічної освіти робочі програми еколого-натуралістичного напрямку: „Знавці та любителі рослин рідного краю”, „Юні орнітологи” „Фітодизайн” Матвійчук В.А., методиста, керівника гуртків еколого-натуралістичного напрямку. „Конструювання повітряних зміїв” Шмигельського В.Я., методиста, керівника гуртків науково-технічного напрямку. Схвалені рішенням методичної ради закладу програми гуртків: „Мистецтво живого слова”, „Народні ремесла” (для гуртків початкового і вищого рівнів), „Бісероплетіння”.

Поряд із традиційними формами роботи з учнями: гуртки, виставки, екскурсії, участь в конкурсах і змаганнях, керівники гуртків використовують і нові. Відзначивши високу ефективність авторських шкіл та майстер-класів у роботі з вчителями, такі форми роботи почали застосовувати і в роботі з учнями, в рамках яких проводяться майстер-класи і виставки робіт вихованців, презентації.

НАШІ ПЕРЕМОГИ

МАТВІЙЧУК Віра Андріївна

Керівник гуртків еколого-натуралістичного напрямку Дубенського районного Будинку учнівської молоді.

В своїй роботі прагне допомогти дітям розвинути почуття прекрасного, пробудити творчі сили. Результатом власної педагогічної діяльності вважає **досягнення вихованців**, зокрема:

- Всеукраїнська молодіжна акція „Флора України – компас у зеленому світі” – *III місце* (2007 рік) – Панасюк Галина.
- Всеукраїнський конкурс „Зимовий облік птахів”, номінація „Творча робота” – *I місце* (2008 рік) – Савенкова Наталія.
- II етап Всеукраїнського конкурсу “Мій рідний край – моя земля” – *I місце* (2008 рік) – Савенкова Наталія, Федорук Ольга.
- II етап Всеукраїнського конкурсу „Рослини – рятівники від радіації” (2009 рік) – *I місце*.
- Обласний конкурс новорічно-різдвяна виставка „Новорічна композиція”, „Букет замість ялинки” – *I місце* (2006-2011 рр.) – Савенкова Наталія, Мельник Тетяна, Матюх Михайло, Лук’яничук Вікторія, Назаревич-Марченко Олена.
- Обласний заочний гуманітарний конкурс „Космічні фантазії” – *II місце* (2010 рік) – Усата Оксана.

ТАРАСЕНКО Валентина Миколаївна

Як керівник гуртка науково-технічного напрямку звертає увагу на залучення вихованців до творчої пізнавальної діяльності, розвиток та підтримку обдарованої молоді. Постійно урізноманітнює форми і методи своєї роботи, що дає можливість для досягнення її гуртківцями високих показників у різних конкурсах:

- *I місце* – обласний конкурс „Воскресни, писанко!” (2010 рік) – Тарасенко Андрій.
- *III місце* – обласний конкурс „Знай і люби свій край” (2010 рік) – Тарасенко Андрій.
- *III місце* – обласний конкурс „Різдвяні дзвіночки” (2008 рік) – Тарасенко Іван.
- *I місце* – обласна виставка з ПТМ (2009 рік).
- *I місце* – Всеукраїнська виставка з ПТМ (2010 рік)
- *III місце* – обласний конкурс паперопластики „Паперовий світ” (2009 рік) – Цимбаліст Марія.

ГОРДІЄНКО Людмила Іванівна

Керівник гуртків декоративно-ужиткового мистецтва районного Будинку учнівської молоді Дубенської районної ради з 1996 року. Цікавим напрямом роботи керівника гуртків з учнями є поєднання практичної діяльності з народознавчими традиціями. Гурток „Народні ремесла” став справжньою школою народної майстерності для вихованців Людмили Іванівни.

Ілона Осницька – неодноразова учасниця мистецьких виставок та конкурсів. Високі результати показала Ілона на Всеукраїнському конкурсі „Наш край очима дітей”, організованому Міжнародним громадським об’єднанням „Рівненське земляцтво” під керівництвом першого президента України Л. Кравчука.

Ольга Подик посіла *III місце* в обласній виставці-конкурсі з початкового технічного моделювання.

Про результативність роботи керівників гуртків свідчать досягнення їх вихованців. В скарбничку досягнень Дубенщини протягом 2008-2010 років вихованці та керівники гуртків принесли 108 нагород обласного та Всеукраїнського рівнів.

Стало доброю традицією відзначати переможців та призерів Всеукраїнських та обласних конкурсів, змагань та їх наставників 1 червня у День захисту дітей на щорічному святі творчої обдарованості „Земля – де сходять юних дарувань зоря”, організатором якого виступає відділ освіти Дубенської РДА, меценатами та спонсорами – голови селищних рад, підприємці Дубенщини. Відзнакою „Золоте зернятко” на святі нагороджений 21 вихованець районного Будинку учнівської молоді, 14 з них стали стипендіатами голови райдержадміністрації.

Гордістю педагогічного колективу закладу є творча династія Шмигельських

Батько, Шмигельський Ярослав Миколайович, – романтик, закоханий у небо, конструював повітряні змії, планери, ракети. Його любов до неба була безмежною і такою крилатою, що перейшла у спадок його сину Володимирі.

Протягом 18 років Володимир Ярославович втілює в життя крилаті мрії разом з гуртківцями. Він створив мережу творчих об'єднань науково-технічного напрямку в Дубенському районному Будинку учнівської молоді.

Досвідчений наставник ставить перед собою завдання захопити дітей своєю мрією і розбудити в них найкращі людські якості: працьовитість, наполегливість, допитливість, творчість.

В родині підрастає нове покоління – донечки Катя, Інна, син Юрій. Вони також з когорти сміливих Ікарів. Катерина та Юрій Шмигельські, а також юні вихованці Володимира Ярославовича Роман Боручек, Богдан Щепанський, Ігор Колодій, Олексій Манько і Михайло Остапчук – постійні призери Всеукраїнських та переможці обласних змагань з ракетомодельного спорту, а саме:

- Всеукраїнської акції „Україна – дітям”, номінація „Космічне конструювання”;
- Обласного конкурсу ТТУМ „Наш пошук і творчість – тобі, Україно”, розділи „Космічна техніка”, „Техніка майбутнього”;
- Обласного відкритого фестивалю повітряних зміїв „Поліське небо” в класі зміїв Z-I, Z-II, Z-III, „Міні-змії” „Ромбічний змії”;
- Обласного заочного гуманітарного конкурсу ТТУМ „Мирний космос”;
- Всеукраїнської виставки у місті Києві;
- Обласного етапу заочного гуманітарного конкурсу „Космічні фантазії”;
- Обласних відкритих змагань з ракетомодельного спорту в категорії моделей Ракета класу S-7, S-9-A, S-4-A, „Планета-C”, F-3-J; категорії моделей планерів „Планер-ширяк”;
- Обласних відкритих змагань з авіамоделного спорту в категорії моделей класу F-1-J, F-1-P;
- Всеукраїнських змагань з ракетомодельного спорту в м. Івано-Франківську;
- Всеукраїнського конкурсу з ПТМ „Модель-копія ракети „Метеор-2”;
- Змагань юних ракетомоделістів Обласного табірною оздоровчого збору.

Людмила Козачок
Нет неталантливых детей, имеются нераскрытые дарования

О работе сельского учебного заведения, где помогают раскрыться таланту каждого ребенка, рассказывается в этой статье. Если учитель – мастер своего дела, тогда и дети возле него будут талантливы.

Ключевые слова: внешкольное образование, одаренные дети, творческая самореализация ребенка.

Liudmyla Kozachok
There are no ungifted children, there are unexposed talents

The article deals with the work of the rural educational establishment where every child's talent is revealed. If the teacher is a master of his business, the children near him will be talented too.

Keywords: extra-curriculum education, gifted children, creative self-expression of the child.

**Інноваційна
школа**

УДК 37.091.12:
37.091.321:
811.161.2

**Переможець
за напрямом
конкурсу
„Первоцвіт”**

ЩОБ ОКРИЛИТИ, ТРЕБА БУТИ ОКРИЛЕНИМ

Робота вчителя – це майстерня, де шліфується досвід, апробується нове, удосконалюється перевірене практикою. Про майстерню С.А. Різник, вчителя української мови та літератури Попівської ЗОШ І-ІІІ ступенів, йдеться в статті.

Ключові слова: педагогічна майстерність, творчість, сучасний урок.

**Ігор
ТОСИК**

Директор
Попівської загальноосвітньої школи
І-ІІІ ступенів
Онуфріївського р-ну
Кіровоградської області

Григорій Скородо в одному із своїх творів писав: „Не вчи камінь котитися, просто прийми перешкоду – і він сам покотиться”.

Ці слова сказані дуже давно, але відображають завдання сучасної освіти. Місія вчителя: створити умови, щоб дитина хотіла знайти істину, свій шлях. Саме за таким принципом і працює Різник Світлана Анатоліївна, вчитель української мови та літератури Попівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Онуфріївського району Кіровоградської області.

Працюючи над вирішенням проблеми, учні на уроках Світлани Анатоліївни вчаться аргументувати власні відповіді, порівнювати. Не відразу вдається відповісти правильно, нехай цей шлях – шлях проб і помилок, але результат виявляється значно ефективнішим, ніж

прочитання готової відповіді у підручнику та відтворення матеріалу.

В.О. Сухомлинський писав: „Майстерність організації розумової праці школяра полягає в тому, щоб дитина уважно слухала вчителя, запам’ятовувала, думала, не помічаючи того, що вона напружує сили...”

Звичайно, вибір шляху на уроці залежить від багатьох чинників: і від теми уроку, об’єму матеріалу, і від особливостей класу. Але організація проблемно-пошукової, дослідницької діяльності учнів, вважає С.А. Різник, є невід’ємною складовою формування творчої інтелектуальної особистості.

Світлана Різник

Плануючи урок, працюючи з дітьми, учитель прагне так керувати навчальною діяльністю, щоб кожна дитина відчула силу успіху. Успіх у праці – одна з головних умов становлення особистості людини. Успіх у праці – це внутрішній комфорт, радісний настрій.

Урок має формувати у школярів свідоме ставлення до вивчення рідної мови. Схеми, таблиці, асоціативні малюнки в роботу активніше включають зорову пам'ять, полегшують розумову діяльність, сприяють об'ємному і швидкому засвоєнню теоретичного матеріалу. Це висновки, які народжуються на очах учнів під час пояснення. Найважливіша умова – постійне підключення їх до роботи на уроці. С.А. Різник використовує різноманітні сучасні методи і прийоми, враховуючи індивідуальні та вікові особливості школярів. Якщо одинадцятикласникам у ході роботи в групах пропонується самим у формі таблиці чи схеми відобразити теоретичні відомості підручника, то у середніх класах цей прийом застосовується по-іншому. За допомогою образного мислення, використовуючи асоціативний малюнок до теми „Число іменників”, учні з учителем згадують, що більшість іменників мають форму і однини, і множини. А от знайти назву „озер” на малюнку, пояснити їх будову можна за допомогою підручника. Правила не викликають в учнів надто великого захоплення, але якщо є інтрига, гра, вони опрацьовують теорію охоче. Чи не цікавіше буде прослухати пояснення вчителя, розглянути схему, малюнок, а потім відшукати в підручнику те, про що забув сказати учитель!

Такий урок не для учнів, а з учнями.

Інтерактивні методи і прийоми є головною складовою частиною уроку Світлани Анатоліївни Різник. Це і названий вид роботи, і робота консультантів, робота в групах та парах, і „Мікрофон”, і „Аукціон думок”, і „Акваріум”, і змагання.

В результаті: учитель – порадник, друг. Урок співробітництва народжує почуття успіху, бажання розв'язувати усе складніші завдання, веде шляхом пізнання.

Викладання мови на сучасному етапі розвитку освіти потребує від педагога (а особливо у сільській школі) не тільки величезного запасу методичних напрацювань, а й винахідливості, уміння з „нічого” взяти „все”. Програма так насичена матеріалом, що не можна виділити стільки часу на тренування, повторення, скільки б хотілося. Проблема: де знайти час? Фізкультхвилинки! Девіз використання прийому: „Відпочиваємо працюючи”. Суть в тому, що учні, виконуючи фізичні вправи, рухаються, а разом з тим – повторюють мовний матеріал, аналізуючи командирення. Спочатку завдання готує сам учитель, а коли цей вид роботи ввійде в систему, учні із захопленням уже самостійно зможуть скласти комплекс таких вправ.

Велику увагу приділяє С.А. Різник на уроці розвитку творчості, уваги, спостережливості. Не секрет, що у час сучасних технологій, швидкоплинного життя діти втрачають можливість (а потім і потребу) бачити красу оточуючого світу. „Я не вважаю витратою часу, коли учням на початку уроку ставляться запитання: „Що особливо було сьогоднішнього ранку? Яке небо сьогодні? Який настрій дерев? Що ви сьогодні зробили доброго для людей?”

Свято „Мова наша солов'їна”

Можливостей пов'язати це з темою уроку безліч: записати речення і визначити рід іменників, члени речення, види речень... І вчитель не повинен втрачати таку можливість. Здавна відомо, що неповторна кожна людина, дитина. „Під час цієї роботи ми, безумовно, розвиваємо її творче мислення, мовлення, задаємо про художні засоби мови. Але разом з тим – вчимо бачити”, – говорить Світлана Анатоліївна. Василь Олександрович Сухомлинський вважав, що саме від нас, дорослих, залежить, чи відчує дитина романтику, красу пізнання. Країні потрібні не лише вчені, а й просто гарні люди: чи це теслі, чи зварювальники, чи прибиральники. Головне, щоб вони стали людьми в повному розумінні цього слова: добрими, чуйними, ввічливими, великодушними, такими, з якими можна товаришувати, покластись на них у важку хвилину. Учитель-словесник має безпосереднє відношення до реалізації цієї мети.

Робота вчителя творча. Ні в яких, хоч би й найбільш досконалих, розробках не можливо передбачити тих численних варіацій, нюансів, змін, удосконалень, знахідок, нових рішень, комбінацій, які вносять у наші плани сучасність.

Література – це життя. „Учитель літератури – провідник по довгій, часом небезпечній і несподіваній стежині”, – саме ці слова можна сказати

про С.А. Різник. Не можна будувати урок за схемою: сухі факти біографії письменника (частіше з підручника), прочитання твору, чіткий його аналіз за планом: тема, мета, проблема, герої, мова...

Урок літератури – це, перш за все, обмін враженнями від твору. Вивчаючи творчість письменника, учні розпочинають зі знайомства з особистістю автора. Так, саме особистістю. Після „читання портрету” митця, аналізу його висловів, уподобань, діти дізнаються, чим жила людина. Аж тоді починається опрацювання творів і розуміння їх. Наприклад, якщо учні не вивчать М. Хвильового як людину, вони не зможуть аналізувати його новелу „Я (Романтика)”, не знаючи Лесю Українку – не зможуть відчути духовну силу „Contra spem spero”.

Потім, після опрацювання сторінок „життя і творчості”, найважливіше і найтаємничіше: подорож у світ „Його величності Тексту”. Саме там, вважає Світлана Анатоліївна, ми побачимо дитину, її думки, світогляд, переконання, а також і елементарне: уміння аналізувати твір. Часом вихованці помічають такі вагомі деталі, що вчитель сам стає учнем. А це найвища радість для педагога! Діти навчилися бачити життя, розуміти його, оцінювати власний досвід.

Б. Степанишин, думку якого вчителька взяла за основу в побудові уроку, зазначав, що урок літератури – не стільки спілкування педагога й учня, скільки читачів, один з яких „більш освічений, він же друг письменника, інший – неофіт. І хай досвідчений читач веде неофітів у незвідані світи літературними стежками України”.

У результаті трапляється, що в процесі обміну думками виникає непередбачувана ситуація. Тоді один оптимістичний і розумний вихід – імпровізація. Відвідуючи уроки нашого вчителя, на думку спадають слова Є. Пасічника: „Урок – твор-

Зустріч з письменницею Ольгою Копійкою

чість, а остання не терпить надмірної стандартизації й шаблону, вона передбачає новизну, оригінальність, відхід від традицій, переборення стереотипів”.

„Перечитуючи твори, я перевідкриваю їх для себе, по своєму інтерпретую текст з позиції сучасності набутого професійного та життєвого досвіду, знаходячи щось актуальне і співзвучне своїй добі, учням, собі самій. Після цього урок спрямований не лише на передачу готової інформації, а й на пробудження імпульсу до внутрішньої роботи думки, колективного співпереживання, обміну емоціями, здійснення діалогу з письменником”, – ділиться досвідом роботи Світлана Анатоліївна з колегами. До речі, вона – голова районного методичного об’єднання вчителів української мови та літератури, член районної школи творчо працюючих учителів української мови та літератури.

Ніколи не залишаються без уваги прагнення учнів створювати свої твори, досконаліше вивчати світ мови та літератури. Учні Світлани Анатоліївни неодноразово посідали призові місця на районних олімпіадах з української мови та літератури, різноманітних мовних та літературних конкурсах. Але найбільшою знахідкою, вважає Світлана Анатоліївна, є Аширова Сусанна (див. наступну статтю).

Можна багато говорити про аспекти роботи вчителя української мови та літератури. В кожного з нас є свої зернини педагогічного досвіду. Головне те, що усіх

об’єднує любов до дітей, слова, життя. Бо, як писав О. Довженко: „Щоб зворушити, треба бути зворушеним. Щоб радувати, просвітлювати душевний світ глядача і читача, треба нести просвітленість у своєму серці, а серце нести високо”.

Кожен урок Різник Світлани Анатоліївни сіє в дитячих душах Добро і Красу, формує людяне в Людині.

Світлана Різник (праворуч) зі своєю ученицею Сусанною Аширвою

Игорь Тосик

Чтоб окрылить, нужно быть окрыленным

Работа учителя – это мастерская, где шлифуется опыт, апробируется новое, усовершенствуется проверенное практикой. О мастерской С.А. Ризник, учителя украинского языка и литературы Поповской ОШ I-III ст., рассказывается в этой статье.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, творчество, современный урок.

Ihor Tosiuk

To inspire, it is necessary to be inspired

The teacher's work is the workshop where the experience is polished, the newness is approved, the tested by practice is perfected. The article deals with the workshop of S. Riznyk, a teacher of the Ukrainian language and literature of Popiv general education school of I-III degrees.

Keywords: pedagogical skills, creation, modern lesson.

**Інноваційна
школа**

УДК 159.928.23

**Переможець
за напрямом
конкурсу
„Первоцвіт”**

ТАЛАНТ НАРОДЖЕНИЙ ЛЮБОВ'Ю

Як народжується талант? Як не загубити талант? Як плекати талант? На ці та інші запитання намагається дати відповідь учитель, який працює з дитиною, яка має своє світобачення, свою філософію життя, має душу, яка виливається в поетичні рядки.

Ключові слова: світосприймання, світобачення, філософія життя, поезика творів.

**Світлана
РІЗНИК**

Учитель української мови та літератури вищої категорії, старший вчитель Попівської загальноосвітньої школи I-III ст. Онуфріївського р-ну Кіровоградської області

Життєві шляхи наші часом непередбачувані. Як інакше можна пояснити такий факт: маленька дівчинка народилася в сім'ї кримських татар поблизу Сімферополя, провела своє дитинство в російській „глибинці”, а в 12 років пізнала чарівність українського слова і зробила перші, але впевнені кроки в Країну Поезії солов'їної мови.

2005 року в нашій школі з'явилася незвичайна дівчинка. Незвичайним у неї було ім'я – Сусанна, прізвище – Аширова, зовнішність – поєднання азіатських рис обличчя із українським відвертим поглядом. Але для нас, учителів, несподіванкою було ще й інше: майбутня учениця 6 класу до переїзду в наше село проживала із сім'єю в селі Троїцьке Лівенського району Орловської області (Росія), говорила лише російською мовою і не розу-

міла жодного слова українською. Та в її очах ми не побачили відчаю, вони промовляли: „Я зможу!” І змогла, змогла досконало вивчити українську мову і стати поряд з кращими учнями нашої української школи. Напевне, цьому сприяли українські корені: дідусь (мамин батько) родом з Полтавщини. А більш детально дізнавшись про родовід Сусанни, я зрозуміла і джерела стійкості та цілеспрямованості її характеру: в її жилах тече кров не тільки українців та росіян, а й турків, кримських татар, ірландців.

За словами Сусанни, перший вірш вона написала російською мовою у 8 ро-

Сусанна Аширова

ків мамі. Це був подарунок на свято 8 Березня. Уподобання дівчинки часто змінювалися. Через певний час Сусанна вирішила, що поетом їй стати не судилося і слід присвятити себе малюванню. Картини були цікаві, незвичайні, та часом потребували пояснення автора. Так Сусанна, навчаючись уже в сільській школі Кіровоградської області, почала створювати вірші-підписи до власних малюнків українською мовою.

Редагуючи одну з поезій про квітку, я зрозуміла, що дівчинка не проста, по-своєму сприймає світ і досить оригінально передає це за допомогою слова.

*... Не бачила кращих, далеких країв,
Глибоких озер і солоних морів.*

*Її пелюсткам не піднялись до віт,
Вона хоч померла, та бачила світ...*

У 14 років Сусанна зрозуміла, що може і хоче писати. Спочатку це були поезії російською мовою.

Працювати з Сусанною Ашировою і легко, і цікаво. Головне: зуміти знайти стежку до її світосприймання, пояснити шляхи вирішення проблеми і не приховувати при цьому своє справжнє „я”, свої істинні погляди, думки, не будувати стосунки на фальші.

Коли читаєш твори юної поетеси, розумієш, що у дівчинки своєрідний стиль, поетика тяжіє до філософської лірики. У 16 років Сусанна пройшла досить складне випробування, адже відома істина: здоров'я за гроші не купиш. Все це сприяло переосмисленню життєвих цінностей. Почала писати те, що перепускала через себе, а не бачила; писала те, що відчувала, а не думала.

Я видела смерть своими глазами:

Не раз и не два мелькала в окне

Чужая душа между облаками...

... Я никому свою жизнь не отдам,

Не разменяю на миг

бесконечность...

Своєрідні епітети („безкраї колоски ланів”, „болюча ніжність”, „наморений, замучений мій раю”, „земля незмита ріками крові тіл синів твоїх”, „мереживо смарагдових ланів”), не-

звичайні метафори („шляхи по світу розійшлися на власний вибір і свободу”, „недоля розгортала небесночисте полотно й власноруч вишивала”, „вічним горем розіллюсь”, „ви віддавали, щоб знайти”, „прямуємо в небо білим птахом”, „дим тютюновий повітря між нами виїв”, „доля розтрощила душу мою”), несподівані порівняння („твое життя – немов у шафи одірвані дверці”, „світ, як вулиця пуста без перехожих”) свідчать про оригінальність таланту дівчини, про ту обдарованість, що ми намагаємося знайти у сучасному учневі.

Пригадую цікавий епізод під час підготовки до Всеукраїнського конкурсу учнівської творчості. Сусанна по-справжньому перейнялася ідеєю висвітлення сторінок історії України засобами поезії. Це дало поштовх для створення вірша „Рушник життя мого народу”. Під час роботи над удосконаленням твору я запропонувала учениці додати свої власні рядки, які, на мою думку, забезпечували б зв'язок між частинами тексту. „Я Вас зрозуміла”, – почула відповідь від Сусанни. Наступного дня на столі лежав перероблений твір, проте для реалізації поставленого завдання дівчина додала чотири строфи, які, звісно, за формою не мали нічого спільного із запропонованими рядками, однак перетворили учнівську поезію на поему, написану справжнім (хоча й недосвідченим) поетом. Я ще раз переконатися, що переді мною неординарна особистість, котра має стійку життєву позицію.

Своїм хистом до письменництва Сусанна завдячує прадідові, що писав поезії татарською мовою, мамі, яка складає віршовані твори, як кажуть, „для себе”, вчителям, а також Україні, що розкрила „красу природи, людей, мови”. Приємно читати рядки подяки педагогам, бо, знаючи Сусанну, розумієш, що вони від щирого серця: „Мої вчителі, я вдячна Вам за те, що відкрили українську мову для мене. У які б рамки не поставило мене життя, яку б професію я не здобула, я ніколи

Поезія – душа моя...

(поезії учениці 11 класу Попівської загальноосвітньої школи Сусанни Аширової)

О УКРАЇНО! СКІЛЬКИ В ЦЬОМУ СЛОВІ...

О Україно! Скільки в цьому слові...
Болюча ніжність і кипуча кров,
Що не звелла жити у покорі
І будувала правду знов і знов...
Наморений, замучений мій раю,
Ти вічно будеш сяяти й цвісти!
Твої кати, яких я проклинаю,
Не змусять тебе руку простягти.
Розквітлий, нездоланний краю,
Як тебе можна дітям не любити?
Лиш вір мені – я тебе пам'ятаю
І у хвилину щастя, і у скорбну мить!
Земле моя, нескорена, незмита
Ріками крові з тіл твоїх синів,
Як вишиванка їх – червоним вишита
В мереживо смарагдових ланів!
Земле моя, де я свій день зустріну,
Низький тобі і щирий мій уклін!
Де б не була я, вір – до тебе лину –
Нам буде сил, ми станемо з колін.
О Україно! Скільки в цьому слові...

***

РУШНИК ЖИТТЯ МОГО НАРОДУ

Журба і радість обнялись
В історії мого народу –
Шляхи по світу розійшлись
На власний вибір і свободу.
Моя історія – рушник,
Це заповіт часів минулих
Про той народ, який не зник,
Про жаль і біль років забутих.

...
Моя Вкраїна – рідний дім,
Де кобза не рида вже тихо,
Та хочу я, щоб в домі тім
Ніколи не селилось лихо.

Моя історія – рушник.
На нім багато сліз і крові.
Це мій народ. Ні, він не зник,
Бо завжди жив в добрі й любові!
Нову збудуєм Україну,
Там буде радість лише й сміх!
Дає нам силу і надію
Благословенний цей рушник.
На радість щиру і братання
Його нам доля простягла.
На рівність, щастя і єднання
Його нам в руки віддала.
І озорнувшись ним, мов стягом,
Прямуєм до нових висот
Просто в небо білим птахом –
Цим доведем, що ми – народ!

не забуду найголовнішого з усього, чого ви мене навчили, – бути ЛЮДИНОЮ або хоча б намагатися бути нею. Фактично ви мене сформували як особистість. Якби не було Вас, я б не була такою, яка є”.

Ви прямували до мети,
Ви віддавали, щоб згадати.
Вже й сивина блищить
на скронях,
І дві долони у долонях,
І вдячні погляди батьків –
Це тішить серце
вчителів.

Бо Ви любили гарні квіти,
Бо серце віддавали дітям.

Відчуваєш гордість за те, що дівчина із звичайного українського села аналізує роботу вчителя з погляду дорослої людини; за те, що зуміли показати чарівність світу української мови, допомогли досягнути неповторності поезії, її безмежну силу.

Сусанна Аширова розкриває нам глибини своєї душі, показує своє бачення „філософії життя” і не боїться висловлювати свої погляди на шляхи розвитку України, на досягнення і прорахунки як окремої особистості, так і суспільства в цілому. Саме такі обдаровані

молоді люди — майбутнє нашої держави.

Сусанна — цілеспрямована і неординарна особистість. Вона мріє здобути професію журналіста або стати режисером-постановником. Будемо сподіватися, що вона й надалі продовжуватиме створювати унікальні, неповторні поезії. А вони, без сумніву, не залишаться без уваги та знайдуть свого читача, який, потрапивши у полон її образного слова, зуміє розгледіти паростки письменницького таланту.

Светлана Ризник Талант рожден любовью

Как рождается талант? Как не потеряют талант? Как лелеять талант? На эти и другие вопросы пытается дать ответ учитель, который работает с ребенком, имеющим свое миропонимание, свою философию жизни, имеет душу, которая выливается в поэтические строки.

Ключевые слова: мировосприятие, миропонимание, философия жизни, поэтика произведений.

Svitlana Riznyk Talent is born by love

How is a talent born? How not to lose the talent? How to cherish the talent? These and other questions are tried to be answered by the teacher, who works with the child, having her own world view, her philosophy of life, her soul reflected in poetic lines.

Keywords: world view, perception of the world, philosophy of life, poetics.

ЗА МИТЬ

Згадай усе найкраще, все, що було.
Пробач всіх тих, хто зрадив і пішов.
Це вже історія, цього нема — минуло...
Яка краса, неначе дощ пройшов!

Облиш це все, покинь, що ятрить душу:
Жевріють обрії твого життя.
Ніщо тепер твій спокій не порушить,
Це ранок твій і стежка лиш твоя.
За мить, коли народжується день,
Спини усе і слухай — кров вирує!
Немов зійшлися шляхи усіх алей,
Немов ріка в тобі тече й струмує.

І ти не тонеш в навутинні фраз,
І п'єш з її долонь життя й свободу,
І ти ідеєш. Іди. Тобі вже час.
Живи і пий оцю ранкову воду...

***

Зупинись! Ми не спали весь вік
І уперто будили слова...
Сяє сонце чи тане десь сніг —
Ми не ділили Вкраїну на два.

І нехай нас почує весь світ,
Називає хай місце і час —
І розтане в серцях наших лід,
І ми зробимо більше для нас.
Об'єднаємось! Разом, усі!
І збудуєм міцне сьогодніня.
Лихо щезне, неначе у сні.
Об'єднаємось! В цьому спасення.

Зупинись! Ми не спали весь вік,
Кожен з нас робив те, що мав би.
І у світлі свічки чи лампадки
Ми не ділимо наших нащадків.

***

ШЛЯХ

Обираючи шлях, ти завжди пам'ятай:
Хто ти є, якого ти роду!
В тебе безліч доріг, не губись — обирай!
І не зраджує своєї свободи!

Все мине і забудеться, згине колись.
Ти відкинеш усе, як сміття.
Обираючи шлях, озирнись, зупинись...
Ти ще на роздоріжжі, і воля — твоя.

Ти сміливо й упевнено йди в майбуття,
І завжди чини чесно і гідно,
Щоб ти вдало й щасливо прожив все життя
І тобою пишались рідні!

***

КАЖИ, ПОКИ ЩЕ МОЖЕШ ЩОСЬ КАЗАТИ

Кажи, поки ще можеш щось казати.
Це ж те єдине, що в тобі живе...
Мовчиш? А нащо, поясни мені, мовчати?!

Це ж рідна мова — майбуття твоє.
Це та троянда, що росла без сонця
Десь непримітно, тихо у траві,
А нині сяє у твоїй долоньці...
Цю найдорожчу квітку збережи.
Тепер тобі усе про неї треба знати.
Плекай її, рости, адже вона живе!
Навчися її слухати і настроїй відчувати,
Люби її, бо в ній — життя твоє!

Цінуй, живи і дихай кожну мить,
Адже навколо спів чарівний летить.
Люби, шануй і слухай кожну мить,
Вона живе і буде жити у твоєму серці!
Тоді ти справді любиш рідну мову,
І, звісно, ти не зраджуєш її.
Бо мова — це душа твого народу,
І заради себе бережи!

Інноваційна
школа

УДК 37.015.31:
159.954

Переможець
за напрямом
конкурсу
„Первоцвіт”

Альона САГАЙДАК

Заступник директора з навчально-виховної роботи Червонослобідської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 Черкаської районної державної адміністрації Черкаської області

Директор школи, ліцею, гімназії № 3 2011

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ЩОДО ВИЯВЛЕННЯ ТА ВИХОВАННЯ ОБДАРОВА- НОЇ ОСОБИСТОСТІ

В статті представлено досвід роботи вчителя біології, який організував так навчально-виховний процес, що отримує гарні результати, а учні отримують ґрунтовні, міцні знання, озброюються практичними навиками через участь в олімпіадах, конкурсах-захистах науково-дослідницьких робіт, КВК, турнірах та інших формах роботи.

Ключові слова: соціально-психологічна підготовка, професійна підготовка, допрофільна й профільна підготовка.

Давно стало зрозумілим, що найбільших успіхів у будь-якій сфері діяльності досягають ті держави, котрі мають високий інтелектуальний та творчий потенціал нації. Відомо також, що майбутнє людської цивілізації залежить виключно від реалізації обдарованості людей.

Саме тому одним з основних завдань системи національної освіти суверенної України є формування творчої активної, всебічно розвинутої особистості.

Педагогічний колектив Червонослобідської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 упродовж декількох років працює над проблемою „Організація роботи щодо виявлення та виховання особистості, яка вміє мислити творчо, реалізує свої індивідуальні якості, готова до конкурентного вибору свого місця в житті”. Дана про-

блема передбачає вирішення таких завдань:

1. Соціально-психологічна підготовка до життя в суспільстві, розвиток особистісних якостей, допомога в засвоєнні й накопиченні видів досвіду.
2. Професійна підготовка учнів до праці в суспільстві, оволодіння обраною професією.
3. Процес освіти учнів, розвиток їхніх творчих здібностей.

У своїй роботі наш навчальний заклад керується Програмою роботи з обдарованими дітьми, планом роботи з творчо обдарованими учнями тощо (схема 1, табл. 1).

Удосконалити навчально-виховний процес з обдарованими дітьми, дати їм ґрунтовні, міцні знання, озброїти їх практичним розумінням основ наук допомагає, насамперед, проведення олімпіад, конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт, КВК, турнірів, конкурсів знавців, вікторин, інтелекту-

альних змагань, ігор, марафонів тощо.

Особливе місце посідає процес освіти учнів, виявлення та розвиток їхніх обдарувань. Заслужовує на увагу система роботи *Носаєвої Ірини Петрівни*, вчитель біології, яка здійснює допрофільне та профільне навчання. Її вихованці – дійсні члени МАНу. Вчитель виявляє і здійснює творчий пошук юних обдарувань, залучає їх до роботи з біології, МАНу.

Робота з підготовки учнів до випробувань з біології здійснюється в декілька етапів.

ПЕРШИЙ

Діагностико-аналітичний

На цьому етапі вивчаємо рівень профпідготовки вчителів, впливу сім’ї та інших факторів, а також проводимо комплексний моніторинг духовного, соціального, психічного, фізичного розвитку учнів школи.

За високим рівнем соціальної активності учнів у предметно-перетворювальній, навчально-пізнавальній, соціально-комунікативній діяльності визначаємо вихованців, які мають схильність до вивчення біології, потенційних учасників майбутніх олімпіад, конкурсів.

На результативну участь дитини у конкурсі неабиякий вплив має особистість вчителя. Серед чинників, які визначають рівень підготовки вчителя до роботи з обдарованими дітьми, є ґрунтовна фахова підготовка, емоційна стабільність, готовність до перегляду своїх планів і постійного вдосконалення, високий інтелектуальний рівень, широке поле інтересів. Процес творчості посилюється в умовах відсутності критики, оцінок,

ЧЕРВОНОСЛОБІДСЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ №1

Директор школи: **Валентина Кузьмівна Величко.**

Заступник з НВР: **Альона Валентинівна Сагайдак.**

Заступник з ВР: **Світлана Володимирівна Величко.**

У школі на даний час працюють **42 вчителі**. З них:

Заслужений учитель України – 2 особи;
Мають педагогічне звання: „вчитель-методист” – 2 особи, „старший учитель” – 7 осіб, учитель вищої категорії – 12 осіб, учитель першої категорії – 17 осіб, учитель другої категорії – 6 осіб, спеціаліст – 7 осіб.

Навчається – **352 учні**.

Наше педагогічне кредо: немає необдарованих дітей – є дорослі, які не займаються розвитком дитини, адже будь-яка здібність потребує розвитку.

Схема 1

СИСТЕМА ПОШУКУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ в Червонословідській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів №1

Урок	Рівень творчості, пізнавального інтересу нестандартного мислення
Результати письмових робіт	Інтелект, ерудиція, лексика, природні задатки
Учнівські олімпіади, конкурси	Інтелектуальні здібності, нестандартність мислення, непорушність підходів
Анкетування, тестування	Лідерські якості, оригінальність, ерудиція, об’єктивність самооаналізу
Бібліотека	Вивчення запитів, інтересів, допитливість
Виховна робота	Рівень активності, ініціативності, свідомості, відповідальності, наявність інших загальнолюдських якостей

ПРОГРАМА РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ в Червонослобідській загальноосвітній школі І-ІІІ ст. №1

№ п/п	ЗМІСТ РОБОТИ	ТЕРМІН	ВІДПОВІДАЛЬНІ
1.	Розробка варіативної частини навчального плану з метою розвитку творчих здібностей учнів	щороку	директор
2.	Упровадження додаткових уроків поглиблення знань учнів з певних предметів (за бажанням учнів)	постійно	директор
3.	<i>Робота за семестрово-заліковою системою навчання</i> , використання її можливостей для максимального задоволення пізнавальних потреб учнів: <ul style="list-style-type: none"> • проведення уроків парами; • проведення ДІЗів (додаткових індивідуальних занять) з кожного предмета навчального плану; • проведення заліків (тематичних і підсумкових), таблиць обліку знань учнів, рейтингу класів, предметів, учнів 	постійно, за чвертями	директор, заст. директора з НВР
4.	Упровадження розвиваючих програм, факультативів	щороку	директор, заст. директора
5.	Участь у науково-дослідницькій роботі МАН	постійно	директор
6.	Науково-дослідницька робота учнів	постійно	учителі
7.	Закріплення учителів-кураторів за обдарованими учнями з метою проведення індивідуальної роботи та розвитку дітей	щорічно, вересень	заст. директора з НВР
8.	Організація роботи математичного гуртка. Проведення щорічного „Марафону ерудитів”	постійно	учителі математики
9.	Здійснення інноваційної діяльності, впровадження в практику роботи сучасних технологій навчання та педагогічних концепцій. Вивчення, адаптація та поширення передового педагогічного досвіду	постійно	педколектив
10.	Апробація нових програм, планів, підручників, посібників	постійно	педколектив
11.	Організація роботи гуртків	постійно	заст. директора
12.	Участь зацікавлених дітей у дослідницькій роботі історико-краєзнавчого напрямку.	постійно (за окремим планом)	учителі історії, географії
13.	Користування послугами музеїв, театрів, відвідування виставок, спортивних змагань тощо	постійно	заст. директора
14.	Публікація кращих робіток учнів і вчителів за результатами творчої та пошукової діяльності	постійно	директор
15.	Реалізація завдань фізичного, художнього й духовного розвитку учнів через організацію позакласної роботи (гуртків)	постійно	директор
16.	Проведення інтелектуальних ігор. Турніри клубів	щорічно вересень	заст. директора з НВР
17.	Участь в олімпіадах (шкільних, районних, обласних тощо)	за окремим планом	заст. директора з НВР
18.	Рейтинг школярів (за класами, паралелями, ступенями)	наприкінці року	заст. директора з НВР
19.	Проведення предметних тижнів, декад	за окремим планом	заст. директора, вчителі
20.	Робота системи ДІЗів (додаткових індивідуальних занять за предметами) у 3-11 класах	постійно	вчителі
21.	<i>Участь у турнірах:</i> <ul style="list-style-type: none"> • ім. М.В.Ломоносова; • Шевченківському; • інтелектуальному марафоні. 	за окремим планом	заст. директора з НВР

№ п/п	ЗМІСТ РОБОТИ	ТЕРМІН	ВІДПОВІДАЛЬНІ
22	Участь у інтелектуальних конкурсах: <ul style="list-style-type: none"> • „Кенгуру” (математичний); • „Левеня” (фізичний); • „Лелека” (історичний); • „Грінвіч” (англомовний). 	за окремим планом	вчителі – предметники
23	Організація виставок творчих робіт учнів (поробок членів творчих груп)	щорічно, березень	керівники творчих груп
24	Узгодження авторських програм з навчальних дисциплін; факультативів та спецкурсів як основного змісту інтелектуального розвитку школярів	щорічно, вересень	заст. директора з НВР
25	Розробка, апробація та запровадження педагогічних технологій, які відповідають віковим особливостям, творчим здібностям учнів і специфіці діяльності школи	постійно	директор
26	Використання можливостей навчальних кабінетів центру вивчення окремих дисциплін	постійно	педколектив
27	Формування умов творчої діяльності вчителів: узагальнення досвіду роботи, обмін досвіду з колегами, участь у роботі спеціалізованих семінарів, спецкурсів, навчання в інституті післядипломної освіти (одержання другої освіти), участь у видавничій діяльності	постійно	педколектив
28	Створення умов для наукової діяльності вчителів: <ul style="list-style-type: none"> • підготовка та захист дисертацій; • створення й апробація навчально-методичних посібників, тестів, таблиць, іншої методичної літератури; • участь у проведенні семінарів для слухачів інституту післядипломної освіти в межах роботи науково-практичного майданчика на базі школи. 	постійно	директор, пед. колектив
29	Організація виставок творчих робіт учнів (за результатами навчальної діяльності на уроках)	щорічно, березень	заст. директора з НВР
30	Стимулювання творчої діяльності вчителів: <ul style="list-style-type: none"> • конкурс „Учитель року”; • виставки-ярмарки педагогічних ідей; • представлення до нагород; • відрядження на семінари, науково-практичні конференції; • встановлення надбавок учителям за творчий характер роботи; • виплата премій за високі результати у роботі, заохочення учнів і вчителів у вигляді поїздок, екскурсій тощо. 	щорічно, грудень-січень, лютий-березень, жовтень постійно	директор, заст. директора з НВР
31	Нагородження призами учнів за перемогу в конкурсах, олімпіадах, турнірах тощо	постійно	директор і батьківська рада
32	Навчально-методичне забезпечення: <ul style="list-style-type: none"> • формування бібліотечного фонду, орієнтованого на роботу з обдарованими дітьми; • придбання, створення та апробація навчально-методичних посібників, тестів, таблиць, іншої сучасної літератури; • забезпечення програмними та інформаційними матеріалами, створення систематизованого роздаткового матеріалу для роботи з обдарованими дітьми та індивідуальної роботи з учнями; • забезпечення педколективу періодичною навчально-методичною літературою, інформаційними виданнями. 	постійно	директор
33	Комп'ютеризація навчально-виховного процесу: забезпечення доступу до баз даних і науково-методичних матеріалів, створення власної бази даних „Обдаровані діти”, участь у дистанційних олімпіадах і конференціях	постійно	директор, заст. директора, вчителі, учні

Дійсні члени МАН

Випускники „Всеросійської заочної багатопредметної школи” при Московському державному університеті імені М. Ломоносова разом зі своїм наставником Носаєвою Іриною Петрівною

IV турнір юних біологів, м. Канів

елементу обов'язку, стресових ситуацій.

ДРУГИЙ

Корекційно-конструюючий

На даному етапі відбувається теоретико-практичне оволодіння вчителями біології результатів попереднього прогнозування розвитку особистості. З цією метою для педагогів психологічною службою закладу проводяться тренінги, методологічні семінари з питань психокорекції поведінки учнів.

За допомогою різномірних завдань визначаємо рейтинг кожного учня, який дає змогу провести диференціацію дітей на групи за:

- рівнем здібностей;
- швидкістю засвоєння;
- психологічною сумісністю в системі „вчитель-учень”;
- рівнем осмислення.

Враховуємо не лише знання школяра з певного предмету, а й особисте бажання брати участь у конкурсах.

ТРЕТІЙ

Програмно-моделюючий

Передбачає складання комплексних програм, наукових проектів, індивідуального розвитку та саморозвитку творчої обдарованості, у виконанні яких беруть участь визначені учні.

З метою належної участі у конкурсі, складаємо індивідуальну програму підготовки, до якої включаються всі можливі чинники, що призведуть до кінцевого результату та відповідають інтересам обдарованої дитини. Ця програма передбачає оптимальний та поступовий перехід учня від одного шабля загального розвитку до наступного.

Індивідуальну роботу удосконалюємо, підключаючи інших фахівців з предмету.

Готуючись до публічного захисту наукового дослідження, ми залучаємо вчителя української мови, який працюватиме над дикцією, орфоепічною досконалістю, поставив голос, прослуховуємо виступ перед широкою учнівською та вчительською аудиторією.

Значне місце відводиться самостійній роботі учня: пошуку наукової інформації в додатковій літературі, мережі Інтернет, інших джерелах знань. Ефективність цієї роботи залежить від посильності завдань, інструктажу вчителя.

Учитель чимало часу відводить на тренування майбутніх учасників конкурсів. Бажано, щоб усі завдання для підготовки до випробувань були нестандартними, насиченими новітніми думками сучасної науки. Радимо обдарованим дітям вивчати матеріали Всеукраїнських і Міжнародних олімпіад та конкурсів.

Уникнути стресових ситуацій, навчитись правильно вести конструктивний діалог під час виступу, організувати себе на участь у конкурсі допомагає учневі психологічна служба закладу.

Важливим у підготовці дітей до різних випробувань є використання на уроках інтерактивних форм навчання: фізичного експерименту, „мозкового штурму”, захисту проєктів, „кола ідей” тощо.

Розширенню та поглибленню знань вихованців сприяє шкільний центр інтелектуального розвитку, який включає роботу гуртка „Юний еколог” та наукового об’єднання „Науковець”. Жвавий інтерес та стимулювання розумової діяльності дітей викликає проведення предметних тижнів, які від-

значаються турнірами знань, розв’язуванням головоломок, кросвордів тощо.

ЧЕТВЕРТИЙ

Розвивально-формуючий

На цьому етапі передбачаємо залучення позашкільних навчальних закладів, громадських організацій, вищих навчальних закладів, батьків до підготовки дітей.

З метою популяризації науково-дослідницької роботи учнів практикуємо презентацію дитячих досліджень перед широкою батьківською аудиторією. Результатом стають вручення батькам листів подяки за виховання та внесок у розвиток творчих здібностей дитини.

Екологічна експедиція в Канівському природничому заповіднику в рамках Всеукраїнського табору „Екологос”

Гурткова робота

До пропагандистської роботи з обдарованою молоддю також залучаємо випускників школи попередніх років, які допомагають налагодити зв'язки з вузами.

П'ЯТИЙ Концептуально- узагальнюючий

Етап передбачає узагальнення результатів роботи в порівнянні з іншими роками.

Учень має радіти й пишатися своїми успіхами, а

невдачами занадто не переїматися, адже це призводить до розчарування у власних можливостях.

Для підтримки обдарованої молоді запроваджуємо різні форми морального та матеріального заохочення. Кращі учні отримують щомісяця стипендії від сільської ради та відділу освіти ЧРДА у розмірі 100-150 грн.

Як результат проведеної роботи, учні закладу – призер та переможці олімпіад, випробувань і конкурсів різних рівнів (табл. 2).

Успішне вирішення проблеми творчого пошуку юних обдарувань можливе лише за тісної взаємодії сім'ї, школи і громадських організацій. Заклад плідно співпрацює з вищими навчальними закладами м. Черкас, м. Києва, медичними закладами Черкаської області, гідрометеорологічним центром м. Черкаси тощо.

Реалізація запропонованих методів підготовки учнів до конкурсів дає можливість зробити свій внесок у формування кожного випускника як працелюбної творчої особистості, здатної до свідомого вибору життєвої мотивації, конкурентноспроможної на будь-якому ринку праці.

Дитина – це диво, що одного разу сталося. Саме навколо неї, наче навколо Сонця, повинно обертатися все, щоб це сонечко сяяло радісно, щоб блищали дитячі очі, щоб не згасало прагнення пізнавати нове й розвивати творчі здібності. Школа – основний аспект, який сприяє формуванню індивідуальності школяра, розвитку його творчого потенціалу.

Щоб учень був щасливим, надамо йому свободу в творчості!

Таблиця 2

ВСЕУКРАЇНСЬКА ОЛІМПІАДА III тур (обласна)

Рік	Учень	Клас	Місце
2005-2006 н.р.	Кисільов Богдан	8-Б	I
2005-2006 н.р.	Гінюк Євгеній	10-А	I
2005-2006 н.р.	Бойко Олексій	10-А	II
2006-2007 н.р.	Гінюк Євгеній	11-А	I
2006-2007 н.р.	Кисільов Богдан	9-Б	II
2007-2008 н.р.	Гладун Дмитро	11-Б	II
2007-2008 н.р.	Кисільов Богдан	10-Б	I
2008-2009 н.р.	Кисільов Богдан	11-Б	I
2008-2009 н.р.	Кикоть Тетяна	8-А	II
2009-2010 н.р.	Культенко Валентина	8-Б	II
2009-2010 н.р.	Кикоть Тетяна	9-А	II

Алена Сагайдак

Организация работы по выявлению и воспитанию одаренной личности

В статье представлен опыт работы учителя биологии, который организовал так учебно-воспитательный процесс, что получает отличные результаты, а ученики получают прочные, глубокие знания, овладевают практическими навыками, принимая участие в олимпиадах, конкурсах научно-исследовательских работ, КВН, турнирах т.д.

Ключевые слова: социально-психологическая подготовка, профессиональная подготовка, допрофильная и профильная подготовка.

Aliona Sahaidak

Organization of work on finding and educating a gifted personality

The article presents the experience of the teacher of biology, who managed to organize the educational process to get good results, and the students get strong basic knowledge, practical skills through their participation in olympiades, defences of scientific-research works, tournaments and other forms of work.

Keywords: social-psychological preparation, professional preparation, pre-profile and profile preparation.

Наші ювіляри!

ПЛЮЩ Марія Яківна,

доктор філологічних наук, професор кафедри української мови НПУ імені М.П. Драгоманова, Заслужений працівник народної освіти України, її працю відзначено „Медаллюю честі”, яка присуджена Міжнародним Бібліографічним центром (Кембридж) у номінації „Жінка світу в галузі наук 2000 – 2001 р.”.

За свої 60 років педагогічної діяльності створила наукову школу, чимало шкільних підручників, а цьогорічний – „Українська мова (академічний рівень, профільний рівень)” став переможцем Всеукраїнського конкурсу рукописів підручників для учнів ІІ класу ЗОШ;

ВАШУЛЕНКО Микола Самійлович,

академік НАПН України, головний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України, автор понад 150 наукових праць, його нагороджено медалями А.С. Макаренка та „Ушинський К.Д.”, один з авторів державного стандарту початкової освіти;

БОЙКО Світлана Семенівна,

завідувачка Центру інформаційних ресурсів Севастопольської білінгвальної гімназії №2, автор найактуальніших шкільних проєктів, завжди в пошуку ефективних шляхів інформаційного обслуговування молоді, Заслужений працівник культури України, автор і друг нашого журналу;

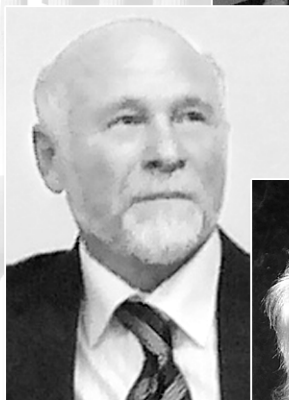
ГАВРИШ Світлана Андріївна,

директор НВК техніко-економічного ліцею № 61 м. Дніпропетровська, Народний вчитель України – посвідчення № 1, під її керівництвом ліцей – експериментальний майданчик регіонального рівня в проєкті „Школа духовності, школа здоров’я, школа майбутнього”, герой 3-ї сторінки проєкту НАПН і нашого журналу „Педагоги-новатори в Україні” – „Чоловіча посада шкільного керівника з жіночим обличчям”;

ЛОСЮК Петро Федорович,

директор Яворівської ЗОШ І-ІІІ ст. Косівського району Івано-Франківської області, яку очолює більше 45 років, член-кореспондент НАПН України, кандидат педагогічних наук, Заслужений вчитель України, лауреат Всеукраїнської премії ім. Вернадського, очолює науково-дослідну лабораторію „Гуцульська етнопедagogіка і Гуцульщинознавство”, автор понад 70 наукових праць.

*Хай голос ніжної сопілки
щасливу долю приведе,
Нехай зозуля на світланні
багато літ Вам накує,
Сріблястою россою нехай
вкривається життєвий шлях,
А віра і любов нехай
завжди живуть в серцях!*

Директор школи, ліцею, гімназії № 3'2011

ЮВІЛЕЙ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: ВІТАЄМО КОЛЕГ!

КОРИННА

Людмила Віталіївна

Директор ліцею, заслужений працівник освіти України, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки і педагогічної майстерності ЖДУ імені І. Франка, відмінник освіти України, голова обласного центру Академії педагогічної майстерності

ПАРАЩЕНКО

Людмила Іванівна

Директор ліцею, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри управління освітою Нац. академії держ. управління при Президенті України

Житомирський обласний педагогічний ліцей – навчальний заклад, що має статус загальноосвітньої школи-інтернату багатопрофільного спрямування для здібної та обдарованої молоді з сільської місцевості. В 17 класах навчається понад 500 учнів з усіх районів області. Кожен п'ятий – постраждав внаслідок аварії на ЧАЕС.

Ліцей реалізує проект „Майбутнє країни”, спрямований на пошук та відбір здібної сільської молоді Житомирщини, яка має високу мотивацію до освіти, для профільного навчання в ліцеї.

Сьогодні ліцей працює в рамках науково-навчально-виробничого комплексу „Полісся” Житомирського державного університету

імені І. Франка, є обласним центром Академії педагогічної майстерності – науково-методичного підрозділу Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

Всього педагогічних працівників – 92, із них: докторів та кандидатів педагогічних наук – 8; учителів-методистів – 24; старших учителів – 8; учителів та вихователів з кваліфікаційною категорією спеціаліст вищої категорії – 34.

Заклад два роки поспіль отримує почесну відзнаку „Флагман сучасної освіти України” за вагомий внесок у розвиток освіти і науки, а також у 2008-2009 рр. був удостоєний почесного звання „Лідер сучасної освіти України”.

Київський ліцей бізнесу засновано в 1991 році на базі вже існуючого інституту економіки і права „КРОК”. В середньому, в КЛБ навчається 250 учнів з 8-го по 11-ті класи. Ліцей відомий організацією молодіжних конференцій „Модель ООН в Україні” та творчим колективом „Дракон”, що кілька років поспіль посідав перші місця в аматорських та шкільних акторських конкурсах Києва. Також є єдиним пілотним майданчиком з упровадження Європейських студій у навчальних програмах шкіл України. У ліцеї реалізується програма початкової управлінської підготовки ліцеїстів

– так званий стандарт „ліцеїста”, до якого належать: іноземні мови, інформаційні технології, психологія, професійно зорієнтовані курси (основи економіки і підприємництва, імідж ділової людини), фізкультура-фітнес, для всіх класів обов'язковий курс акторської майстерності і хореографії як засіб оволодіння технікою самовираження, презентації і формування іміджу. Система навчально-виховної роботи, що забезпечує розвиток інтелектуальних функцій (аналітика, мислення, рефлексія), і формування в учнів необхідних сучасній діловій людині звичок, умінь, техніки, орієнтацій.